

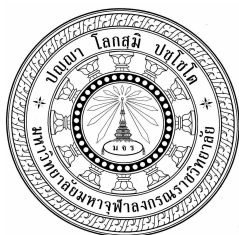
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR COMMUNITY
STRENGTHEN PROMOTION OF THAMANOW SUB-DISTRICT
CHAIBADARN DISTRICT LOPBURI PROVINCE

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์

นางบงกช บวรฤกษ์

สารนิพนธ์ นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๗

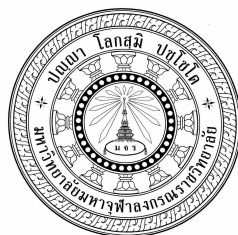
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

สารนิพนธ์ นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๗

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Buddhadhamma Application for Community Strengthence
Promotion of Thamanow Sub-District Chaibadarn District
Lopburi Province

Mrs. Bongkot Borwornrerk

This Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirement for the Degree of
Master of Public Administration

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2024

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอ ชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร.บุษกร วัฒนบุตร)

กรรมการ

(ผศ. ดร.หิรัญกรณ แก่นท้าว)

กรรมการ

(ผศ. ดร.สุรียา รักษาเมือง)

กรรมการ

(ผศ. ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

ผศ. ดร.สุรียา รักษาเมือง

ประธานกรรมการ

ผศ. ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางบงกช บวรฤกษ์)

ชื่อสารนิพนธ์	: การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
ผู้วิจัย	: นางบงกช บวรฤกษ์
ปริญญา	: รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์	: ผศ. ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์, ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ), ศศ.ม. (จีนเศรษฐกิจโลก), พธด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
	: ผศ. ดร.สุริยา รักษาเมือง ป.ธ.๙, วท.บ. (วิทยาการคอมพิวเตอร์) พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ๒) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม ๖ กับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๕๖ คน ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๓๐ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ๒ ด้าน ได้แก่ มิติด้านความมั่นคง รองลงมาคือ มิติด้านความยั่งยืน และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ด้านได้แก่ มิติด้านความมั่นคง ตามลำดับ

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม ๖ กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พบว่า หลักสาราณียธรรม ๖ โดยภาพรวมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านศีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง รองลงมา ด้านเมตตาโมกขกรรม (ปรารถนาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ด้านเมตตาวาจกรรม (วาจาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง สาธารณโลกี (การรู้จักแบ่งปัน) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับปานกลาง เมตตากายกรรม (ประพฤติดี) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับน้อย และทิฏฐิสามัญญตา (เห็นดีงาม) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับน้อย ตามลำดับ

๓. แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ดังนี้ ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นผลจากนำหลักสาราณียธรรม ๖ เป็นเงื่อนไขในการนำเข้ามาประยุกต์ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งในมิติด้านความมั่นคง มิติด้านความมั่งคั่ง และมิติด้านความยั่งยืน โดยหลักสาราณียธรรม ๖ อันเป็นปัจจัยให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรียิ่งขึ้น ประกอบด้วย ประชาชนในชุมชนมีการประพฤติดีทางกาย ประพฤติดีทางวาจา ประพฤติดีทางใจ มีการแบ่งปัน การเคารพระเบียบร่วมกัน และการมีความเห็นร่วมกัน

Research Paper Title : Buddhadhamma Application for Community Strengthening
Promotion of Thamanow Sub-District Chaibadarn District
Lopburi Province

Researcher : Mrs. Bongkot Borwornrerk

Degree : Master of Public Administration

Research Paper Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Phongphat Chittanurak, B.A. (English), M.A. (China in World Economic System) M.P.P.M., Ph.D. (Public Administration)

: Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng Bali IX, B.Sc. (Computer Science), M.A. (Public Administration), D.P.A. (Public Administration)

Date of Graduation : March 12, 2025

Abstract

Research Paper has the following objectives were 1) to study the level of community strengthening in Tambon Tha Manao, Amphoe Chai Badan, Lop Buri Province; 2) to study the relationship between the 6 Saraniyadhamma principles and the strength of the community in Tambon Tha Manao, Amphoe Chai Badan, Lop Buri Province; and 3) to study the application of Buddhist principles to promote the strength of the community in Tambon Tha Manao, Amphoe Chai Badan, Lop Buri Province. A mixed-method research was used. The quantitative research collected data from a sample of 346 people. A questionnaire with a reliability value of 0.930 was used for the entire questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient analysis. The qualitative research was a field study using in-depth interviews with 10 key informants.

Findings were as follows:

1. The promotion of community strength in Tambon Tha Manao, Chai Badan District, Lopburi Province, overall is at a high level ($\bar{X}=3.51$). When considering each aspect, it is found to be at a high level in 2 aspects: wealth dimension, followed by sustainability dimension, and at a moderate level in 1 aspect: security dimension, respectively.

2. The relationship between the 6 principles of Saraniyadhamma and the strengthening of the community of Tambon Tha Manao, Amphoe Chai Badan, Lop

Buri Province found that the overall 6 principles of Saraniyadhamma and the strengthening of the community of Tambon Tha Manao, Amphoe Chai Badan, Lop Buri Province had a moderate positive relationship. When considering each aspect, it was found that the aspect of Sila Samanyata (abide by the rules) had a moderate positive relationship, followed by the aspect of Metta Manokarma (wishing well) had a moderate positive relationship, the aspect of Metta Vajikarma (good speech) had a moderate positive relationship, the aspect of Satharanabhoki (knowing how to share) had a moderate positive relationship, the aspect of Metta Kayakarma (behaving well) had a slight positive relationship, and the aspect of Ditthi Samanyata (seeing goodness) had a slight positive relationship, respectively.

3. Guidelines for applying Buddhist principles to promote the strength of the community of Tambon Tha Manao, Amphoe Chai Badan, Lop Buri Province, as follows: The strength of the community of Tambon Tha Manao, Amphoe Chai Badan, Lop Buri Province, which is the result of applying the 6 Saraniyadhamma principles as a condition for applying to create the strength of the community in terms of security, wealth, and sustainability. The 6 Saraniyadhamma principles, which are factors for the strength of the community of Tambon Tha Manao, Amphoe Chai Badan, Lop Buri Province, consist of people in the community behaving well physically, verbally, and mentally, sharing, respecting common rules, and having common opinions.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” สำเร็จลุล่วงตามความมุ่งหมายตามข้อกำหนดของหลักสูตร ด้วยความเมตตาและความกรุณาอย่างดียิ่งจากท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์ ประธานกรรมการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง กรรมการ ที่ได้ให้คำแนะนำและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ รวมทั้งให้ความอนุเคราะห์ที่เกื้อกูลในการตรวจทานข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนช่วยให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความถูกต้อง มีความสมบูรณ์ของเนื้อหาในสารนิพนธ์เพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่เริ่มดำเนินการเบื้องต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อย ซึ่งผู้ทำสารนิพนธ์ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการควบคุมการสอบป้องกันสารนิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำและเสนอปรับปรุงงานวิจัยนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งขอขอบพระคุณคณาจารย์หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะ ถึงขั้นตอนการดำเนินการด้านเอกสารทุกอย่าง ทั้งตอนเรียนจนถึงเมื่อทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ได้ลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๓๔๖ คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๑๐ รูปหรือคน ซึ่งไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมด ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาในครั้งนี้

ผู้จัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ที่ได้อบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่ผู้ทำสารนิพนธ์มาเป็นอย่างดี ตลอดจนเป็นผู้ที่สร้างพลังและเป็นกำลังใจจนทำให้ผู้จัดทำสารนิพนธ์สามารถต่อสู้ฟันฝ่ากับอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ ขออาณิสสงส์แห่งความเพียรพยายามในการศึกษาในระดับรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต และการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน หากเป็นกุศลข้าพเจ้าขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ผู้ทรงสถาปนามหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อุทิศให้กับบูรพาจารย์ของมหาวิทยาลัยและบูชาพระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่สั่งสอนข้าพเจ้าในทุกระดับชั้นและผู้มีพระคุณทั้งหลายทุกท่าน

นางบงกช บวรฤกษ์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญแผนภาพ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์	๙
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน	๑๕
๒.๓ หลักสาราณียธรรม ๖	๒๙
๒.๔ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๓๖
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๘
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๕๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๖
๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ	๕๗
๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๗
๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๘
๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๐
๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๑
๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๖๒

สารบัญ (ชั่วคราว)

เรื่อง	หน้า
๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๖๒
๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๓
๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๓
๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๓
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๕
๔.๑ ระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	๖๕
๔.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม ๖ กับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	๗๓
๔.๓ แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	๗๘
๔.๔ องค์ความรู้	๑๐๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๐๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๕
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๐๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๒
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๑๒
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๑๒
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๑๑๓
บรรณานุกรม	๑๑๔
ภาคผนวก	๑๒๑
ภาคผนวก ก เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	๑๒๒
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือ	๑๓๒
ภาคผนวก ค การวิเคราะห์ค่า IOC (Index of Item Objective Congruence)	๑๓๘
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try Out)	๑๔๕
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)	๑๔๗
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ	๑๕๑
ภาคผนวก ช หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ	๑๕๓
ภาคผนวก ซ ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๖๓
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๒

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑	สรุปแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประยุกต์ ๑๔
๒.๒	สรุปแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ๒๗
๒.๓	สรุปหลักสภานิติธรรม ๖ ๓๕
๒.๔	สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน ๔๓
๒.๕	สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสภานิติธรรม ๖ ๕๒
๓.๑	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ๕๘
๔.๑	จำนวน และร้อยละของข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ๖๕
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสภานิติธรรม ๖ โดยภาพรวม ๖๗
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักเมตตา กายกรรม (ประพฤติดี) จำแนกเป็นรายข้อ ๖๗
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักเมตตาวาจากรรม (วาจาดี) จำแนกเป็นรายข้อ ๖๘
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักเมตตา มโนกรรม (ปรารถนาดี) จำแนกเป็นรายข้อ ๖๙
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักสภานิติธรรม (การรู้จักแบ่งปัน) จำแนกเป็นรายข้อ ๖๙
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักศีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) จำแนกเป็นรายข้อ ๗๐
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักทวิญญูสามัญญตา (เห็นดีงาม) จำแนกเป็นรายข้อ ๗๐
๔.๙	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวม ๗๑
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ในมิติด้านความมั่นคงจำแนกเป็นรายข้อ ๗๒
๔.๑๑	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ในมิติด้านความมั่งคั่งจำแนกเป็นรายข้อ ๗๒
๔.๑๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ในมิติด้านความยั่งยืนจำแนกเป็นรายข้อ ๗๓
๔.๑๓	ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสภานิติธรรม ๖ กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ๗๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๔	ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารานุกรม ๖ กับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
๔.๑๕	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย ๕๕
๔.๑	เมตตากายกรรม การประพจน์ดีทางกาย ๘๑
๔.๒	เมตตาวจีกรรม การประพจน์ดีทางวาจา ๘๓
๔.๓	เมตตามโนกรรม การประพจน์ดีทางใจ ๘๕
๔.๔	สาธารณโภคีตา การแบ่งปัน ๘๘
๔.๕	สัสสัมสัญญาตา การเคารพพระเปียบร่วมกัน ๙๐
๔.๖	ทิสสัมสัญญาตา การมีความเห็นร่วมกัน ๙๓
๔.๗	มิตด้านความมั่นคง ๙๕
๔.๘	มิตด้านความมั่งคั่ง ๙๗
๔.๙	มิตด้านความยั่งยืน ๑๐๐
๔.๑๐	องค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของ ชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ๑๐๑
๔.๑๑	องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ๑๐๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙

การอ้างอิงพระไตรปิฎก ได้ระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ ตามลำดับดังนี้

วินัยปิฎก/พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วินัยปิฎก		
วิ.ป.	= วินัยปิฎก	(ภาษาไทย)
พระสุตตันตปิฎก		
อง.ทุก.	= สุตตนต์ปิฎก	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	= สุตตนต์ปิฎก	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	= สุตตนต์ปิฎก	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	= สุตตันตปิฎก	(ภาษาไทย)
ม.ม.	= สุตตนต์ปิฎก	(ภาษาไทย)
ส.ส.	= สุตตนต์ปิฎก	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑.๑ ความเป็นมา

ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองได้ที่เรียกว่าชุมชนเข้มแข็ง จะต้องได้รับการพัฒนาให้ถึงความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน การพัฒนายั่งยืนเป็นมากกว่าเพียงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมเพื่อลดการบริโภคทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมลงไปในระดับที่ยังรักษาความสมดุลที่ดี ทำให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่ทำลายล้างอย่างที่ผ่านมาและทำกันอยู่หลายแห่ง ให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนอยู่ดีกินดีและอยู่เย็นเป็นสุข “การพัฒนายั่งยืน” เป็นคำที่ถูกใช้คู่ไปกับคำว่า “ธรรมาภิบาล” (Good Governance) ถือว่าเป็นสองคำที่สัมพันธ์เกี่ยวพันกันอย่าแยกจากกันมิได้ โดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) เห็นว่าการพัฒนาจะยั่งยืนได้ถ้าหากมีธรรมาภิบาลก่อให้เกิดการพัฒนายั่งยืน การพัฒนามนุษย์ (Human Development) ซึ่งหมายถึงการเปิดทางเลือกมากมายผู้คนในสังคมหมายถึงว่าการให้ถือเอาผู้ชายผู้หญิง โดยเฉพาะคนจนและคนที่อยู่ในภาวะยากลำบากเสี่ยงอันตรายเป็นศูนย์กลางของกระบวนการพัฒนา

รายงานของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP, 1996) ได้แสดงให้เห็นว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ได้เป็นหลักประกันการพัฒนายั่งยืนและไม่ได้ขจัดปัญหาความยากจนให้หมดไปเช่น บางประเทศมีรายได้ให้ประชากรต่อหัวสูงกลับอยู่ในระดับต่ำของการพัฒนามนุษย์ มีปัญหาความเหลื่อมล้ำแตกต่างระหว่างประเทศร่ำรวยและประเทศยากจนระหว่างคนรวย การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง จะคำนึงถึงการสร้างความเข้มแข็ง (empowerment) คือการเพิ่มขีดความสามารถในการเลือกทางและทางเลือกให้ผู้คนได้เป็นอิสระจากความหวาดกลัวจากสิ่งที่พวกเขากลัว และให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิตความร่วมมือ (co-operation) ผู้คนสัมพันธ์กันช่วยเหลือเกื้อกูลกันความเท่าเทียม (equity) คนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรการศึกษาการดูแลสุขภาพ การจัดการชีวิต ทรัพยากร ชุมชนของตนเองความยั่งยืน (sustainability) การพัฒนาวันนี้ไม่ทำลายทรัพยากรและโอกาสของคนรุ่นต่อไปแต่สร้างหลักประกันให้คนในอนาคตเป็นอิสระจากความยากจนและได้ใช้ความสามารถขั้นพื้นฐานของตนเองและความมั่นคงปลอดภัยอันตราย (security) ในชีวิตทรัพย์สินการคุกคามจากโรคและภัยอันตราย^๑ อย่างไรก็ตาม สังคมมีโครงสร้างที่ตายตัว ระบบสังคมมีระบบย่อยจำนวนมาก แต่ละระบบของสังคมมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินไปให้บรรลุเป้าหมายของแต่ละระบบ การทำความเข้าใจสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญมาก

^๑Brundtland, G., Our common future: The world commission on environment and development, (Oxford, England: Oxford University Press, 1987), p. 17.

ต่อระบบสังคมและระบบการเมือง สมาชิกในชุมชนมีคติและแนวคิดที่จะระทำกิจกรรมต่างๆ ที่ได้รับอิทธิพลมาจากค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคม^๒

ประเทศไทยมีชุมชนเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญ มีวิถีวัฒนธรรมแตกต่างหลากหลายตามภูมิโนเศ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาที่ถูกกำหนดมาจากข้างบนลงสู่ข้างล่าง ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนด จึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้ตรงกับความต้องการของประชาชน จนก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอประสบปัญหาความยากจน สร้างความไม่เป็นธรรม ความเหลื่อมล้ำ และความขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนถูกทำลายจนเสื่อมโทรม ประชาชนไม่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติรับรองสิทธิชุมชน และประชาชนให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่นแล้วก็ตาม ดังนั้นเพื่อรักษาไว้ซึ่ง “อธิปไตย” อันเป็นอำนาจที่แท้จริงของประชาชนชาวไทย ขบวนการชุมชนจึงมีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ในอันที่จะพัฒนาไปสู่ชุมชนเข้มแข็งจัดการตนเองได้ เพื่อเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างระบบประชาธิปไตย และระบบธรรมาภิบาลร่วมกับภาคส่วนต่างๆ อย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียม^๓

การพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนให้เข้มแข็งนั้นจะต้องมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ด้วย ซึ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่โดยเฉพาะเขตชุมชนเมืองเชื่อมโยงเชิงกายภาพสู่การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจชุมชนตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการกระจายความเจริญในการพัฒนาชุมชนตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ รวมไปถึงพื้นที่จังหวัดที่กำลังเติบโต และตามยุทธศาสตร์ที่ ๙ การพัฒนาภาค เมืองและพื้นที่เศรษฐกิจ โดยการขับเคลื่อนทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการขยายตัวของประชากร โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ไปสู่การพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่และมีศักยภาพรองรับการค้าการลงทุน^๔ ปัจจุบันชุมชนของประเทศไทย โดยเฉพาะบางองค์กรชุมชนยังไม่สามารถร่วมกันจัดการปัญหาของตนเองและของชุมชนได้ โดยชุมชนขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งด้านเงินทุน ด้านบุคลากรที่จะมาให้ความคำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงาน หรือมาฝึกอบรมให้แก่สมาชิกในชุมชน ขาดแนวกระบวนการการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวิถีชุมชน ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชนมาจัดการปัญหาในชุมชนเนื่องจากสมาชิกของชุมชนยังขาดความสามารถในการจัดการชุมชน จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนปัญหาที่พบได้แก่ ปัญหาทางสังคม ได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาเด็กเร่ร่อน ปัญหาคนยากไร้ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาคนว่างงาน ปัญหาคนยากจน ปัญหาหนี้สินนอกระบบ ผู้นำชุมชนคอร์รัปชันปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่

^๒Parsons, Talcott, “Suggestions for a Sociological Approach to the Theory of Organization”, *Administrative Science Quarterly*, Vol 1, (1978) : 63–85.

^๓สุวัฒน์ คงแป้น, วิถีไท วิถีทางสู่ชุมชนพึ่งตนเอง, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มูลนิธิชุมชนไท, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓.

^๔สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๙), หน้า ๑๖๓.

ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหามลภาวะเป็นพิษ ปัญหาขยะล้นเมืองปัญหาทางการปกครอง ได้แก่ ขาดกระบวนการวางแผนชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับท้องถิ่น^๕

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

ปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชนในประเทศไทยนั้นขาดการแก้ไขกันอย่างจริงจัง และขาดแนวทางในการดำเนินการแก้ไขอย่างเป็นระบบ ชุมชนขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม และชุมชนไม่สามารถบูรณาการศาสตร์ต่างๆ และบริบทของสังคมเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง อันเนื่องมาจากชุมชนไม่เข้มแข็ง และขาดขีดความสามารถที่ควรจะเป็น ดังนั้นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งกล่าวคือ การที่สมาชิกในชุมชนมีความสามารถบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง มีวัตถุประสงค์ร่วมกันเข้าร่วมคิด ร่วมทำ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติความเป็นชุมชนจะทำให้มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาวิกฤตในลักษณะต่างๆ ได้ สอดคล้องกับรายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ที่พบว่า การส่งเสริมภาคีการพัฒนาให้มีบทบาทในการพัฒนาสังคมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลและฐานข้อมูลภาคประชาสังคมเพื่อการพัฒนา การสนับสนุนทรัพยากรการดำเนินงานในหลากหลายรูปจากหลายภาคส่วน การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง และกฎ ระเบียบที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-๑๙ ส่งผลให้ภาคประชาสังคมเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมลดน้อยลง อย่างไรก็ตามในช่วงสถานการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงพลังความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ องค์กรชุมชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือ ดูแลประชาชนทั้งผู้ที่เจ็บป่วย และผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างเข้มแข็งและกว้างขวาง ช่วยเติมเต็มการทำงานซึ่งกันและกัน^๖

สำหรับตำบลท่ามะนาวเป็นอีกชุมชนหนึ่งซึ่งพยายามแก้ปัญหาของชุมชนเองผ่านโครงการ "กระบวนการแก้จนคนท่ามะนาว" ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยมีการจัดตั้งตลาดประชารัฐคนไทยยิ้มได้ "ตลาดผ้าขาวม้า" นิทรรศการการเผาถ่านไบโอชาร์ สินค้าจากชุมชน มีกลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจเกษตรปลอดภัย ผู้ประกอบการ OTOP กลุ่มปลูกผักแปลงใหญ่ โรงเรือนอัจฉริยะ (Smart Farm) พาราโบลาโดม (โรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์) โซล่าเซลล์ลอยน้ำ สร้างพื้นที่เรียนรู้ชุมชนต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต "โคก หนอง นา"^๗ ด้วย ซึ่งที่ผ่านมาการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์มาแล้ว พบว่า ปัญหาของผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนบ้านคลองเตื่อพัฒนา ยัง

^๕สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “กรอบแนวคิดความอยู่ดี มีสุข,” จัดหมายข่าวกองการประเมินผลการพัฒนา. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๔๐) : ๑-๑๒.

^๖ประเวศ วะสี, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๖.

^๗สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี ๒๕๖๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๕), หน้า ๖๕๑.

^๘สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน นำคณะผู้บริหารกรมการพัฒนาชุมชนลงพื้นที่ศึกษาดูงาน "กระบวนการแก้จนคนท่ามะนาว" ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://thainews.prd.go.th/th/news/print_news/TCATG210221200833587 [๗ กันยายน ๒๕๖๖].

ไม่เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคในวงกว้างนั้นอาจเนื่องมาจากตัวผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน ยังไม่มีตราสัญลักษณ์ ไม่มีกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์เพื่อสื่อสารให้ผู้บริโภคสามารถเข้าใจได้และเกิดภาพจดจำสินค้าที่ดีได้ ภาพรวมเดิมของผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนบ้านคลองเตื่อพัฒนา ตำบลท่ามะนาว มีเพียงพิมพ์ข้อความบรรยายสรรพคุณบนกระดาษธรรมดาติดไว้ที่ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์สินค้าบางประเภทเทบรรจุลงขวดน้ำพลาสติกที่ใช้แล้วโดยไม่มีแม้แต่ฉลากสินค้าทำให้ผลิตภัณฑ์ขาดความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาวนั้นเป็น ๑ ใน ๘๔ ตำบลวิสาหกิจเพียงที่อยู่ภายใต้โครงการของ ปตท. ทำให้มีหน่วยงานจากภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญ โดยได้เข้ามาช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนหลายครั้ง หากแต่เป็นการช่วยเหลือในลักษณะของการมองดูปัญหาจากมุมมองของคนภายนอก แต่ยังขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเองในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการทำงาน ทำให้เกิดการไม่ยอมรับในกลุ่มแม่บ้านฯ เมื่อหน่วยงานดังกล่าวกลับออกไป ทางกลุ่มแม่บ้านฯ ก็ไม่ได้ใช้ทั้งตราสัญลักษณ์และฉลากสินค้านั้น^๙

จากการศึกษาค้นคว้าที่ผ่านมายังไม่พบการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การวิจัยครั้งนี้จะเป็นการนำสาธณียธรรม ๖ ซึ่งเป็นหลักการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ๑) เมตตาภาวกรรม ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ๒) เมตตาวัจกรรม ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือน ด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ ๓) เมตตาโมหกรรม ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ๔) สาธารณโภคิตา เมื่อได้สิ่งใดมา แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน ๕) สีสสามัญญตา มีความประพฤติสุจริตตาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ ๖) ทิฐีสามัญญตา เห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการ อันจะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ จัดปัญหา มาศึกษาร่วมกับหลักการบริหารจัดการด้านอื่นซึ่งจะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างรอบด้าน รอบครอบ และมีความยั่งยืน ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างทุนทางสังคม ด้วยการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถของประชาชน ส่งเสริมการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่ม/องค์กร และเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยภาครัฐให้การสนับสนุน สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาในทุกมิติ มีการบูรณาการการทำงานระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจเอกชนบนฐานข้อมูลที่ครบถ้วนและนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยสร้างพื้นที่สาธารณะ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมประสานการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสังคมแห่งการให้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญให้ภาคีการพัฒนามีบทบาทในการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ซึ่งสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการชุมชน การพัฒนาชุมชนในตำบลอื่นอีกต่อไป

^๙ปณณณัช ธนัทพรชรรัตน์ และฉันทนา สุรัสวดี, การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนโดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ของใช้ในครัวเรือน บ้านคลองเตื่อพัฒนา ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๘), หน้า ๗๘.

^{๑๐}ที.ปา. (ไทย). ๑๑/๓๑๗/๒๕๖๗.

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ ความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี อยู่ในระดับใด

๑.๒.๒ หลักสารณียธรรม ๖ กับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๓ แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารณียธรรม ๖ กับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ดังนี้

๑) ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

(๑) ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส สถานะในชุมชน

(๒) หลักสารณียธรรม ๖^{๑๑} ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม (ประพฤดีดี) เมตตาวิจิตรกรรม (วาจาดี) เมตตาโมโนกรรม (ปรารถนาดี) สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) สีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) ทิฐิสามัญญตา (เห็นดีงาม)

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย มิติด้านความมั่นคง มิติด้านความมั่งคั่ง มิติด้านความยั่งยืน^{๑๒}

^{๑๑}ที่.ปา. ๑๑/๓๑๗/๒๕๗.

^{๑๒}กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ตำบลเข้มแข็ง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร : กรมพัฒนาชุมชน, ๒๕๖๖), หน้า ๙-๑๑.

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำนวน ๒,๕๔๓ คน^{๑๓}

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มดังนี้

ผู้นำชุมชน	จำนวน ๓ คน
ประชาชน	จำนวน ๓ คน
นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์	จำนวน ๒ คน
นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา	จำนวน ๒ รูปหรือคน
รวม	๑๐ รูปหรือคน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ซึ่งใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเริ่มตั้งแต่ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ถึง มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๗ รวมเป็นระยะเวลา ๙ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ สาราณียธรรม ๖ มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑.๕.๒ เมตตาภาวกรรมมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑.๕.๓ เมตตาวัจกรรมมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑.๕.๔ เมตตาโมกกรรมมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑.๕.๕ สาธารณโภคีมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑.๕.๖ สีสสามัญญตามีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑.๕.๗ ทิฏฐิสามัญญตามีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

^{๑๓}กระทรวงสาธารณสุข, รายงานข้อมูลตำบลท่ามะนาว, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : https://3doctor.hss.moph.go.th/main/rp_village?region=4&prov=MTY=&provn=4Li14Lie4Lia4Li44Lij4Li1&amid=1604&r=4LiK4Lix4Lii4Lia4Liy4LiU4Liy4LiL&tamid=160414&tamname=4LiX4Lml4Liy4Lih4Liw4LiZ4Liy4Lin [๗ กันยายน ๒๕๖๖].

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การประยุกต์หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติของผู้ที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ขนาดเล็ก ตั้งแต่ครอบครัวไปจนถึงระดับประเทศ หรือแม้กระทั่งในระดับโลกได้แก่ หลักสาราณียธรรม ๖

๑) เมตตาการุณยธรรม (ประพตติ) หมายถึง ตั้งเมตตาการุณยธรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้า และลับหลังคือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้า และลับหลัง

๒) เมตตาวชิกรรม (วาจาดี) หมายถึง ตั้งเมตตาวชิกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือน ด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือทั้งต่อหน้า และลับหลัง

๓) เมตตาโมกขกรรม (ปรารภนาดี) หมายถึง ตั้งเมตตาโมกขกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารภนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔) สาธารณโกติ (การรู้จักแบ่งปัน) หมายถึง การได้สิ่งของใดมาก็แบ่งปัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมา แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

๕) สีสสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) หมายถึง การมีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ

๖) ทัฏฐีสสามัญญตา (เห็นดีงาม) หมายถึง การมีทัฏฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ เห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการ อันจะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ ขจัดปัญหา

๑.๖.๒ การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การส่งเสริมให้ตำบลมีเข้มแข็งตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย มิติด้านความมั่นคง มิติด้านความมั่งคั่ง มิติด้านความยั่งยืน

๑) มิติด้านความมั่นคง หมายถึง ความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงในชีวิต ความสามัคคีปรองดอง การยึดหลักประชาธิปไตย การปลอดอบายมุข ปลอดยาเสพติด และการบริหารจัดการชุมชน

๒) มิติด้านความมั่งคั่ง หมายถึง การสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม แหล่งทุนชุมชน และเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง

๓) มิติด้านความยั่งยืน หมายถึง การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคีการพัฒนา

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑.๗.๒ ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสารานุกรม ๖ กับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑.๗.๓ ทำให้ต้องรู้เกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑.๗.๔ ผลจากการวิจัยเรื่องนี้สามารถนำไปประกอบการปรับปรุงการส่งเสริมให้ตำบลมีเข้มแข็ง และจะช่วยให้ นักวิจัย นักวิชาการ สามารถนำองค์ความรู้ไปบูรณาการให้เกิดประโยชน์ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษวิจัยเชิงลึก และการพัฒนาชุมชนตามโมเดลที่นำเสนอต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการวิจัย ดังมีรายละเอียดตามลำดับ ต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
- ๒.๓ หลักสารานิยธรรม ๖
- ๒.๔ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์

๒.๑.๑ ความหมายของการประยุกต์

ประยุกต์ หมายถึง การนำความรู้ในวิทยาการต่างๆ มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ ที่นำความรู้มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น วิทยาศาสตร์ประยุกต์ จิตวิทยาประยุกต์^๑

การประยุกต์ หมายถึง การนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสภาวะที่เฉพาะเจาะจง “บางสิ่ง” ที่นำมาใช้ประโยชน์นั้นอาจเป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งและนำมาใช้ประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยปรับให้เข้ากับบริบทแวดล้อมที่เป็นอยู่อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ “บางสิ่ง” นั้นอาจเป็นวัตถุดิบของที่นำมานอกเหนือบทบาทหน้าที่เดิมให้เหมาะสมกับบริบทใหม่^๒

การประยุกต์ ยังเป็นการคิดที่ต้องการสร้างสิ่งที่ใช้ประโยชน์หรือแก้ไขปัญหา ณ เวลาหนึ่งใดให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่นั้นเองและบรรลุเป้าหมายของตนเอง ชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง^๓

การประยุกต์หลักการจัดการ หมายถึง การนำความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดการต่างๆ มาปรับใช้เป็นประโยชน์^๔

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖), หน้า ๗๑๑.

^๒เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking), (กรุงเทพมหานคร : ชัคเชส พับลิชชิง, บจก., ๒๕๕๔), หน้า ๑-๘.

^๓ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, นวัตกรรม วิถีพัฒนา ภูมิปัญญาภูมิพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ดีวิทย, ๒๕๖๔), หน้า ๑๘.

^๔กอบชัย ถิดานนท์, หน่วยที่ ๑๒ การประยุกต์ใช้หลักการจัดการ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/hlakkarcadkar32001003/hnwy-thi-12-kar-prayukt-chi-hlak-kar-cadkar> [๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๕].

การประยุกต์เป็นการนำทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ มักมีการประยุกต์ภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้จริงในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เพราะมีความเป็นรูปธรรมมากกว่า

การประยุกต์ เป็นการนำสิ่งหนึ่งหรือแนวคิดหนึ่งมาปรับใช้เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงการประยุกต์จึงแตกต่างจากการลอกเลียนแบบ การลอกเลียนเป็นการนำสิ่งที่อยู่ในบริบทหนึ่งมาใช้ในอีกบริบทหนึ่งทั้งหลักการ วิธีการและรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมในบริบทที่แตกต่างกัน คนที่คิดเชิงประยุกต์ได้ดีจะสามารถนำสิ่งหนึ่งมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างลงตัว โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงในขณะนั้น

๒.๑.๒ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

ในการนำความรู้ไปใช้นั้นสมองจะคิดประยุกต์เมื่อ

๑. ในปัญหาที่มีจำกัด สมองจะพยายามนำสิ่งที่มียูมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาโดยวิธีการทดแทนคุณสมบัติ สมองจะทำการเทียบเคียงมโนทัศน์เชิงนามธรรมเพื่อหาตัวร่วมหรือคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกันของสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่เพื่อหาความเป็นไปได้ในการนำมาทดแทน สมองอาจจะใช้วิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาโดยการหาสิ่งทดแทน อาทิการใช้วิธี “ลองผิด ลองถูก” เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ถ้าวิธีการที่ใช้ไม่ประสบความสำเร็จจะมีการเปลี่ยนไปใช้วิธีการอื่นแทน

๒. สมองนำความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เรา รู้ว่ากฎ หลักการ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นสิ่งของนั้นคืออะไร รู้ว่าเมื่อใดจึงต้องใช้อะไร จะต้องนำมาใช้ได้อย่างไรเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง ความรู้ที่เรามีเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะช่วยให้เราตัดสินใจในเรื่องที่เกิดขึ้นได้ดีกว่าไม่มีความรู้ และจะดียิ่งขึ้นถ้าไม่เพียงแต่มีความรู้แต่สามารถประยุกต์ความรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมสิ่งใหม่ๆ มากมายเกิดจากการประยุกต์ความรู้ที่มีอยู่ให้เป็นสิ่งที่ใช้ประโยชน์ได้ การประยุกต์ช่วยให้เกิดการพัฒนาลักษณะใหม่ๆ เพื่อตอบสนองเป้าหมายใหม่ วัตถุประสงค์ใหม่

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าคนเราจะมีความสามารถในการคิดประยุกต์เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตอยู่แล้ว แต่ยังมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากกระหว่างคนที่มีความสามารถในการคิดประยุกต์กับคนที่ปราศจากทักษะในการคิดประยุกต์ อาทิ คนที่มีทักษะการคิดเชิงประยุกต์จะปฏิเสธการลอกเลียนเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความไม่เหมาะสมที่อาจเกิดตามมา แต่จะสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทใหม่รู้ว่าควรนำความรู้มาใช้อย่างไร รู้ว่าจะนำส่วนใดมาใช้ รู้ว่าจะใช้เมื่อใด เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้มากที่สุดคนที่คิดเชิงประยุกต์จะเป็นนักพัฒนาและนักสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้มากกว่าคนที่ปราศจากความสามารถในการคิดด้านนี้

การคิดเชิงประยุกต์^๑

การคิดเชิงประยุกต์ หมายถึง ความสามารถในการนำบางสิ่งมาปรับใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมและเวลาในขณะนั้น เพื่อบรรลุผลสำเร็จตาม

^๑เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking), (กรุงเทพมหานคร : ชัคเชส พับลิชชิง, บจก., ๒๕๕๔), หน้า ๑-๘.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑-๘.

วัตถุประสงค์ การประยุกต์อาจทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ โดยทิศทางใหม่ ทั้งนี้อาจไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมด แต่เป็นการพยายามคิดเพื่อหาทางใช้ประโยชน์ของสิ่งที่มีอยู่มากกว่าเดิม เพื่อใช้อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

การคิดเชิงประยุกต์อาจเข้าไปมีบทบาทสำคัญต่อการคิดสร้างสรรค์ โดยในขั้นแรกของการคิดสร้างสรรค์มักจะเริ่มต้นด้วยการระดมความคิดใหม่ๆ ที่หลากหลาย เน้นปริมาณความคิดมากกว่าคุณภาพ ความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นมาได้นั้นอาจจะมีความคิดในเรื่องของการนำของสิ่งหนึ่งมารวมกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้เป็นสิ่งใหม่ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์นั้นได้ เช่น ผลิตเป็นสินค้าใหม่ที่น่าจะจำหน่ายได้ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการที่แปลกใหม่ เป็นต้น

การคิดเชิงประยุกต์ทำหน้าที่เป็นเหมือนขั้นที่สองของการคิดสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ความเหมาะสมเมื่อนำมาใช้ในบริบทนั้นๆ และพิจารณาว่าควรนำส่วนใดมาใช้ ควรปรับเปลี่ยนอย่างไร รวมถึงการวิเคราะห์ว่า เมื่อนำมาใช้แล้วจะเกิดผลดีผลเสียอย่างไร คนที่ช่างคิดสร้างสรรค์มักจะเป็นนักคิดเชิงประยุกต์ที่ประสบความสำเร็จด้วย ผลงานสร้างสรรค์จำนวนไม่น้อยในโลกเป็นผลผลิตของการคิดเชิงประยุกต์ การคิดเชิงประยุกต์จะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความยืดหยุ่นทางความคิด พยายามฝึกให้ไม่ยึดติดกับบทบาทหน้าที่เดิมๆ แต่สามารถขยายขอบเขตเพื่อใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

การไม่คิดเชิงประยุกต์อย่างรอบคอบอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น สิ่งที่มีลักษณะเป็นแนวคิดเชิงนามธรรมอันได้แก่ แนวคิดเพื่อแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้น กรอบแนวคิดทางคุณธรรม หรือแนวคิดใดๆ ก็ตามที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้คนปฏิบัติตาม จำเป็นต้องมีการประยุกต์เป็นแนวทางการปฏิบัติ เช่น ออกเป็นกฎหมายระเบียบปฏิบัติข้อบังคับ มีรูปแบบปฏิบัติ วิธีการ เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามแนวคิดนั้น แต่แนวคิดเชิงนามธรรมจำนวนมากไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในภาคปฏิบัติได้ด้วยสาเหตุประการสำคัญ อันได้แก่ ขัดแย้งกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม และความต้องการของผู้ปฏิบัติ หรือไม่เหมาะสมกับยุคสมัย เป็นต้น

ดังนั้น การนำแนวคิดใดๆ สู่ภาคปฏิบัติจำเป็นต้องมีการประยุกต์สิ่งนั้นเพื่อให้คนยอมรับในหลักการ เห็นพ้องกันในแนวคิดก่อนจนกระทั่งยินดีที่จะปฏิบัติร่วมกัน การประยุกต์แนวคิดที่มีลักษณะเป็นนามธรรมสู่ความเป็นรูปธรรมนี้ จำเป็นต้องใช้การคิดเชิงประยุกต์อย่างเหมาะสม เพื่อทำให้แนวทางปฏิบัติสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติเข้าใจและสามารถกระทำตามได้ เช่น หากต้องการให้คนสวมหมวกกันน็อก ต้องเริ่มตั้งแต่การณรงค์ให้คนเห็นความสำคัญของการสวมหมวกกันน็อก โดยการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การจัดการรณรงค์เผยแพร่ความรู้การชี้ให้เห็นความสำคัญของชีวิต การเห็นคุณค่าความปลอดภัยอาจจะใช้วิธีการอ้างสถิติผู้เสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุลักษณะนี้และผลเสียที่จะเกิดขึ้นแก่ครอบครัว หลังจากนั้นอาจจะต้องสนับสนุนการผลิตหมวกกันน็อกที่ได้มาตรฐานในราคาต่ำเพื่อที่ประชาชนจะเป็นเจ้าของได้ วิธีการเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการยอมรับได้ง่ายกว่าการออกกฎหมายบังคับใช้ทันที การพัฒนาวิธีคิดเชิงประยุกต์จะเน้นการพัฒนาความสามารถในการนำมาใช้อย่างเหมาะสมโดยพิจารณาจากบริบทขณะนั้นเป็นสำคัญ

การนำหลักการจัดการมาใช้ในชีวิตประจำวันสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ดังนี้ คือ การนำความรู้ที่ได้จากการเรียนหลักการจัดการมาประยุกต์ใช้ในการทำงานของเรา คือ การนำทักษะด้านต่างๆ มาเป็นแนวทางในการจัดการการทำงาน ดังนี้^๗

๑. ทักษะด้านเทคนิค หมายถึงความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจและใช้เทคนิคความรู้และเครื่องมือที่จำเป็นในการทำงานในหน่วยงานหรือแผนกนั้นๆ ทักษะด้านเทคนิคจำเป็นสำหรับหัวหน้างานหรือผู้จัดการระดับล่างซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับพนักงานระดับปฏิบัติการซึ่งต้องใช้เครื่องมือเครื่องจักรต่างๆ หรือเกี่ยวข้องกับพนักงานขายซึ่งต้องอธิบายรายละเอียดด้านเทคนิคของผลิตภัณฑ์ของบริษัทแก่ลูกค้า ทักษะด้านเทคนิคนี้มีความสำคัญน้อยลงเมื่อผู้จัดการระดับนี้เลื่อนขั้นไปเป็นผู้จัดการในระดับที่สูงขึ้น

๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึงทักษะที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เป็นความสามารถของผู้จัดการหรือผู้บริหารในการทำงานกับหรือโดยผ่านบุคคลอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะนี้เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร การนำบุคคลอื่นให้ทำตาม รวมถึงการจูงใจพนักงานให้ปฏิบัติงานให้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและบุคคลอื่นภายนอกหน่วยงานของตนนอกจากนี้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ยังหมายถึงรวมถึงความสามารถในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ทำให้สมาชิกในองค์การรู้สึกดีจนเต็มความสามารถเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ทักษะนี้ถือเป็นทักษะทางการบริหารที่จำเป็นในทุกระดับ

๓. ทักษะด้านความคิด หมายถึงความสามารถของผู้บริหารในการมองเห็นองค์การในภาพรวมหรือในเชิงบูรณาการเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ในองค์การและสามารถเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของส่วนใดส่วนหนึ่งจะมีผลต่อองค์การในภาพรวมอย่างไร ทักษะด้านความคิดจะเกี่ยวข้องับความสามารถของนักบริหารในการมองภาพรวมขององค์การผ่านการรวบรวม วิเคราะห์ และแปลผลข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับองค์การ ทักษะในลักษณะนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อนักบริหารระดับสูงซึ่งต้องพัฒนาแผนสำหรับทิศทางในอนาคตขององค์การ ถึงแม้ว่านักบริหารจะให้ความสำคัญกับหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งขององค์การ เช่น ด้านการผลิต นักบริหารที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องเข้าใจถึงความสำคัญและความสัมพันธ์ของฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น ฝ่ายการเงิน ฝ่ายการตลาด ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ และฝ่ายประชาสัมพันธ์

การคิดเชิงประยุกต์เป็นการคิดเพื่อดึงความสามารถในการนำบางสิ่งมาปรับใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมและเวลาขณะนั้น เพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ช่วยให้สามารถปรับตัวและปรับใช้สิ่งต่างๆ ให้เหมาะสมเข้ากับยุคสมัยที่บริบทแวดล้อมเปลี่ยนไป ทำให้เราสามารถแก้ปัญหาในวิถีทางที่ถูกต้องได้ และช่วยให้เราสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่ใช้การได้เพิ่มขึ้นจำนวนมาก การพัฒนาทักษะการคิดเชิงประยุกต์จึงเหมาะสมสำหรับทุกกลุ่มคน ทุกเพศและทุกวัย การคิดเชิงประยุกต์เป็นอีกหนึ่งการคิดที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการก้าวขึ้นเป็น “นักคิด” ผู้มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการเรียนรู้ที่จะเลือกและนำสิ่งดีๆ มาสู่ชีวิตของตน และเป็นการคิดที่จำเป็นต้องพัฒนาในส่วนของคุณลักษณะนิสัยด้วยเช่นเดียวกับการคิด

^๗wannisalovely, “การจัดการความรู้” การประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/wannisalovelyxxx/home/kickrrm-thi-3> [๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๕].

ในมิติอื่นๆ เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตตามธรรมชาติของเรา อันจะช่วยให้คิดได้ทันที เมื่อมีปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข

การคิดเชิงประยุกต์มีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านสังคมและด้านส่วนตัว การคิดเชิงประยุกต์ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยน การแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้เกิดผลดีต่อจุดประสงค์ที่ต้องการ การคิดเชิงประยุกต์จึงจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยต่างๆ เช่น^๙

- ๑) ช่างสังเกต ละเอียด รอบคอบ
- ๒) ความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง
- ๓) ความสามารถในการแก้ปัญหาและกล้าเสี่ยง
- ๔) ความประหยัด มุ่งใช้สิ่งที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์และความพึงพอใจมากที่สุด
- ๕) สนใจ ใฝ่รู้และนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ
- ๖) มีความยืดหยุ่นและมีจินตนาการ
- ๗) มีความคิดริเริ่ม มีทิศทางของตนเอง
- ๘) มีความสามารถทางการคิดหลายหลายด้าน เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์

การคิดเปรียบเทียบ การคิดบูรณาการ การคิดเชิงมนทัศน์ การคิดวิพากษ์ การคิดสร้างสรรค์และการคิดเชิงกลยุทธ์ เป็นต้น

ความจำเป็นในการประยุกต์หลักการจัดการมาใช้ในองค์กร เนื่องจากศาสตร์การจัดการเป็นศาสตร์ที่กว้าง มีการกำหนดหลักการอย่างกว้างๆ เอาไว้ ดังนั้นในการนำไปใช้จำเป็นต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับองค์กรหรือการจัดการ องค์กรแต่ละองค์กรมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านขนาดขององค์กร วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง รูปแบบในการบริหารจัดการ ดังนั้นการจัดการองค์กรที่แตกต่างกันย่อมต้องประยุกต์ความรู้ด้านการจัดการเพื่อนำไปใช้ที่แตกต่างกันออกไป สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน แม้ว่าการจัดตั้งองค์กรบางองค์กรอาจมีลักษณะการจัดตั้งที่เหมือนกัน เช่น เป็นบริษัท จำกัด เช่นกัน แต่หากมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันในการจัดการจึงต้องมีการประยุกต์ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ โดยแนวทางในการประยุกต์หลักการจัดการ ศึกษาสภาพที่แท้จริงขององค์กร วิเคราะห์สภาพที่แท้จริงขององค์กรทั้งในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ศึกษาแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับองค์กร และนำหลักการจัดการที่เหมาะสมเข้ามาใช้ในการดำเนินการ^{๑๐}

สรุป การประยุกต์ หมายถึง การคิดเพื่อดึงความสามารถในการนำบางสิ่งมาปรับใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมและเวลาขณะนั้น เพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ช่วยให้สามารถปรับตัวและปรับใช้สิ่งต่างๆ ให้เหมาะสมเข้ากับยุคสมัยที่บริบทแวดล้อมเปลี่ยนไป

^๙Chanida, การคิดเชิงประยุกต์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://oumchanida.blogspot.com/2012/11/blog-post_22.html [๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๕].

^{๑๐}สุวิทย์ มูลคำ, กลยุทธ์การสอนคิดเชิงประยุกต์, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๖.

^{๑๑}กอบชัย ถิดานนท์, หน่วยที่ 12 การประยุกต์ใช้หลักการจัดการ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/hlakkarcadkar32001003/hnwy-thi-12-kar-prayukt-chi-hlak-kar-cadkar> [๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๕].

ตารางที่ ๒.๑ สรุปแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประยุกต์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน	ประยุกต์ หมายถึง การนำความรู้ในวิทยาการต่างๆ มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ ที่นำความรู้มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น วิทยาศาสตร์ประยุกต์ จิตวิทยาประยุกต์
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์	การประยุกต์ หมายถึง การนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสถานะที่เฉพาะเจาะจง “บางสิ่ง” ที่นำมาใช้ประโยชน์นั้นอาจเป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งและนำมาใช้ประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยปรับให้เข้ากับบริบทแวดล้อมที่เป็นอยู่อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ “บางสิ่ง” นั้นอาจเป็นวัตถุดิบของที่นำมานอกเหนือบทบาทหน้าที่เดิมให้เหมาะสมกับบริบทใหม่
ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด	การประยุกต์ เป็นการคิดที่ต้องการสร้างสิ่งที่ใช้ประโยชน์หรือแก้ไขปัญหา ณ เวลาหนึ่งใดให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่นั้นเองและบรรลุเป้าหมายของตนเอง ชุมชนท้องถิ่นนั้นเอง
กอบชัย ถิธานนท์ wannisalovely	การประยุกต์หลักการจัดการ หมายถึง การนำความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดการต่างๆ มาปรับใช้เป็นประโยชน์ การนำหลักการจัดการมาใช้ในชีวิตประจำวันสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันดังนี้ คือ การนำความรู้ที่ได้จากการเรียนหลักการจัดการมาประยุกต์ใช้ในการทำงานของเรา คือ การนำทักษะด้านต่างๆ มาเป็นแนวทางในการจัดการการทำงาน
Chanida	การคิดเชิงประยุกต์เป็นการคิดเพื่อดึงความสามารถในการนำบางสิ่งมาปรับใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมและเวลาขณะนั้น เพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ช่วยให้สามารถปรับตัวและปรับใช้สิ่งต่างๆ ให้เหมาะสมเข้ากับยุคสมัยที่บริบทแวดล้อมเปลี่ยนไป ทำให้เราสามารถแก้ปัญหาในวิถีทางที่ถูกต้องได้ และช่วยให้เราสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่ใช้การได้เพิ่มขึ้นจำนวนมาก การพัฒนาทักษะการคิดเชิงประยุกต์จึงเหมาะสมสำหรับทุกกลุ่มคน ทุกเพศและทุกวัย

ตารางที่ ๒.๑ สรุปแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประยุกต์ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สุวิทย์ มูลคำ	การคิดเชิงประยุกต์มีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านสังคมและด้านส่วนตัว การคิดเชิงประยุกต์ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยน การแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้เกิดผลดีต่อจุดประสงค์ที่ต้องการ การคิดเชิงประยุกต์จึงจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยต่างๆ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

๒.๒.๑ การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตามยุทธศาสตร์ชาติ

ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐) ได้กล่าวถึงสถานการณ์ แนวโน้ม วิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ ไว้ดังนี้^{๑๑}

การพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ เป็นต้นมาได้ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้รับการยกระดับเป็นประเทศในกลุ่มบนของกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลาง ในด้านสังคมที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนส่งผลให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากการเป็นประเทศยากจน และในด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในความหลากหลายเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีความท้าทายต่อการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี ๒๕๖๐ ที่ร้อยละ ๓.๙ ถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าศักยภาพ เมื่อเทียบกับร้อยละ ๖.๐ ต่อปีในช่วงเวลาเกือบ ๖ ทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีสาเหตุหลักจากการชะลอตัวของการลงทุนภายในประเทศและสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ยังไม่ฟื้นตัว ได้เต็มที โครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพภาคบริการและภาคเกษตรมีผลผลิตภาพการผลิตในระดับต่ำ ขาดการนำเทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ประกอบกับแรงงานไทยยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพและสมรรถนะที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ

นอกจากนั้น ศักยภาพและคุณภาพของประชากรไทยทุกช่วงวัยยังคงเป็นปัจจัยท้าทายสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แม้ว่าการเข้าถึงระบบบริการสาธารณะ การศึกษา บริการสาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ ของคนไทยมีความครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาระบบคุณภาพการให้บริการที่มีมาตรฐานแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศไทยยังคงมีปัญหาคอขวดความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ ขณะที่ปัญหาด้านความยากจนยังคงเป็นประเด็นท้าทายในการยกระดับการพัฒนาประเทศให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้นและแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันการวางกลยุทธ์ระยะยาวในการฟื้นฟู การใช้ และการรักษาทรัพยากรอย่างบูรณาการเพื่อการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาอย่างขาดความชัดเจน ส่งผลให้

^{๑๑} ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑), หน้า ๑-๖.

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศยังปัญหาการใช้อย่างสิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว

ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวข้างต้นมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ การพัฒนาประเทศขาดความต่อเนื่องและความยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาของประชาชน ขณะที่ความมั่นคงภายในประเทศยังมีหลายประเด็นที่ต้องเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็ง ลดความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ที่มีรากฐานมาจากความเหลื่อมล้ำ ความไม่เสมอภาค การขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ตลอดจนส่งเสริมคนในชาติให้ยึดมั่นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจให้เกิดความรักและความสามัคคีในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานและวัยเด็กที่ลดลง และประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประเทศในมิติต่างๆ มีความท้าทายมากขึ้น ทั้งในส่วนของเสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศในการจัดสวัสดิการเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น การลงทุนและการออม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ความมั่นคงทางสังคม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนซึ่งจะเป็นประเด็นท้าทายต่อการขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว

ปัจจัยและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ^{๑๒}

แม้ว่าประเทศไทยจะมีตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงในภูมิภาค และเป็นประตูสู่เอเชีย แต่การที่มีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ทำให้ปัญหาด้านเขตแดนกับประเทศเพื่อนบ้านยังคงเป็นความท้าทายด้านความมั่นคงในอนาคต นอกจากนี้ ประเทศไทยยังคงต้องให้ความสำคัญกับปัญหาด้านความมั่นคงอื่นๆ ที่มีความซับซ้อน ละเอียดย่อย และมีความเชื่อมโยงกันหลายมิติ ที่อาจเป็นประเด็นท้าทายต่อการสร้างบรรยากาศความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนและระหว่างประชาชนกับประชาชน ซึ่งรวมถึงการสร้างสามัคคีของคนในชาติที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มประชากรไทยที่มีแนวคิดและความเชื่อที่แตกต่างกันอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การขยายอิทธิพลและการเพิ่มบทบาทของประเทศมหาอำนาจ ที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ หรือเกิดการย้ายขั้วอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ขณะที่องค์กรที่ไม่ใช่รัฐ อาทิ องค์กรระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ จะมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดกฎ ระเบียบ ทิศทางความสัมพันธ์และมาตรฐานสากลต่างๆ ทั้งในด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจ รวมทั้งการรวมกลุ่มเศรษฐกิจและการเปิดเสรีในภูมิภาคที่นำไปสู่ความเชื่อมโยงในทุกกระบวน อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านอาชญากรรมข้ามชาติและเศรษฐกิจนอกระบบ รวมทั้งปัญหายาเสพติด การค้ามนุษย์ และการลักลอบเข้าเมือง

ในทางกลับกัน ความเปลี่ยนแปลงจากโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดจะก่อให้เกิดนวัตกรรมอย่างพลิกผัน อาทิ เทคโนโลยี

^{๑๒} ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑), หน้า ๑-๖.

ปัญญาประดิษฐ์ อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ หุ่นยนต์และโดรน เทคโนโลยี พันธุกรรมสมัยใหม่ และเทคโนโลยีทางการเงิน ซึ่งตัวอย่างแนวโน้มการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดเหล่านี้ คาดว่าจะเป็นปัจจัยสนับสนุนหลักที่ช่วยทำให้เศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มที่จะกลับมาขยายตัวได้เข้มแข็งขึ้น แนวโน้มสำคัญที่จำเป็นต้องมีการติดตามอย่างใกล้ชิด อาทิ การรวมกลุ่มทางการค้าและการลงทุนที่จะมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น การแข่งขันที่คาดว่าจะรุนแรงขึ้นในการเพิ่มผลิตภาพและสร้างความหลากหลายของสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์รูปแบบชีวิตใหม่ๆ

นอกจากนั้น ประเทศไทยคาดว่าจะเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี ๒๕๓๔ จะก่อให้เกิดโอกาสใหม่ๆ ในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคนสูงวัยที่จะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการคาดการณ์ว่าครอบครัวไทยจะมีขนาดเล็กลงและมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ประชากรในประเทศไทยจะมีช่วงอายุที่แตกต่างกันและจะมีกลุ่มคนช่วงอายุใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของประชากรให้มีคุณภาพ และการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการผลิตและการบริการของประเทศจะเป็นความท้าทายสำคัญในระยะต่อไป^{๑๓}

ในขณะเดียวกัน โครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย อาจทำให้เกิดความต้องการแรงงานต่างชาติเพิ่มมากขึ้นเพื่อทดแทนจำนวนแรงงานไทยที่ลดลง ซึ่งปัจจัยด้านการเปิดเสรีในภูมิภาคและความก้าวหน้าของการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งในภูมิภาคจะทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานและการย้ายถิ่นมีความสะดวกมากขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าออกประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีศักยภาพซึ่งมีแนวโน้มในการเคลื่อนย้ายไปเรียนหรือทำงานในทั่วทุกมุมโลกสูงขึ้น ทั้งนี้ การย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น จึงอาจจะเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะยังคงเป็นประเทศผู้รับของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านขณะที่ประชากรไทยโดยเฉพาะแรงงานทักษะอาจมีแรงจูงใจในการย้ายถิ่นไปยังประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่ดีกว่า อาจทำให้การแย่งชิงแรงงานมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งจะยิ่งทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมไทย

นอกจากนี้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคาดว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้นทั้งในเชิงความผันผวน ความถี่ และขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้น ซึ่งจะสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ตลอดจนระบบผลิตทางการเกษตรที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกับความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ ขณะที่ระบบนิเวศต่างๆ มีแนวโน้มเสื่อมโทรมลง และมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงในการสูญเสียความสามารถในการรองรับความต้องการของมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างไรก็ดี ระดับความรุนแรงของผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกและความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศต่างๆ ดังกล่าวที่แต่ละประเทศจะต้องเผชิญจะมีความแตกต่างกัน ทำให้การเป็นสังคมสีเขียวการรักษาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการจะได้รับความสำคัญและความสนใจจากนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น พลังงาน

^{๑๓} ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑), หน้า ๑-๖.

ทดแทนและพลังงานทางเลือก รวมถึงการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหารมีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น กฎระเบียบและข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมจะมีความเข้มข้นและเข้มงวดขึ้น โดยกรอบการพัฒนาตามข้อตกลงระหว่างประเทศต่างๆ ที่สำคัญ เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และบันทึกความตกลงปารีสจะได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น

แนวโน้มเหล่านี้จะก่อให้เกิดความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศในหลายมิติ ทั้งในส่วนของ การจ้างงานและอาชีพ สาขการผลิตและบริการใหม่ๆ ความมั่นคงของประเทศอันเกิดจากภัยคุกคามและความเสี่ยงด้านอื่นๆ ที่ซับซ้อนขึ้น อาชญากรรมไซเบอร์ รูปแบบการก่อสงครามที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ การเคลื่อนย้ายอย่างเสรีและรวดเร็วของผู้คน เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ เทคโนโลยีและสินค้าและบริการ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รวดเร็วและ คาดการณ์ได้ยากการเกิดขึ้นของโรคระบาด และโรคอุบัติใหม่ที่จะส่งผลให้การเฝ้าระวังด้านการ สาธารณสุขในประเทศมีความสำคัญมากขึ้น อาจนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นได้ หากไม่มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและรองรับผลกระทบต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งรวมถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบ พลิกผันที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการเข้าถึงเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และ องค์ความรู้สมัยใหม่มีระดับความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มประชากรต่างๆ โดยการเปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยีและนวัตกรรมดังกล่าวจะส่งผลต่อการจ้างงานและอาชีพที่จะมีรูปแบบและลักษณะงาน ที่เปลี่ยนไป มีความต้องการแรงงานที่มีสมรรถนะสูงเพิ่มมากขึ้น หลายอาชีพอาจหายไปจากตลาดงาน ในปัจจุบันและบางอาชีพจะถูกทดแทนด้วยระบบอัตโนมัติโดยเฉพาะอาชีพที่ต้องการทักษะระดับต่ำ ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ปรับตัวไม่ทันหรือขาดความรู้และ ทักษะที่ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป กระแสโลกาภิวัตน์ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาขยายความเป็น เมือง วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศที่อาจจะมี ความแปรปรวนมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจัยทั้งหมดดังกล่าวจะส่งผลให้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของ ประเทศมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น^{๑๔}

จากปัจจัยและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในมิติต่างๆ ข้างต้น เห็นได้ว่าบริบทและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว มีพลวัตสูง และมีความซับซ้อนหลากหลายมิติ ซึ่งจะส่งผลต่ออนาคตการพัฒนาประเทศ อย่างมาก ดังนั้น การพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติและทุก ด้านการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง มีความร่วมมือในลักษณะประชารัฐจากภาคส่วนต่างๆ ในรูปแบบของ หุ้นส่วนการพัฒนาที่เป็นการดำเนินงานอย่างบูรณาการ เนื่องจากทุกมิติการพัฒนามีความเกี่ยวข้องซึ่ง กันและกัน โดยประเทศไทยจำเป็นต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ สมรรถนะ และทักษะ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สามารถรู้เท่าทันและปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมี ความสุข มีอาชีพที่มั่นคง สร้างรายได้ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์และกติกาใหม่ๆ และ มาตรฐานที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบ และปัจจัยส่งเสริมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกัน ทั้งในส่วนของระบบการเรียนการสอน และการ

^{๑๔} ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑), หน้า ๑-๖.

พัฒนาทักษะฝีมือที่สอดคล้องกันกับการพัฒนาของคนในแต่ละช่วงวัย ระบบบริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับเป็นเจ้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมก้าวหน้าทันโลก จากการต่อยอดการพัฒนาบนพื้นฐานนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ ส่งผลให้เกิดการสร้างห่วงโซ่มูลค่าทางเศรษฐกิจในทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรและภาคบริการ กระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และนำไปสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกภาคส่วน

นอกจากนี้ ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงาน และอาหาร การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายเชิงนิเวศ การส่งเสริมการดำเนินชีวิตและธุรกิจ และการพัฒนาและขยายความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่องที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกับการมีข้อกำหนดของรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้พื้นที่ที่ชัดเจน ขณะที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ กฎหมาย ระบบภาษีต้องมีกลยุทธ์การพัฒนาที่สามารถอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ประเทศมีศักยภาพการแข่งขันที่สูงขึ้น และสามารถใช้จุดแข็งในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญของการรวมกลุ่มความร่วมมือกับนานาประเทศในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อกระชับและสร้างสัมพันธ์ไมตรี เสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต ซึ่งจะก่อให้เกิดการสร้างพลังทางเศรษฐกิจ และรักษาความมั่นคงของประเทศ โดยจำเป็นต้องสร้างความพร้อมในการที่จะยกระดับมาตรฐานและมีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกติกาสากลในด้านต่างๆ ขณะเดียวกันประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งให้มีการปฏิรูประบบราชการและการเมืองเพื่อให้เกิดการบริหารราชการที่ดีและมีเสถียรภาพทางการเมือง มีการส่งเสริมคนในชาติให้ยึดมั่นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี และลดความขัดแย้งภายในประเทศ โดยที่นโยบายการพัฒนาต่างๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับโครงสร้างและลักษณะพฤติกรรมของประชากรที่อาจจะมีความแตกต่างจากปัจจุบันมากขึ้น^{๑๕}

ดังนั้น ภายใต้เงื่อนไขโครงสร้างประชากร โครงสร้างเศรษฐกิจ สภาพสังคม สภาพภูมิอากาศสิ่งแวดล้อม และปัจจัยการพัฒนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการวางแผนการพัฒนาที่รอบคอบและครอบคลุม อย่างไรก็ตาม หลายประเด็นพัฒนาเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการปรับตัวซึ่งจะต้องหยั่งรากลึกลงไปถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปในอนาคตจึงจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ในระยะยาวที่ต้องบรรลุ พร้อมทั้งแนวยุทธศาสตร์หลักในด้านต่างๆ เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างบูรณาการบนพื้นฐานประชารัฐเพื่อยกระดับจุดแข็งและจุดเด่นของประเทศ และปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนและจุดด้อยต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยยุทธศาสตร์ชาติจะเป็นเป้าหมายใหญ่ในการขับเคลื่อนประเทศ และถ่ายทอดไปสู่แผนในระดับอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ภารกิจและพื้นที่ ซึ่งรวมถึงพื้นที่พิเศษต่างๆ อาทิ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาประเทศสามารถดำเนินการได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน

^{๑๕} ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑), หน้า ๑-๖.

วิสัยทัศน์ประเทศไทย^{๑๖}

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย การดำรงอยู่อย่างมั่นคง และยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครอบครัว และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง เช่น ประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีความเข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน มีระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดองและความสามัคคีสามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต มีการออมสำหรับวัยเกษียณ ความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน

ความมั่งคั่ง หมายถึง ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนจนเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรมีความอยู่ดีมีสุขได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น และมีการพัฒนาอย่างทั่วถึงทุกภาคส่วนมีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ไม่มีประชาชนที่อยู่ในภาวะความยากจน เศรษฐกิจในประเทศมีความเข้มแข็ง ขณะเดียวกันต้องมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศต่างๆ ทั้งในตลาดโลกและตลาดภายในประเทศเพื่อให้สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนมีการสร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป และประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีโลก และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างแน่นแฟ้นกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย เป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาค ทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ เพื่อให้เป็นพลังในการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่องไปได้ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

^{๑๖} ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑), หน้า ๑-๖.

ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการใช้ การรักษา และการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร เสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืนและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล มีเสถียรภาพ และยั่งยืน

เป้าหมายในการพัฒนาประเทศ^{๑๗}

โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคมนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย

๑) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย

๒) ขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้

๓) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

๔) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม

๕) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ

๖) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

ความเข้มแข็งของชุมชนว่า เป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการพัฒนา ทั้งนี้เพราะว่าความเข้มแข็งของชุมชนจะแก้ไขปัญหาทั้งในระดับชุมชน และพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศไปพร้อมกัน อย่างบูรณาการ ความเข้มแข็งของชุมชนนี้เป็นรากฐานที่สำคัญของประชาสังคม (Civil Society) ที่ทุกคนเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนและสังคมร่วมกัน และยังเห็นว่าการพัฒนาชุมชนและสังคมไม่อาจสำเร็จได้โดยการกระทำเป็นเรื่องๆ แยกกันไป แต่ต้องทำเชื่อมโยงอย่างมีบูรณาการ พร้อมกัน โดยมีความเข้มแข็งของชุมชนเป็นตัวตั้งในการพัฒนา จนมีผู้บริหารและนักพัฒนาได้กล่าวว่าเป็น “ทางเลือกสังคมไทย : คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน/ชุมชน” หรือ “การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องสร้างพลังให้ชุมชนในท้องถิ่น”^{๑๘}

^{๑๗} ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑), หน้า ๘.

^{๑๘} ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๑.

ชุมชนเข้มแข็ง คือ การที่สมาชิกในชุมชนมีความสามารถบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง มีความสามารถพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ และภาวะวิกฤตต่างๆ ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากคนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันเข้าร่วมคิด ร่วมทำ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ความร่วมมือกันในชุมชนจะทำให้มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ลักษณะ “ความเป็นชุมชน” (Civility) โดยความเข้มแข็งไม่ได้หมายถึง เฉพาะชาวบ้านเท่านั้นแต่ยังหมายรวมถึงองค์กรต่างๆ ทุกชนิด ซึ่งดำเนินการเป็นไปในทางเดียวกัน^{๑๙}

ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการรวมกลุ่มองค์กรในชุมชนผู้นำมีคุณธรรม มีวิสัยทัศน์และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม มีอาชีพสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ครอบครัวมีความอบอุ่น มีความรักใคร่ปรองดองกัน มีความอบอุ่น รักใคร่ปรองดองกัน อยู่พร้อมหน้าและมีสุขภาพที่แข็งแรง สมาชิกในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาภายในชุมชนได้ด้วยการมีส่วนร่วม^{๒๐}

ชุมชนเข้มแข็ง คือ กลุ่มคนในชุมชนต้องมีความสามารถที่จะเรียนรู้ สามารถปรับตัว แก้ไขปัญหา สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง โดยรัฐเป็นผู้คอยสนับสนุน สร้างความสัมพันธ์แบบ Symmetrical มีความเป็นหุ้นส่วน แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ด้วยความเป็นธรรมของประชาชน รัฐกับชุมชนจะต้องอยู่ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลซึ่งกันและกัน^{๒๑}

๒.๒.๓ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆ ของเมือง หรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ในชุมชน มีการจัดการ และมีการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทางทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม กลุ่ม ชุมชน สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่าย หรืออื่นๆ ที่มีความหมายแสดงถึงความร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆ ในสังคม

ความเป็น “องค์กรชุมชน” หมายถึง กลุ่มหรือชุมชนหรือสหกรณ์หรือในชื่ออื่นใด โดยจะมีการจดทะเบียนตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม อันเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวด้วยความสมัครใจของประชาชนจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์และอุดมคติร่วมกัน มีมิตรภาพและความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่องในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันดังกล่าว โดยมีผู้นำหลายคนทั้งหญิงและชาย

ความเข้มแข็งของชุมชนจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับชุมชนนั้น มีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งเพียงใด ทั้งนี้องค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็งจะต้องมีการเตรียมคนและชุมชนด้วยการ

^{๑๙} ประเวศ วะสี, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๑๗.

^{๒๐} สัมพันธ์ เตชะอธิก, “การวิจัยเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน,” เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการเรื่องการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ภาคเหนือ, (๒๕๔๕), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๒๑} ชชาติชาย ณ เชียงใหม่, การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการนโยบายพื้นฐานแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

เสริมสร้างให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ปัญหาและการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทฤษฎาการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกๆ ด้าน โดยมีหน่วยงานทั้งของภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคีการพัฒนาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ผนึกกำลังดำเนินการ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้าง กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและ มีการเรียนรู้ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้มีกิจกรรม หลักๆ ที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สรุปได้ดังนี้^{๒๒}

การเสริมสร้างกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษา ผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของ บุคลากรภาครัฐ จากการเป็นผู้สั่งการมาเป็นผู้สนับสนุนชุมชนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชน เอง ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อเผชิญ ปัญหาวิกฤติของชุมชน ได้แก่ หน่วยงานของรัฐที่มีกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนในชุมชนต่างๆ องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคีการพัฒนาต่างๆ

การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและ สนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ และเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพ และเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการ ของชุมชนรวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ ดำเนินการในลักษณะนี้ ดังเช่น กิจกรรมของโครงการความร่วมมือไทย-สหประชาชาติ (Thai-UNCAP), โครงการกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) เป็นต้น

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งทางสังคม มีดังนี้^{๒๓}

คุณลักษณะของชุมชนเข้มแข็งนั้น ต้องมีลักษณะของความเป็นประชาสังคม (Civil Society) สูง โดยประชาสังคมจะมีส่วนในการถักทอความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน และประชา สังคมที่เข้มแข็งจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่พอสรุปได้ดังนี้

๑) จิตสำนึกประชาสังคม (Civic Consciousness) คือ การสำนึกว่าตัวเองนั้นเป็นเจ้าของ ปัญหาของชุมชน มีเจตจำนงที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาภัยกับฝ่ายต่างๆ ยอมรับในการ รวมตัวและความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน ยอมรับและเห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลาย การมี ส่วนร่วมในกิจกรรมการแก้ไขปัญหาชุมชนเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกความเป็นชุมชน

^{๒๒} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘-๒๑.

^{๒๓} โกวิท พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๑๐-๒๑๒.

๒) โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสาร คือ โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อให้ผู้คนมีโอกาสสื่อสารพูดคุยถึงปัญหาร่วมกัน ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การให้มีเวทีประชาคม (Civic Forum) ในรูปแบบต่างๆ เป็นที่ชุมนุมของการสร้างพลเมือง โดยโครงสร้างพื้นฐาน (Civic Infrastructure) นี้แยกได้หลายระดับ พื้นฐานที่สุด คือ การพบปะพูดคุยของผู้คนเป็นบางครั้งบางคราว ระดับถัดมา คือ การรวมตัวกันเป็นกลุ่มงานด้านใดด้านหนึ่งหรือเป็นองค์กร ส่วนระดับสูงสุด คือ องค์กรร่วมเป็นที่เชื่อมสมาชิกเข้าหากัน เกิดเป็นเครือข่ายชุมชนในประชาสังคมที่เข้มแข็ง การพบปะกันในเวทีประชาคม ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพูดคุยถึงปัญหาความเป็นชุมชนไม่เพียงในเวทีวงเล็ก หากแต่รวมไปถึงเวทีสาธารณะขนาดใหญ่ด้วย

๓) กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและมีกระบวนการตัดสินใจ หมายถึง การตัดสินใจในกิจกรรมสาธารณะจะต้องดำเนินการหลังกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งหมายถึง สิ่งที่ประชาชนเรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็นกับคนในชุมชน ประชาชนจำต้องพูดคุยถกเถียง และแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นซึ่งกันและกันไม่เพียงแต่รับฟังข้อมูลและข้อเสนอแนะเท่านั้น เพราะไม่มีใครที่มีประสบการณ์เหมือนกันในเรื่องเดียวกัน ชุมชนที่เป็นประชาสังคมที่เข้มแข็งจึงเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

๔) ภาวะการนำและผู้นำชุมชน ลักษณะเด่นของชุมชนที่เป็นประชาสังคม มิได้อยู่ที่จำนวนและแหล่งที่อยู่ของผู้นำ แต่อยู่ที่วิถีทางที่ผู้นำสัมพันธ์กับคนอื่น ผู้นำ ต้องสร้างโอกาสให้แก่ผู้คนที่เข้ามามีส่วนร่วม และริเริ่มสร้างสรรค์ไม่ผูกขาดความคิด หรือการเป็นเจ้าของปัญหาหรือเจ้าของชุมชน เกิดผู้นำที่มีความหลากหลาย คือ ไม่มีชนชั้นผู้นำที่แยกจากผู้ตาม และคอยปกป้องฐานะของตนเอง รวมทั้งการควบคุมการกระทำของผู้อื่นอย่างเข้มงวด หากแต่เป็นผู้นำที่ฝึกตนเองเข้ากับชุมชนอย่างเหนียวแน่น และร่วมทำประโยชน์ต่างๆ เพื่อชุมชน

๕) ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบัน ชุมชนที่มีความเข้มแข็งเป็นประชาสังคมนั้น ความสัมพันธ์ของคนไม่ว่าจะเป็นรูปองค์กรหรือเครือข่ายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมักมีความสัมพันธ์แนวราบ คือ ไม่เป็นแนวตั้ง ซึ่งต่างจากชุมชนที่ไม่เป็นประชาสังคมที่เป็นความสัมพันธ์ในแนวตั้งหรือเป็นระบบอุปถัมภ์ ซึ่งก่อให้เกิดข้อมูลที่เชื่อถือได้น้อย รวมถึงการปกครองแบบมาเฟียสร้างความหวาดกลัว หรือความเกรงใจให้กับสมาชิกในชุมชนส่งผลทำให้เศรษฐกิจการเมืองในชุมชนเกิดความล้มเหลว

๒.๒.๔ ความหมายความมั่นคงทางสังคม

คำว่า ความมั่นคงทางสังคม (Social Security) ได้นำมาใช้ครั้งแรกโดยการออกพระราชบัญญัติความมั่นคงทางสังคม (Social Security Act) เพื่อให้ความคุ้มครองด้านรายได้ของประชาชนไม่ให้มีการขาดตอนหรือสูญเสียไปจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่ส่งผลให้ประชาชนเดือดร้อน ต่อมาองค์การแรงงานระหว่างประเทศได้นำคำนี้มาใช้ในการออกอนุสัญญาและข้อเสนอแนะต่างๆ ตั้งแต่ ค.ศ. 1952 เป็นต้นมา ทำให้คำนี้มีการใช้กันโดยแพร่หลายในประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยในเวลาต่อมาโดยมีความหมายต่างๆ ดังนี้

ความหมายระบบความมั่นคงทางสังคม หมายถึง เป็นระบบการให้หลักประกันทางรายได้ โดยการจัดสรรการทดแทนรายได้ เมื่อรายได้ต้องสะดุดหยุดลงจากการเจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุ การเกษียณอายุ การขาดผู้อุปการะอันเนื่องมาจากการตายของสมาชิกในครอบครัวและการมีรายจ่าย

ที่ได้รับการยอมรับ เช่น รายจ่ายจากการเกิด การตาย และการสมรส โดยทั่วไปแล้วความมั่นคงของสังคม หมายถึง หลักประกัน หรือรายได้ในระดับขั้นต่ำ แต่การจัดสรรรายได้จะต้องสัมพันธ์กับการช่วยเหลือที่ทำให้การสะดุดหยุดลงของรายได้สิ้นสุดโดยเร็วเท่าที่จะทำได้^{๒๔}

ความมั่นคงในทางสังคม ในประเทศกำลังพัฒนามีแนวทางที่แตกต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วมักกำหนดโครงการความมั่นคงทางสังคมเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ทางสังคม (Social Assistance) การประกันสังคม (Social Insurance) และการกระจายรายได้ (Redistribution) แต่ความมั่นคงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนาไม่อาจทำเช่นนี้ได้เพราะมีข้อจำกัดจากการขาดแคลนทรัพยากร การพัฒนาในระดับต่ำของสถาบันความมั่นคง และการขาดอำนาจต่อรองของคนยากจนและผู้อ่อนแอในสังคม ความมั่นคงทางสังคมจึงถือเป็นการปฏิบัติการทางสาธารณะตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และรัฐ เพื่อที่จะขจัดและลดความเห็นแก่ตัวและสถานะความอ่อนแอของมนุษย์^{๒๕}

ความมั่นคงทางสังคม หมายถึง การป้องกันซึ่งสังคมจัดสรรให้แก่สมาชิกผ่านมาตรการสาธารณะเพื่อต่อต้านกับความทุกข์ยากทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งที่มีสาเหตุมาจากการลดหรือหยุดลงของรายได้ ซึ่งเป็นผลจากการเจ็บป่วยการคลอดบุตร การเจ็บป่วยจากการทำงาน การว่างงาน ชราภาพ และตาย ตลอดจนการบริการทางการแพทย์ และการจัดสรรเงินอุดหนุนแก่ครอบครัวที่มีเด็กอยู่ในอุปการะ ทั้งนี้องค์การแรงงานระหว่างประเทศได้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อการพิจารณาการเป็นระบบความมั่นคงทางสังคมไว้ ๓ ประการ คือ^{๒๖}

๑. วัตถุประสงค์ของระบบจะต้องจัดสรรความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการรักษาหรือป้องกันสุขภาพอนามัย หรือเพื่อรักษารายได้ ในกรณีเกิดการสูญเสียรายได้โดยไม่สมัครใจ หรือสูญเสียรายได้ส่วนที่สำคัญ หรือการให้เงินเสริมรายได้แก่บุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว

๒. ระบบจะต้องถูกกำหนดโดยกฎหมาย โดยระบุรายละเอียด สิทธิของบุคคล หรือเงื่อนไขต่างๆ

๓. ระบบการบริหารดำเนินการโดยองค์กรของรัฐบาล กึ่งรัฐบาล หรือองค์กรอิสระ

ระบบความมั่นคงทางสังคมว่าเป็นระบบสวัสดิการสังคมระบบหนึ่งที่รัฐบาลจัดขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชนที่จะได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ เมื่อต้องประสบกับความสูญเสียรายได้ การไม่มีรายได้ การมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น และการมีรายได้ที่ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต อันเนื่องจากการเสี่ยงภัยทางสังคม ซึ่งนอกเหนือความสามารถในการควบคุม และช่วยเหลือตนเองใน

^{๒๔} Beveridge, William, *Social Insurance and Allied*, (London: Her Majesty's Stationary office, 1952), p. 12.

^{๒๕} Burgess, Robin and Stern, N., *Social security in developing countries : what, why, who, and how?* In: Ahmad, E, Dreze, J, Hills, J and Sen, A, (eds.) *Social Security in Developing Countries*. WIDER studies in development economics. Oxford University Press, Oxford, (1991), pp. 41-80.

^{๒๖} องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, *การจัดการเพื่อสนับสนุนคนพิการในสถานประกอบการ : แนวปฏิบัติของไอแอลโอ/สำนักงานกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก*, (กรุงเทพมหานคร : องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, ๒๕๕๓), หน้า ๓.

ระดับบุคคล ระบบความมั่นคงทางสังคมจึงเป็นมาตรการของรัฐบาล เพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้ของบุคคล ครอบครัว และการรักษามาตรฐานในการดำรงชีวิตในระดับตามควรแก่สภาพ^{๒๗}

ระบบความมั่นคงทางสังคม หมายถึง มาตรการต่างๆ ทางสาธารณะที่มุ่งจัดความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะเกิดขึ้นจากการทำงานและนอกรการทำงาน ซึ่งอาจดำเนินการในรูปของการประกันสังคม การสังคมสงเคราะห์ สวัสดิการสังคมและโครงการต่างๆ เพื่อจุดประสงค์ให้เกิดความมั่นคงและการอยู่ดีกินดีของประชาชน โดยรัฐบาลสาธารณะชน และเอกชนเข้ามาแบ่งสรความรับผิดชอบในการดำเนินการ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ส่วน คือ^{๒๘}

๑. การประกันสังคม ที่ผู้ประกันตนมีส่วนรับผิดชอบและเสี่ยงภัยร่วมกัน
๒. สวัสดิการสังคม เป็นโครงการสำหรับช่วยเหลือคนที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยังไม่สามารถช่วยตนเองได้ ส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยรัฐซึ่งเรียกว่า การประชาสงเคราะห์แต่หากดำเนินการโดยเอกชน เรียกว่า การสังคมสงเคราะห์
๓. โครงการที่เอกชนดำเนินการเอง เพื่อสร้างหลักประกัน และผลประโยชน์แก่พนักงานเมื่อเกิดอุบัติเหตุ เจ็บป่วย และเกษียณอายุ
๔. โครงการพัฒนาต่างๆ ที่มีเป้าหมายแก่กลุ่มนอกระบบ กลุ่มเกษตรกร และชาวชนบท เป็นต้น

ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง เช่น ประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีการปกครองระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์มีความเข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน มีระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดองและความสามัคคีสามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต มีการออมสำหรับวัยเกษียณ ความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ มีที่อยู่อาศัย และความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน^{๒๙}

^{๒๗} ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพตเขตต์, ระบบความมั่นคงทางเศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑.

^{๒๘} นิคม จันทรวิทุร, การบริหารงานสังคมสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด. กรมประชาสงเคราะห์, ๒๕๒๓), หน้า ๒๐.

^{๒๙} ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑), หน้า ๓.

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ยุทธศาสตร์ชาติ	เป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย ๑) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย ๒) ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ ๓) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ๔) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม ๕) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ ๖) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ
ฉัตรทิพย์ นาถสุภา	ความเข้มแข็งของชุมชนว่า เป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการพัฒนา ทั้งนี้เพราะว่าความเข้มแข็งของชุมชนจะแก้ไขปัญหาทั้งในระดับชุมชน และพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศไปพร้อมกันอย่างบูรณาการ ความเข้มแข็งของชุมชนนี้เป็นรากฐานที่สำคัญของประชาสังคม ที่ทุกคนเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนและสังคมร่วมกัน
ประเวศ วะสี	ชุมชนเข้มแข็ง คือ การที่สมาชิกในชุมชนมีความสามารถบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง มีความสามารถพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ และภาวะวิกฤตต่างๆ ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากคนที่มีความดีประสงคร่วมกันเข้าร่วมคิด ร่วมทำ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ
สัมพันธ์ เตชะอริก	ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการรวมกลุ่มองค์กรในชุมชนผู้นำมีคุณธรรม มีวิสัยทัศน์และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม มีอาชีพสามารถเลี้ยงตัวเองได้

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ชาติชาย ณ เชียงใหม่	ชุมชนเข้มแข็ง คือ กลุ่มคนในชุมชนต้องมีความสามารถที่จะเรียนรู้ สามารถปรับตัว แก้ไขปัญหา สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง โดยรัฐเป็นผู้คอยสนับสนุน สร้างความสัมพันธ์แบบ Symmetrical มีความเป็นหุ้นส่วน แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ด้วยความเป็นธรรมของประชาชน รัฐกับชุมชนจะต้องอยู่ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆ ของเมือง หรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ในชุมชน มีการจัดการ และมีการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทางทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่าย หรืออื่นๆ ที่มีความหมายแสดงถึงความร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆ ในสังคม
โกวิทย์ พวงงาม	คุณลักษณะของชุมชนเข้มแข็งนั้น ต้องมีลักษณะของความเป็นประชาสังคม (Civil Society) สูง ดังนั้น จิตสำนึกประชาสังคม โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและมีกระบวนการตัดสินใจ ภาวการณ์นำและผู้นำชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบัน
Beveridge, William	ระบบความมั่นคงทางสังคม หมายถึง เป็นระบบการให้หลักประกันทางรายได้ โดยการจัดสรรการทดแทนรายได้เมื่อรายได้ต้องสะดุดหยุดลงจากการเจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุ การเกษียณอายุ การขาดผู้อุปการะอันเนื่องมาจากการตายของสมาชิกในครอบครัวและการมีรายจ่ายที่ได้รับการยอมรับ
Burgess, Robin and Stern, N.	ความมั่นคงในทางสังคม ในประเทศกำลังพัฒนามีแนวทางที่แตกต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วมักกำหนดโครงการความมั่นคงทางสังคมเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ทางสังคม การประกันสังคม และการกระจายรายได้

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
องค์การแรงงานระหว่างประเทศ	ความมั่นคงทางสังคม หมายถึง การป้องกันซึ่งสังคม จัดสรรให้แก่สมาชิกผ่านมาตรการสาธารณะเพื่อต่อต้านกับความทุกข์ยากทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งที่มีสาเหตุมาจากการลดหรือหยุดลงของรายได้ ซึ่งเป็นผลจากการเจ็บป่วยการคลอดบุตร การเจ็บป่วยจากการทำงาน การว่างงาน ชราภาพ และตาย ตลอดจนการบริการทางการแพทย์
ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพตเขตต์	ระบบความมั่นคงทางสังคมว่าเป็นระบบสวัสดิการสังคมระบบหนึ่งที่รัฐบาลจัดขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชนที่จะได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ เมื่อต้องประสบกับความสูญเสียรายได้ การไม่มีรายได้ การมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น และการมีรายได้ที่ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต
นิคม จันทรวิฑูร	ระบบความมั่นคงทางสังคม หมายถึง มาตรการต่างๆ ทางสาธารณะที่มุ่งขจัดความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะเกิดขึ้นจากการทำงานและนอกการทำงาน ซึ่งอาจดำเนินการในรูปของการประกันสังคม การสังคมสงเคราะห์ สวัสดิการสังคมและโครงการต่างๆ เพื่อจุดประสงค์ให้เกิดความมั่นคงและการอยู่ดีกินดีของประชาชน โดยรัฐบาลสาธารณะชน และเอกชนเข้ามาแบ่งสรรความรับผิดชอบในการดำเนินการ

๒.๓ หลักสารณียธรรม ๖

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อธิบายถึง หลักสารณียธรรม ๖ ไว้ว่า สารณียธรรม ๖ หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน ได้แก่^{๓๐}

๑) เมตตาทายกรรม คือ การตั้งเมตตาทายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้า และลับหลัง

๒) เมตตาวจีกรรม คือ การตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

^{๓๐}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๗/๒๕๗.

๓) เมตตามโนกรรม คือ การตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔) สาธารณโภคี คือ การได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน ข้อนี้ ใช้ข้อปฏิบัติโลกี ก็ได้

๕) สีลสามัญญตา คือ การมีศีลบริสุทธ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับ หลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ

๖) ทัญญูสามัญญตา คือ การมีทัญญูงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ หรือขจัดปัญหา

ธรรม ๖ ประการนี้มีคุณ คือ เป็นสาราณียะ ทำให้เป็นที่ระลึกถึง เป็นปิยกรณ ทำให้เป็นที่รัก เป็นครุกรณ ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ ความกลมกลืนเข้าหากัน เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคี และเอกภาพ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{๓๑}

ความหมายของสาราณียธรรม (ธรรมเป็นเหตุ ให้ระลึกถึงกัน) คือ เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว พึงปฏิบัติตามหลักอยู่ร่วมกัน ได้แก่

๑) เมตตากายกรรม คือ การทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ ด้วยความเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒) เมตตาวาจีกรรม คือ การพูดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน หรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓) เมตตามโนกรรม คือ การคิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔) สาธารณโภคี คือ การได้มาแบ่งกันกินกันใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็น ของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

๕) สีลสามัญญตา คือ การประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษา ระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖) ทัญญูสามัญญตา คือการปรับความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็น มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน^{๓๒}

^{๓๑}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๗/๒๕๗.

^{๓๒}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), ธรรมบุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓.

หลักสารณียธรรม มีความหมายตามที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “ธรรมเป็นเหตุที่ทำให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ธรรมว่านี่คือหลักสารณียธรรม”^{๓๓} หลักสารณียธรรม คือ ธรรมที่จะนำใจของบุคคลให้ระลึกถึงกัน ผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจ ใจจึงมีความสำคัญยิ่งดังนี้ “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่ใจ เพราะฉะนั้นหากว่าบุคคลใดมีใจผ่องใส จะพูดอะไรก็ตาม จะทำอะไรก็ตาม เพราะเหตุที่มีใจผ่องใส นั้น ความสุขย่อมจะติดตามเขาไปเหมือนเงาติดตามตัว”^{๓๔}

นอกจากนี้ หลักสารณียธรรม ยังหมายความว่าถึงสภาวะการแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนมนุษย์แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน, ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่ประโยชน์ สั่งสอน หรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน, การตั้งใจปวารณาดี คิดทำสิ่งที่ประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน, การแบ่งปัน ลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน, การมีความประพฤติสุจริตดีงามรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อม เสียแก่หมู่คณะ, การเคารพฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ

ในพระไตรปิฎกคือคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนา ได้ระบุเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ อันเป็นเหตุที่มาของคำสอนแห่งสารณียธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้ระลึกถึงกัน กล่าวคือ พระพุทธเจ้าทรงยกเมตตาเป็นแกนกลางในการแก้ไขความขัดแย้ง ทรงแสดงสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์ เมื่อหมู่สงฆ์เกิดปัญหาการทะเลาะวิวาท อย่างกรณีของภิกษุโกสัมพีโดยมีนัยยะโดยย่อ ความว่า “พวกบรรดาภิกษุไม่ปรารภณาปรับความเข้าใจกัน ไม่ทำความปรองดองกัน ไม่ปรารภณาความปรองดองกัน” พระพุทธองค์ทรงวินิจฉัยโดยการตั้งคำถามกับภิกษุเหล่านั้นว่า ขณะที่เกิดเหตุทะเลาะวิวาทนั้น “เธอทั้งหลายได้ตั้งมั่นเมตตากายกรรม ตั้งมั่น เมตตาวจีกรรม และตั้งมั่นเมตตา मनกรรมในเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง บ้างหรือไม่” ภิกษุเหล่านั้นตอบปฏิเสธ มิได้กระทำด้วยความตั้งมั่นดังกล่าว พระพุทธเจ้า จึงชี้ให้เห็นว่า ก็เพราะเหตุที่ภิกษุไม่ตั้งมั่นในเมตตาต่อกันทางกาย วาจา ใจ ทั้งต่อหน้า และลับหลัง จึงเป็นเหตุให้ทะเลาะ เบาะแว้งกัน ทำร้ายกันด้วยวาจา เป็นการกระทำที่ไม่ก่อ เกิดประโยชน์ ทำให้เกิดความทุกข์^{๓๕}

หลักสารณียธรรมเป็นธรรมที่ช่วยลดความบาดหมาง ลดการทะเลาะ ลดการวิวาทกัน เป็นธรรมชั้นยอด ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลายส่วนอันเป็นสูงสุดเป็นที่ยึดกุมเรือนยอด แม้ฉันทิฏฐิธัมมิกโกลจากกิเลสที่เป็นข้าศึกเป็นนียยานิกธรรม นำบุคคลผู้ทำตามนั้นออกไป เพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบนี้ ก็ฉันทันนั้นเหมือนกัน เป็นธรรมชั้นยอด ที่ยึดกุมสารณียธรรม ๖ ประการนี้”^{๓๖} นัยยะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเรื่องราวในภณทนต์สูตร ที่พระองค์ตรัสเหตุแห่งความ บาดหมางไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ในทิศใด ภิกษุทั้งหลายเกิดความบาดหมางกัน ทะเลาะ วิวาทกัน ใช้หอกคือปากทิ่มแทง

^{๓๓} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๙๒/๕๓๑.

^{๓๔} ช.ธ. (ไทย) ๒๕/๒/๒๔.

^{๓๕} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๙๐/๕๒๙.

^{๓๖} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๙๒/๕๓๓.

กันอยู่ ทิศจนแม้เพียงคิดก็ไม่เป็นที่สำราญแก่เราไม่จำเป็นต้องพูดถึงการไป ส่วนในทิศใด ภิกษุทั้งหลาย พร้อมเพรียงกัน ชื่นชมกัน ไม่วิวาทกัน เป็นเหมือนน้ำมันกับน้ำ มองกันด้วยนัยน์ตาที่เปี่ยมด้วยความรักอยู่ทิศนี้ แม้ไปเยือนก็เป็นที่ยำราญแก่เรา ไม่จำเป็นต้องพูดถึงการคิดใน เรื่องนี้^{๓๗}

ดังนั้น หลักสาราณียธรรมที่มีหลักเมตตาเป็นหลักธรรมที่เป็นแกนกลาง เป็นหลักการที่นำมาซึ่งความระลึกถึงกัน ๖ อย่าง คือทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อการไม่ทะเลาะวิวาทกัน เพื่อความสามัคคีปรองดองกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้นมี ๖ ประการ คือ เมตตาทายกรรม เมตตาจริกรรม เมตตาโมกกรรม การแบ่งปันลาภทั้งหลายที่ได้มาโดยชอบธรรม การรักษาศีล การมีอริยทสิฏฐิ^{๓๘}

๒.๓.๑ องค์ประกอบของสาราณียธรรม ๖

หลักสาราณียธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน คือทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อการไม่ทะเลาะวิวาทกัน เพื่อความสามัคคีปรองดองกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้มีรายละเอียดหรือองค์ประกอบ^{๓๙} ดังต่อไปนี้

๑. เมตตาทายกรรม หลักธรรมในข้อนี้เป็นการประพฤติที่เหมาะสมที่ควรเป็น สาราณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพแก่คนรอบข้าง เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เกื้อกูลกัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๒. เมตตาจริกรรม ใช้วาจาพูดที่เป็นสมมาทสิฏฐิ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่ศรัทธา และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๓. เมตตาโมกกรรม มีความปรารถนาดี ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๔. สาธารณโกศ คือ การแบ่งปันลาภทั้งหลายที่ได้มาโดยชอบธรรม ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกันเพื่อความสามัคคีกัน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๕. สีสัมมัญญตา คือ รักษาศีล ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ถูกตมหาและทสิฏฐิครอบงำ เป็นไปเพื่อการมีสมาธิเสมอกันกับเพื่อน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันเพื่อ ความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๖. ทสิฏฐิสมัญญตา คือ มีอริยทสิฏฐิ มีความเห็นไปในทางที่ถูกที่ควร เป็นธรรมที่นำมาเพื่อความสันทุกข์ แก่ผู้ปฏิบัติตาม ข้อนี้ก็เป็นสาราณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๒.๓.๒ ขั้นตอนและวิธีการของการปฏิบัติตามหลักสาราณียธรรม

สาราณียธรรม คือ หลักธรรมสำหรับพัฒนาตนเองให้มีความเสียสละ เมตตากรุณา กตัญญู กตเวที และสามัคคี ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน เป็นหน้าที่หรือข้อปฏิบัติที่ประชาชนควรปฏิบัติ ต่อผู้อื่นในสังคม มีวิธีการหรือขั้นตอนที่ประมวลเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

^{๓๗} ๐.ท.ก. (ไทย) ๒๐/๑๒๕/๓๗๑-๓๗๓.

^{๓๘} วิ.ป. (ไทย) ๘/๒๗๔/๓๖๘.

^{๓๙} วิ.ป. (ไทย) ๘/๒๗๔/๓๖๘.

๑) เมตตาทายกรรม คือ การแสดงออกถึงความเมตตาทางกายแก่เพื่อนในสังคมเดียวกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ช่วยเหลือกิจธุระของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงอาการกิริยา สุภาพ เคารพ นับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง กล่าวคือ ๑) การปฏิบัติทางกายด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) แสดงอาการกิริยาสุภาพต่อกัน เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง โดยสรุปก็คือ การไม่ระราน หรือทำให้คนอื่นเดือดร้อนด้วยการกระทำของเราอยู่ในหลักของศีล ๕ ที่เกี่ยวข้องด้านกายกรรมโดยตรงมีศีลข้อที่ ๑ ข้อที่ ๒ และข้อที่ ๓ ตามลำดับโดยไม่เลือกปฏิบัติเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นสำคัญ

๒) เมตตาวจีกรรม คือ การแสดงออกถึงความเมตตาปรารถนาดีต่อกันทางวาจา ต่อเพื่อนร่วมสังคมประเทศชาติเดียวกัน เช่น การช่วยบอกสิ่งที่ เป็นประโยชน์ แนะนำสั่งสอนตักเตือน ในทางที่ถูกที่ควรด้วยความปรารถนาดีกล่าววาจาสุภาพ เป็นประโยชน์ อ่อนหวานทั้งต่อหน้าและลับหลัง กล่าวคือ ๑) กล่าววาจาที่สุภาพต่อกัน ไม่กล่าวร้ายหรือพูดคำหยาบ ๒) แนะนำ หรือ บอกสิ่งที่ เป็นประโยชน์ สั่งสอน ตักเตือนด้วยความหวังดี ๓) พูดถึงกันด้วยความเคารพ ให้เกียรติ โดยสรุปก็คือ การกล่าววาจาที่สุภาพต่อกัน ไม่กล่าวร้ายหรือพูดคำหยาบ บอกสิ่งที่ เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำ ตักเตือนกันด้วยความหวังดี พูดถึงกันด้วยความเคารพ รวมถึงมีการสำรวม ทางวาจาให้เรียบร้อย ดีงาม สามารถเรียกอีกอย่างว่า วจีสุจริต อันสามารถขยายประกอบให้ชัดเจนขึ้นด้วย ๔ ประการ คือ สัจจวาจา (พูดจริง) อปิสฺสววาจา (พูดไม่ส่อเสียด) สันทวาจา (พูดอ่อนหวาน) และ มั่นตภาสา (พูดด้วยปัญญา) วจีสุจริต เป็นการกระทำทางวาจา อันเป็นการประพฤติดีทางวาจา ด้วยการพูดที่ ไพเราะก่อให้เกิดคุณประโยชน์ พูดแล้วสบายกายสบายใจ ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง ดังที่ พระพุทธเจ้าตรัสกับ พระวัชชีสะ ในตอนหนึ่งว่า “บุคคลพึงกล่าวแต่วาจาอันเป็นที่รักที่ชนทั้งหลาย ชื่นชอบ ไม่พึงพูดหยาบคายต่อชนเหล่าอื่นพึงพูดแต่วาจาอันเป็นที่รัก”^{๔๐}

๓) เมตตาเมโนกรรม คือ การตั้งใจเมตตาปรารถนาดีต่อกันกับเพื่อนร่วมสังคม ร่วมหมู่คณะเดียวกัน มีจิตปรารถนาดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน มองกันในแง่ดีไม่มีความระแวงสงสัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ๑) จิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ๒) มองกัน ในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน โดยสรุปก็คือ การปลูกสำนึกให้แกจิตใจ ตั้งอยู่บนความเพียร พยายามในฝึกคิด ฝึกละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้ผ่องใสด้วย เมื่อขยายถึงความเมตตาทางด้านจิตใจ ๓ ประการ คือการเว้นจาก มโนทุจริต ๓ กล่าวหรือเว้นความชั่วที่เกิดทางใจทั้งสามกล่าวคือ ๑) โลภอยากได้ของเขา ๒) พยาบาท ปองร้ายเขา ๓) เห็นผิดจากคลองธรรม

๔) สาธารณโภคี คือ การรู้จักแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย แม้ว่าจะเป็นสิ่งของเล็กน้อยแต่เป็นสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม ก็ไม่ควรหวงไว้แต่ผู้เดียว นำมาให้ได้มีส่วนร่วมบริโภคใช้สอยร่วมกัน กล่าวคือ ๑) แบ่งปันกันกินแบ่งกันใช้ให้คนอื่น ๒) การเสียสละให้ตกเป็นของกองกลางเพื่อการใช้สอยบริโภค ร่วมกัน โดยสรุปก็คือ การแบ่งปันกันกินแบ่งกันใช้ ให้ทุกคนรู้เรือนในชุมชนได้มีส่วนร่วมใช้สอย บริโภคทั่วกัน รับของกินของใช้ไม่ควรมากเกิน ให้เพียงพอต่อความต้องการของชีวิตและการใช้สอย เเท่าที่จำเป็น ส่วนทรัพย์สินส่วนเกินอื่นที่ได้มาในภายหลังไม่ว่าจะเป็นลหุภณฺฑ์หรือครุภณฺฑ์ ก็ต้อง สละเข้าไว้เป็นของกองกลางเพื่อให้สังคมส่วนใหญ่ได้มีโอกาสได้ใช้สอยร่วมกัน ดังคำกล่าวในธรรมะ

^{๔๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๑๓/๓๑๐.

จากพระไตรปิฎกว่า “ทพมานโน ปิโย โหติ ผู้ให้ ย่อมเป็นที่รัก”^{๔๑} ผู้ให้ย่อมไม่ว่าจะให้อะไรในลักษณะไหนก็ตาม แต่การให้ที่ประกอบไปด้วยกุศล ที่ดำเนินไปในทางแห่งความดี ผู้รับย่อมได้ทั้งความสุข ความสดชื่น และผู้ให้ก็ย่อมอัมบุญ มือของผู้ให้จะอยู่เหนือมือผู้รับเสมอ แต่การให้ที่สมบูรณ์นั้นต้อง ประกอบด้วยปัญญา จึงจะได้อันสงสืในบุญที่ทำ

๕) สีสสามัญญตา คือ จะต้องมีความเห็นที่ตรงกันเหมือนกับการคบคลที่ร่วมในสังคม หมู่เดียวกัน ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ เคารพกฎเกณฑ์ระเบียบของสังคม กล่าวคือ ๑) การประพฤติที่สุจริตดีงาม ๒) รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ๓) ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสีย โดยสรุปก็คือ สีสสามัญญตา คือ ความสม่ำเสมอด้วยศีล^{๔๒} คือการประพฤติที่สุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่ชุมชนในหมู่บ้าน หรือตำบลของตน มีความประพฤติสุจริต ปฏิบัติตามกฎหมายของหมู่คณะ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น^{๔๓} คนมีศีลถึงพร้อมแล้วด้วยศีล เข้าไปหาบริษัทใดๆ คือ ขัตติยบริษัท พรหมณบริษัท คฤหบดี บริษัทหรือสมณบริษัท เป็นผู้แก่กล้าไม่เก้อเขินเข้าไปหา คนมีศีล ถึงพร้อมแล้วด้วยศีล ย่อมเป็นผู้ไม่หลงทำกาลละ คนมีศีลถึงพร้อมแล้วด้วยศีล ย่อมเข้าถึง สุคติโลกสวรรค์^{๔๔} ระหว่างลูก หลาน สามี ภริยา อยู่ด้วยกันก็เป็นผาสุก พุดอะไร มีผู้เคารพเชื่อถือ^{๔๕}

๖) ทิฏฐิสามัญญตา คือ จะต้องมีความเห็นที่ตรงกันเหมือนกับผู้อื่นในสังคมเดียวกัน มีความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา มิใช่เป็นความเห็นที่ก่อให้เกิดปัญหา ต้องยอมรับความคิดเห็นของคนหมู่มากแม้จะไม่ถูกใจก็ตาม กล่าวคือ ๑) เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน ๒) เห็นชอบร่วมกัน ๓) ตกลงกันได้หลักการสำคัญ ๔) ไม่สร้างข้อขัดแย้งโดยไม่มีเหตุผล โดยสรุปก็คือ การยึดถือในหลักการ อุดมการณ์ และอุดมคติที่ร่วมกันหรือสอดคล้องไปกันได้ มีความเห็นชอบกันมีการยอมรับในหลักการเดียวกัน ยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น การดึงกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน^{๔๖} การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ปรัชญาหารือหรือการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกัน

สรุปได้ว่า จากหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ หลักสาราณียธรรม ๖ กล่าวโดยสรุปได้ว่า เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์และสร้างความสามัคคีให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างผู้ร่วมงาน ร่วมกิจการ และผู้อยู่

^{๔๑} ๑. ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๗/๔๔.

^{๔๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), สาราณียธรรม : พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.84000.org, [๒๒ มกราคม ๒๕๖๔]

^{๔๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๙๑/๒๒๘.

^{๔๔} สาราณียธรรม ๖: หลักธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.talk.mthai.com, [๒๒ มกราคม ๒๕๖๔].

^{๔๕} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, “ประมวลคำสอนจากคติธรรมคำสอนขององค์ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต” [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.onab.go.th/index.php?option, [๒๒ มกราคม ๒๕๖๔].

^{๔๖} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี : ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๓๗๘-๓๗๙.

ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวาจกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคิตา
ศีลสามัญญตา ทิฐิสามัญญตา

ตารางที่ ๒.๓ สรุปหลักสาราณียธรรม ๖

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)	สาราณียธรรม ๖ หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ ร่วมกัน สาราณียธรรม (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) คือ เป็น หลักธรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อน ร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้อง ร่วมครอบครัว พึงปฏิบัติตามหลักอยู่ร่วมกัน
ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๑๗/๒๕๗	สาราณียะ ทำให้เป็นที่ระลึกถึง เป็นปิยกรรม ทำให้เป็น ที่รัก เป็นศุภกรรม ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความ สงเคราะห์ ความกลมกลืนเข้าหากัน เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคี และเอกภาพ ความเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกัน
ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๑๓/๓๑๐	การประพฤติดีทางวาจา ด้วยการพูดที่ไพเราะก่อให้เกิด คุณประโยชน์ พูดแล้วสบายกายสบายใจ ทั้งผู้พูดและผู้ ฟัง ดังที่ พระพุทธเจ้าตรัสกับพระวัชชีสะ ในตอนหนึ่ง ว่า “บุคคลพึง กล่าวแต่วาจาอันเป็นที่รักที่ชื่นทั้งหลาย ชื่นชอบ ไม่พึงพูดหยาบคายต่อชนเหล่าอื่นพึงพูดแต่ วาจาอันเป็นที่รัก”
อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๗/๔๔	สาธารณโภคีคือ การรู้จักแบ่งปันเฉลี่ยเจือจานเป็น สิ่งของเล็กน้อยแต่เป็น สิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม ก็ไม่ ควรหวงไว้แต่ผู้เดียว นำมาให้ได้มีส่วนร่วมบริโภคใช้ สอยร่วมกัน
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	คนมีศีลถึงพร้อมแล้วด้วยศีล เข้าไปหาบริษัทใดๆ คือ ชัตติยบริษัท พรหมณบริษัท คฤหบดี บริษัทหรือสมณ บริษัท เป็นผู้แก่กล้าไม่เก้อเขินเข้าไปหา คนมีศีล ถึง พร้อมแล้วด้วยศีล ย่อมเป็นผู้ไม่ หลงทำกาละ คนมีศีล ถึงพร้อมแล้วด้วยศีล ย่อมเข้าถึง สุคติโลกสวรรค์ การอยู่ร่วมกัน ระหว่างลูก หลาน สามี ภริยา อยู่ด้วย กันก็เป็นผาสุก พูดอะไร มีผู้เคารพเชื่อถือหลักการอยู่ ร่วมกัน

ตารางที่ ๒.๓ สรุปหลักสารานุกรม ๖ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)	สารานุกรม (ธรรมเป็นเหตุ ให้ระลึกถึงกัน) คือ เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมการยึดถือในหลักการ อุดมการณ์ และอุดมคติที่ร่วมกันหรือสอดคล้องไป กันได้ มีความเห็นเสมอกันมีการยอมรับในหลักการเดียวกัน ยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและ การสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น การดึงกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่ง กันและกัน
พระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๑๐	ทฤษฎีสามัญญา คือ จะต้องมีความเห็นที่ตรงกัน เสมอกันเหมือนกับผู้อื่นในสังคมเดียวกัน มีความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา มิใช่เป็นความเห็นที่ก่อให้เกิดปัญหา ต้องยอมรับความคิดเห็นของคนหมู่มากแม้จะไม่ถูกใจก็ตาม

๒.๔ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

๒.๔.๑ ประวัติความเป็นมา^{๔๗}

ตำบลท่ามะนาว อยู่ในการดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาวเดิมเป็นสภาตำบล ซึ่งได้จัดตั้งขึ้น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ ตามประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไปเล่ม ๑๑๓ ตอนพิเศษ ๕๒ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ และมีผลบังคับใช้ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ องค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาว ตั้งอยู่ที่ ตำบลท่ามะนาว อำเภอยะบะดี จังหวัดลพบุรี ห่างจากที่ว่าการอำเภอยะบะดี ๔ กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดลพบุรี ประมาณ ๙๐ กิโลเมตร มีพื้นที่ใน เขตความรับผิดชอบประมาณ ๒๖.๙๐ ตร.กม.

๒.๔.๒ วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์^{๔๘}

วิสัยทัศน์ อบต. ท่ามะนาว : “ตำบลแห่งพลังงานทดแทน ส่งเสริมคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง”

พันธกิจ : จากการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของประชาชน ลักษณะทางกายภาพ ของตำบลท่ามะนาว ประกอบกับภาระหน้าที่ตามระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทำให้ตำบลท่ามะนาว มีพันธกิจต่อการพัฒนา ดังนี้

^{๔๗} องค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาว, ข้อมูลพื้นฐาน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.thamano.go.th/history.php> [๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, [ออนไลน์].

- พัฒนา สนับสนุน และส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค และการผลิตภาคเกษตรกรรม

- เสริมสร้างศักยภาพคน ครอบครัว สังคม และขบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน

- สนับสนุนและส่งเสริมการจัดระเบียบสังคมในชุมชนให้มีความมั่นคงและคุ้มครองความปลอดภัยทางสังคม

- พัฒนาด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมกลุ่มอาชีพต่าง ๑ ส่งเสริมวิถีชีวิตตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน

- พัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- พัฒนาการบริหารจัดการที่ดี

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจ

เป้าหมาย : เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค การพาณิชย์ ส่งเสริมอาชีพและพลังงานทดแทน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยว

เป้าหมาย : เพื่อพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/เศรษฐกิจ ชุมชนพร้อมยกระดับมาตรฐานการให้บริการ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสทางการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชน

เป้าหมาย : เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นระเบียบชุมชนและการบรรเทาสาธารณภัย

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย : เพื่อดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการจัดการปัญหามลพิษต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย : การพัฒนาบุคลากร เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่ การจัดเก็บรักษา และการบริการประชาชน และการพัฒนาการปฏิบัติงานตามภารกิจนโยบายของรัฐ

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ยุทธศาสตร์อื่นๆ

เป้าหมาย : เพื่อการส่งเสริมให้ประชาชนมีเอกลักษณ์ในที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

๒.๕.๒ การพัฒนาตนเอง^{๔๙}

^{๔๙} สำนักงานพัฒนาชุมชน, ดำเนินงานโครงการพัฒนาหมู่บ้านสัมมาชีพชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กิจกรรม ศึกษาดูงานหมู่บ้านสัมมาชีพชุมชนที่มีการบริหารจัดการชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน พื้นที่จังหวัดลพบุรี และจังหวัดสระบุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://khonkaen.cdd.go.th/2022/10/19/19-10-65-1> [๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

การพัฒนาตำบลพึ่งตนเองในการแก้ไขปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ณ ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญา ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยรองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน มอบแนวทางการยกระดับชุมชนเข้มแข็งด้วยเครือข่าย ในโอกาสที่เครือข่ายโคกหนองนา พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีกิจกรรมการใช้พลังงานทางเลือกภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นแก๊สชีวภาพจากมูลสุกร ซึ่งปัจจุบันตำบลท่ามะนาว สามารถสร้างบ่อหมักแก๊สได้ อีกทั้งยังสามารถดูแลและซ่อมบำรุงได้เองอีกด้วย ทำให้ตำบลท่ามะนาวมีแก๊สชีวภาพใช้แทนแก๊ส LPG เหลืออีกเพียงไม่กี่หมู่บ้านเท่านั้น ที่ทางตำบลกำลังดำเนินการต่อท่อไปให้ได้ใช้ทั่วถึงทั้งตำบล ซึ่งตำบลท่ามะนาวตั้งเป้าหมายอีกไม่กี่ปีข้างหน้าจะเป็น “ตำบลปลอด LPG” มีโซล่าเซลล์ ที่สร้างไว้ใช้สูบน้ำและให้แสงสว่างภายในหมู่บ้าน มีเตาเผาขยะที่ทำจากชาวบ้านเพื่อนำขยะที่เหลือจากการคัดแยกมาเผา เพราะตำบลท่ามะนาวไม่มีที่ทิ้งขยะ จึงต้องหาทางออกโดยการสร้างเตาเผาขยะขึ้นมา ไม่พอเท่านั้นตำบลท่ามะนาวยังมีบริษัทท่ามะนาว จำกัด ที่มีแนวคิดจะเป็นพ่อค้าคนกลางให้ชุมชนได้รับเงินเต็มเม็ดเต็มหน่วย โดยรับผลผลิตจากชาวบ้าน ไปส่งท้องตลาด เช่น แม็คโคร เป็นต้น ยังมีโครงการเกษตรแปลงใหญ่ ให้ชาวบ้านที่ไม่มีที่ทำกิน มาทำการเกษตรโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าที่มีทางตำบลคอยรับผลผลิตมาขายส่งให้ตามตลาด หรือร้านค้าใหญ่นอกจากนี้ยังมีตลาดลอยน้ำท่ามะนาว ที่สร้างให้คนในชุมชนได้มาขายของสามารถสร้างรายได้ในระดับครัวเรือนและชุมชน จะเห็นได้ว่าตำบลท่ามะนาวยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องการใช้พลังงานทางเลือก เน้นเรื่องการบริหารจัดการ ทำให้คนในตำบลมีรายได้แถมยังมีพลังงานทางเลือกพลังงานทดแทนใช้หลายรูปแบบ ซึ่งปัจจุบันตำบลท่ามะนาว มีจุดเรียนรู้ถึง ๓๐ จุด เพื่อให้คนที่สนใจมาศึกษาดูงานและนำไปปรับใช้ในพื้นที่ของตำบลนั้นๆ

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นการนำเอาผลงานวิจัยของผู้อื่นที่พิจารณาแล้วว่าเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญ พร้อมทำการทบทวนว่ามีใครทำการวิจัยที่ใกล้เคียงที่ผู้วิจัยทำการวิจัยหรือไม่และได้ผลการวิจัยเป็นอย่างไร เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ทำเพื่อให้สามารถอธิบายงานวิจัยที่ทำได้อย่างเหมาะสมกับงานของผู้วิจัยดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับการศึกษาในครั้งนี้พบงานวิจัยที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ไกรสร วันละ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร ได้ศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า “การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย” ถ้าหากรัฐบาลได้นำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมาเป็นกรอบในการพัฒนาและมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืน “SDG Index” เป็นการประเมินความก้าวหน้าในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ๑๗ ข้อ ทั้งนี้ ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยรวม ๗๔.๑๙ ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาคเอเชียตะวันออกและเอเชียใต้ที่ ๖๕.๗ คะแนน และในรายงานได้ระบุว่า ไทยบรรลุเป้าหมายแล้วในหัวข้อ SDG ๑ ขจัดความยากจน (No

Poverty) ทั้งยังมีเป้าหมาย SDGs ที่มีสัดส่วนของตัวชี้วัดที่บรรลุเป้าหมายแล้ว และมีแนวโน้มจะบรรลุตามเป้าประสงค์ระยะยาว ประกอบด้วย SDG ๔ คุณภาพการศึกษา SDG ๖ การจัดการน้ำและสุขาภิบาล และ SDG ๙ อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน โดยยังมีเป้าหมายที่ยังคงเป็นความท้าทายสูง (สถานะ สีแดง) ได้แก่ SDG ๒ ขจัดความหิวโหย (Zero Hunger) SDG ๓ มีสุขภาพและความปลอดภัย SDG ๑๐ ลดความเหลื่อมล้ำ SDG ๑๔ การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล และ SDG ๑๕ การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศน์ทางบก ซึ่งถือได้ว่าการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย จากคะแนนที่ปรากฏเป็นสิ่งที่น่าพอใจในระดับหนึ่งเท่านั้น^{๕๐}

รัช จันทรมัทธัตต์ และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการ ผลการศึกษาพบว่าวัตถุประสงค์ของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติและหลักธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือความสงบสุข สันติของมวลมนุษยชาติ โดยแนวคิดและกิจกรรมของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางกายภาพ ยุกระดับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมโดยผ่านการบริหารจัดการจากภาครัฐเป็นสำคัญ ขณะที่แนวทางของพระพุทธศาสนาเถรวาทมุ่งให้ความสำคัญกับการฝึกฝนอบรมด้านจิตใจด้วยหลักธรรมที่เหมาะสมแล้วแต่กรณี มุ่งที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก หลักธรรมสำคัญที่ใช้ในการพัฒนา คือ หลักภวนา ๔ ผลจากการบูรณาการ ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพทั้ง ๓ มิติ คือ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วยปัจจัย ๔ ประการดังนี้ ๑) รับผิดชอบตนเองใส่ใจสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษาสภาพให้สมบูรณ์แข็งแรง ประกอบสัมมาชีพ และให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ๒) พร้อมเอื้อเพื่อเกื้อกูลสังคมรอบข้างมีความเคารพมีระเบียบวินัย เปี่ยมด้วยน้ำใจ ให้เกียรติเพื่อนมนุษย์ดุจญาติมิตร ๓) เสริมสร้างคุณภาพชีวิต ด้วยสติ มองโลกในแง่บวก สร้างความฉลาดทางอารมณ์ มีสติกำกับความคิด มีเหตุผลกำกับอารมณ์ ๔) ศึกษาวิเคราะห์ด้วยปัญญา เพียรศึกษาพิจารณาให้รู้จริง มองทะลุทั้งระบบ ครอบคลุมครบทั้งวงจร^{๕๑}

บุญโชค บุญมี และธนัสถา โรจนตระกูล ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่า ๑) การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๒) ผลเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน พบว่า ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน ๓) แนว

^{๕๐} ไกรสร วันละ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, “การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย”, วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๕๖-๖๖.

^{๕๑} รัช จันทรมัทธัตต์ และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, “การศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการ”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๘ ฉบับเพิ่มเติม, (มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๑๘๕-๑๘๗.

ทางการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นใน ๕ มิติ คือ การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านแผนชุมชน ด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการเงินชุมชน และด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นมิติการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นที่ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ และความเป็นตัวตนของชุมชนแต่ละแห่ง ซึ่งการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นทั้ง ๕ ด้านที่เสนอมาโดยสังเขปนั้น เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของการรวมตัวกันของบุคคล กลุ่ม องค์กร และชุมชนท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยพลังจากกระบวนการกลุ่มในการผลักดันจนพัฒนาไปสู่ความเป็น “ประชาสังคม” ซึ่งที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างแท้จริง^{๕๒}

หทัยชนก คะตะสมบุรณ์ ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานราก โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน การพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คนในชุมชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงทุกด้านโดยเรียนรู้ได้ด้วยเชิงประจักษ์ในพฤติกรรมผ่านกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การนำชุมชนไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น และชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันพร้อมกับการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ตระหนักและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำมาสู่การแบ่งปันทรัพยากรในการทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ผ่านนวัตกรรมของชุมชนในลักษณะที่หลากหลายร่วมกัน^{๕๓}

ณัชชา ณัฐโชติภคิน ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ๑. การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย=๓.๖๕ โดยมีแหล่งวัตถุดิบที่ได้มาจากในท้องถิ่น มีการจัดประชุมร่วมกันทุกเดือนภายในกลุ่มของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย=๓.๗๗ ด้านการปฏิบัติการ ค่าเฉลี่ย=๓.๗๒ ด้านการรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย=๓.๗๐ ด้านการประเมินผล ๓.๗๓ และกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง พบว่า ด้านการก่อรูปเครือข่าย ๓.๕๓ และด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย ๓.๕๑ อยู่ในระดับมาก ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย ๓.๓๘ ด้านการ

^{๕๒}บุญโชค บุญมี และธนัสถา ไรจนตระกูล, “การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย”, วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๑๓๓-๑๔๑.

^{๕๓}หทัยชนก คะตะสมบุรณ์, “การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๖๓) : ๔๗๓-๔๘๘.

ธำรงรักษาเครือข่าย ๓.๔๕ อยู่ในระดับปานกลาง ๒. การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($R=0.865^{**}$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับสูง คือ ด้านการธำรงรักษาเครือข่าย ($r=0.789^{**}$) ด้านการก่อรูปเครือข่าย ($r=0.734^{**}$) ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย ($r=0.671^{**}$) และด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย ($r=0.550^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๕๔}

พระหมี ถิรจิตโต (สีทน) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอะ อำเภอดงระการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ๑. การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอะ อำเภอดงระการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย=๔.๔๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านเงื่อนไขความรู้ ค่าเฉลี่ย=๔.๔๙ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ค่าเฉลี่ย=๔.๔๙ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ค่าเฉลี่ย=๔.๔๘ ด้านความมีเหตุผล ค่าเฉลี่ย=๔.๔๗ ด้านความพอประมาณ ค่าเฉลี่ย=๔.๔๕ ๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอะ อำเภอดงระการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพและรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ๓. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหนองเอะ อำเภอดงระการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานี คือ ชาวบ้านยังไม่เข้าใจแนวทางในการปฏิบัติงานเท่าที่ควร ขาดผู้เชี่ยวชาญในการให้คำแนะนำในการพัฒนาและความรู้ด้านต่างๆ คนในชุมชนบางส่วนยังไม่สามารถเลืกอบายมุข นอกจากนั้นยังมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในชุมชน และผู้นำชุมชนแต่ละคนที่เข้ามา มักมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน^{๕๕}

พระธวัชชัย สุนทรโม (วรรณาวิน) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า ๑. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย=๓.๒๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย=๓.๒๖ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ย=๓.๒๘ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ค่าเฉลี่ย=๓.๑๒ และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย=๓.๓๕ ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ๒. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขต

^{๕๔}ณัชชา ญัฐโศติกิน, “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม”, **หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

^{๕๕}พระหมี ถิรจิตโต (สีทน), “การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอะ อำเภอดงระการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานี”, **หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒).

เทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว แตกต่าง กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุ และรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว ไม่แตกต่างกัน จึง ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ๓. ปัญหา อุปสรรค และเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ๑) การตัดสินใจ วันทำงานไม่ตรงกัน เสียย ประชาสัมพันธ์ ไม่ค่อยได้ยินเสียง บางจุดเสียงตามสาย ไม่ทั่วถึง จึงทำให้ ไม่ได้รับข่าวสารเท่าที่ควร ๒) การดำเนินงาน ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่น้อย ประชาชนขาดความรู้ และหน่วยงาน ล่าช้า แก้ไขปัญหาไม่ตรงจุด ประชาชนมีอายุมากแล้ว ไม่สะดวกเข้าร่วมงานกับชุมชนบ่อยนัก ๓) การ รับผลประโยชน์ชุมชนของงบประมาณจะไม่ค่อยได้รับผล ทำเรื่องยื่นขอไป หลายชุมชน เลยทำให้บาง ชุมชนไม่ได้รับการอนุมัติให้เกิดการพัฒนาชุมชน ๔) การประเมินผล ประชาชนขาดความร่วมมือ ไม่มี ความรู้เรื่องแผนพัฒนา หน่วยงานยังไม่ชัดเจนเรื่องแก้ไขปัญหาในชุมชน ประชาชนที่ค้าขายให้ความ ร่วมมือของคนในชุมชนยังขาดการประสานงานให้มีส่วนร่วมกิจกรรม^{๕๖}

พระมหาบรรพต กิตติปัญโญ (กันหา) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ผล การศึกษาพบว่า ๑. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วน ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย=๓.๒๓, S.D.=๐.๖๙๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย=๓.๔๔, S.D.=๐.๙๗๐ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ย=๓.๔๐, S.D.=๐.๐๖๒ ด้านการมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย=๓.๐๖, S.D.=๐.๘๒๓ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ค่าเฉลี่ย=๓.๐๔, S.D.=๐.๗๖๔ ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ๒. ผลการวิจัยความสัมพันธ์การมีส่วน ร่วมในการพัฒนาชุมชนในขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัด นครนายก โดยมีการจำแนกตามความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนขององค์การ บริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายกจังหวัดนครนายก โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างการมี ส่วนร่วม กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา ($R=0.๙๘๕^{**}$) มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสังคม($r=0.๘๓๕^{**}$) มีความสัมพันธ์ กับด้านวัฒนธรรม ($r=0.๗๖๘^{**}$) ทุกด้านมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (๐.๐๑) โดยมีระดับ ความสัมพันธ์มาก และการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R=0.๙๑๙^{**}$) อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐาน^{๕๗}

^{๕๖} พระวัชชัย สุนตโรดม (วรรณาวิน), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขต เทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว”, **หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒).

^{๕๗} พระมหาบรรพต กิตติปัญโญ (กันหา), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของ องค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก”, **หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

พระมหาหม่อมวงศ์ เหมวโธ ได้ศึกษาเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ๑. สภาพทั่วไปการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรีการพัฒนาชุมชนระดับปฏิบัติโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย=๓.๖๐, S.D.=๐.๖๘ การพัฒนาชุมชนตามหลักพระ ๔ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย=๓.๕๖, S.D.=๐.๖๙) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย=๓.๔๗, S.D.=๐.๖๕) ๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรีพบว่า ปัจจัยหลักการพัฒนาชุมชนระดับปฏิบัติการ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชน การช่วยเหลือตนเอง ความคิดริเริ่มของประชาชน ความต้องการของชุมชน และการศึกษาภาคชีวิต มีอิทธิพลร่วมกันต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ และร่วมกันอธิบายความแปรผันได้ร้อยละ ๘๐.๘๐ จึงยอมรับสมมติฐานที่ ๑ ปัจจัยพระ ๔ ได้แก่ ปัญญาพล (กำลังปัญญา) วิริยพล (กำลังความเพียร) ด้านอนวัชชพล (กำลังสุจริต) และด้านสังคหพล (กำลังการสงเคราะห์) มีอิทธิพลร่วมกันต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ ร่วมกันอธิบายความแปรผันได้ร้อยละ ๘๒.๒๐ จึงยอมรับสมมติฐานที่ ๒ ปัจจัยการพัฒนาชุมชนระดับปฏิบัติ และปัจจัยพระ ๔ มีอิทธิพลร่วมกันต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรผันได้ถึงร้อยละ ๘๖.๖๐ จึงยอมรับสมมติฐานที่ ๓^{๕๘}

ตารางที่ ๒.๔ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
ไกรสร วันละ และเสาวลักษณ์ โกศล กิตติอัมพร	ไทยบรรลุเป้าหมายแล้วในหัวข้อ SDG ๑ ขจัดความยากจน (No Poverty) ทั้งยังมีเป้าหมาย SDGs ที่มีสัดส่วนของตัวชี้วัดที่บรรลุเป้าหมายแล้ว และมีแนวโน้มจะบรรลุตามเป้าประสงค์ระยะยาว ประกอบด้วย SDG ๔ คุณภาพการศึกษา SDG ๖ การจัดการน้ำและสุขาภิบาล และ SDG ๙ อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน โดยยังมีเป้าหมายที่ยังคงเป็นความท้าทายสูง (สถานะ สีแดง) ได้แก่ SDG ๒ ขจัดความหิวโหย SDG ๓ มีสุขภาพและความปลอดภัย SDG ๑๐ ลดความเหลื่อมล้ำ SDG ๑๔ การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล และ SDG ๑๕ การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก

^{๕๘}พระมหาหม่อมวงศ์ เหมวโธ, “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”, *หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

ตารางที่ ๒.๔ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
ฉัช จันทธัมมทัตต์ และพระมหา หรรษา ธมฺมหาโส	การบูรณาการก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมี ประสิทธิภาพทั้ง ๓ มิติ คือ สังคม เศรษฐกิจและ สิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วยปัจจัย ๔ ประการดังนี้ ๑) รับผิดชอบตนเองใส่ใจสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษาสุขภาพให้ สมบูรณ์แข็งแรง ประกอบสัมมาชีพ และให้ความสำคัญกับ สิ่งแวดล้อม ๒) พร้อมเอื้อเพื่อเกื้อกูลสังคมรอบข้างมีความ เคารพมีระเบียบวินัย เปี่ยมด้วยน้ำใจ ให้เกียรติเพื่อนมนุษย์ ดุจญาติมิตร ๓) เสริมสร้างคุณภาพชีวิต ด้วยสติ มองโลกใน แง่บวก สร้างความฉลาดทางอารมณ์ มีสติกำกับความคิด มี เหตุผลกำกับอารมณ์ ๔) ศึกษาวิเคราะห์ด้วยปัญญา เพียร ศึกษาพิจารณาให้รู้จริง มองทะลุทั้งระบบ
บุญโชค บุญมี และธนาสถา โรจนตระกูล	แนวทางการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นใน ๕ มิติ คือ การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านแผนชุมชน ด้าน การเกษตร ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้าน การเงินชุมชน และด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นมิติการ จัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นที่ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละ พื้นที่ และความเป็นตัวตนของชุมชนแต่ละแห่ง ซึ่งการ จัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นทั้ง ๕ ด้านที่เสนอมา โดยสังเขปนั้น เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของการรวมตัวกัน ของบุคคล กลุ่ม องค์กร และชุมชนท้องถิ่นในการจัดการ ตนเองของชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยพลังจากกระบวนการ กลุ่มในการผลักดันจนพัฒนาไปสู่ความเป็น “ประชา สังคม” ซึ่งที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วม ร่วม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของชุมชน ท้องถิ่นร่วมกัน
หทัยชนก คะตะสมบูรณ์	การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อให้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคง ของเศรษฐกิจฐานราก โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ประยุกต์ใช้ในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน การ พัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนให้เกิด การเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง

ตารางที่ ๒.๔ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
ณัชชา ณัฐโชติภคิน	การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($R=.865^{**}$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับสูง คือ ด้านการดำรงรักษาเครือข่าย ($r=.788^{**}$) ด้านการก่อรูปเครือข่าย ($r=.734^{**}$) ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย ($r=.671^{**}$) และด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย ($r=.550^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้
พระหมี ธีรจิตโต (สีทน)	การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอะอ้อ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย=๔.๔๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านเงื่อนไขความรู้ ค่าเฉลี่ย=๔.๔๙ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ค่าเฉลี่ย=๔.๔๙ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ค่าเฉลี่ย=๔.๔๘ ด้านความมีเหตุผล ค่าเฉลี่ย=๔.๔๗ ด้านความพอประมาณ ค่าเฉลี่ย=๔.๔๕
พระธวัชชัย สุนตริธโม (วรรณนาวัน)	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย=๓.๒๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย=๓.๒๖ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ย=๓.๒๘ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ค่าเฉลี่ย=๓.๑๒ และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย=๓.๓๕ ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง
พระมหาบรรพต กิตติปัญญา (กันหา)	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย=๓.๒๓, $S.D.=0.689$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย=๓.๔๔, $S.D.=0.870$ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ย=๓.๔๐, $S.D.=1.062$ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย=๓.๐๖, $S.D.=0.823$ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ค่าเฉลี่ย=๓.๐๔, $S.D.=0.764$ ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๒.๔ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระมหาเหมชัยวงศ์ เหมวิโส	สภาพทั่วไปการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรีการพัฒนาชุมชนระดับปฏิบัติ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย=๓.๖๐, S.D.=๐.๖๘ การพัฒนาชุมชนตามหลักพละ ๔ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย=๓.๕๖, S.D.=๐.๖๙) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย=๓.๕๗, S.D.=๐.๖๕)

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสาราณียธรรม ๒

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสาราณียธรรม ๒ ในการพัฒนาต่างๆ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ณัชชา อมราภรณ์ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการสร้างความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า ๑. ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๘ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๔๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านได้แก่ พยายามปฏิบัติงานมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ รองลงมาคือมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๙ เลื่อมใสศรัทธาในเป้าหมายขององค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗ และความรู้สึกผูกพันอย่างสูงต่อองค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๐ ตามลำดับ ๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย พบผลการศึกษาดังนี้ ๑) ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพัน ประกอบด้วย ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงาน โครงสร้างองค์กร ลักษณะของบทบาท ประสบการณ์ในการทำงาน มีอิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ๒) หลักสาราณียธรรม ๒ ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาจารกรรม เมตตาโมกกรรม สาธารณโกคิตาสีลสามัญญตา ทิฐีสามัญญตา มีอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ๓. รูปแบบการสร้างความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้คือ ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร มีความรู้สึกผูกพันอย่างสูงต่อองค์กร เลื่อมใสศรัทธาในเป้าหมายขององค์กร พยายามปฏิบัติงานมากขึ้น โดยมีปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพัน มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้คือ ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงาน โครงสร้างองค์กร ลักษณะของบทบาท ประสบการณ์ในการทำงาน นอกจากนั้นยังมีหลักธรรมสาราณียธรรม ๒ เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความผูกพันโดยมีองค์ประกอบคือ ปฏิบัติต่อกันและกันอย่างถูกต้องตามบทบาทและหน้าที่ (เมตตาทายกรรม) พุดจาตีสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง (เมตตาจารกรรม) ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่ง

ที่เป็นประโยชน์แก่กัน (เมตตามโนกรรม) ได้สิ่งของมาก็แบ่งปัน ช่วยเหลือยามเดือดร้อน (สาธารณโภคีตา) ประพฤติสุจริตต้องมาก่อน สร้างความดีงามถูกต้องตามระเบียบ (ศีลสามัญญตา) เพียบพร้อมในการรับคำแนะนำและปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น (ทวิญญูสามัญญตา) นอกจากนั้นยังมี “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน” เป็นฐานให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรด้วย มีองค์ประกอบ รายได้หรือค่าตอบแทน ความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ความต้องการแสดงความจงรักภักดี และความต้องการในศักดิ์ศรีของตัวเอง^{๕๙}

พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนโท (สอนแก้ว) ได้ศึกษาเรื่อง “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่” ผลการศึกษาพบว่า ๑. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ได้แก่ ความขัดแย้งการจัดการความขัดแย้งสันติวิธี และโครงการสร้างโรงไฟฟ้า จังหวัดกระบี่ ๒. ศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ประกอบด้วย สาราณียธรรม ๖ ประการ เป็นธรรมที่ทำให้ระลึกลึถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน สามัคคีกัน และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ได้แก่ ๑) เมตตากายกรรม ๒) เมตตาวาจกรรม ๓) เมตตามโนกรรม ๔) สาธารณโภคี ๕) ศีลสามัญญตา และ ๖) ทวิญญูสามัญญตา ๓. การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ โดยสรุปออกเป็น ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านข้อมูล ได้แก่ สัมมุขาวีธี และสังคหัตถธรรม ๒) ด้านผลประโยชน์ ได้แก่ สามัญญตาปรโตโฆสะ และโยนิโสมนสิการ ๓) ด้านค่านิยม ได้แก่ สัมมุขาวีธี อหิงสธรรมวิธี และอริยสัจ ๔) ด้านความสัมพันธ์ ได้แก่ สัมมุขาวีธี อริยสัจ ๔ และมีขัณมาปฏิบัติ และ ๕) ด้านโครงสร้าง ได้แก่ ตินวัตถารกวีธิ อุบาทาน และมีขัณมาปฏิบัติ ๔. องค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ได้แก่ ภาวนา ๔ และไตรสิกขา โดยให้นำหลักภาวนา ๔ มาใช้ในการต่อรองเจรจาด้วยปัญญาเพื่อแก้ปัญหาอย่างถูกต้องและยุติธรรมในการนำหลักไตรสิกขามาสนับสนุนให้เกิดพัฒนาการด้านปัญญาให้มีสติ รู้จักควบคุมจิตใจทั้งหลาย และนำไปสู่เบกขาไม่ยินดียินร้ายต่อค่ายแยะ การอยู่ในสังคมหมู่่มากที่มีแต่อดีตนั้น ต้องมีการยึดหยุ่นมีสติ และรู้จักใช้ปัญญาเป็น ปัญญาชน ที่รู้จักยกกระดบัจิตใจไม่ให้ยึดมั่นถือมั่น รู้จักฟังเหตุผลของผู้อื่นบ้าง ถือว่าช่วยลดความขัดแย้งได้ในระดับหนึ่ง^{๖๐}

สัณติต จันทรสว่าง ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษา ๑. การส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์ มี ๓ ด้าน คือ ๑) การบริหารแบบมีส่วนร่วมและยอมรับร่วมกัน ต้องบังคับใช้กฎหมายที่เท่าเทียมกัน ๒) การบริหารโดยบังคับใช้กฎหมายที่เท่าเทียมกัน ต้องปฏิบัติต่อทุกคนภายใต้กฎหมายที่เท่าเทียมกัน ๓) การ

^{๕๙} รัชชา อมราภรณ์, “รูปแบบการสร้าง ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย”, **หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

^{๖๐} พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนโท (สอนแก้ว), “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่”, **หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒).

รณรงค์สร้างความรักความสามัคคีเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีการจัดโครงการและกิจกรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมภายในองค์กร ๒. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารและหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าปัจจัยด้านการบริหารมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าความสัมพันธ์เชิงบวกค่อนข้างสูง ($r = 0.780$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ปัจจัยด้านหลักสาราณียธรรม ๖ กับการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงมาก ($r = 0.874$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และปัจจัยด้านหลักอภิปธานียธรรม ๗ กับการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงมาก ($r = 0.809$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ๓. รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมและยอมรับร่วมกัน แนวทางในการส่งเสริม ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายที่เท่าเทียมกัน การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการยอมรับร่วมกันโดยการประชุมปรึกษาหารือเป็นประจำทุกเดือน เปิดพื้นที่หรือเวทีทางความคิดให้เกิดการยอมรับและสร้างแนวทางส่งเสริมความสมานฉันท์ในองค์กร และไม่ใช้ความคิดเห็นตนเองเป็นใหญ่ คำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรมในการช่วยกันตัดสินใจ ๒) ด้านการบริหารโดยบังคับใช้กฎหมายที่เท่าเทียมกัน แนวทางในการส่งเสริมได้แก่การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน โดยใช้กฎหมายโดยเท่าเทียมกัน การสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ปัญหา ร่วมกัน โดยการถ่ายทอดภารกิจให้กับชุมชน และการส่งเสริมสนับสนุนวัฒนธรรมจารีตประเพณี คำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรมในการช่วยกันตัดสินใจ ๓) ด้านการรณรงค์สร้างความรักความสามัคคีเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม แนวทางในการส่งเสริมได้แก่ บทบาทในการส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืน (รณรงค์สร้างความรักความสามัคคีเห็นแก่ประโยชน์ชาติ) ให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่าย ภาวดีความร่วมมือ และส่งเสริมให้ชุมชนสามารถจัดการตนเอง โดยคนในชุมชน ประกอบด้วย การสร้างเครือข่ายภาวดีความร่วมมือ ผ่านกลไกการประชุมประชาคม การส่งเสริมการจัดการตนเองของคนในชุมชน ส่งเสริมกระบวนการทำงานร่วมกันของชุมชนและการให้ความรู้ในการจัดการชุมชน กับคนในชุมชนให้สามารถดำเนินการและบริหารจัดการความขัดแย้งภายในชุมชนโดยคนในชุมชนเอง ที่ส่งผลต่อการกำหนดกิจกรรมและวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างตรงตามความต้องการของคนในชุมชนคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรมในการช่วยกันตัดสินใจ^{๖๑}

พระมหาสุริยะ มททโว (มธรรม) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการศึกษาพบว่า ๑. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ๑) การสร้างความผูกพันต่อองค์กร ประกอบด้วย การมอบหมายงานที่ท้าทายให้ทำ การยอมรับว่าเป็นสมาชิกขององค์กร การเห็นคุณค่าความสำคัญของบุคลากร ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของ

^{๖๑}สุภัณฑิต จันทร์สว่าง, “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์”, **หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

บุคลากรโดยรวมร้อยละ ๒๒) แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน การได้การยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เงินเดือนและสวัสดิการ ทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมร้อยละ ๔๐ และ ๓) การสร้างความผูกพันตามหลักสาราณียธรรม ๖ ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม (การกระทำดีต่อกัน) เมตตาวจิกรรม (สื่อสารเข้าใจกัน) เมตตาโมกรรม (เคารพในความคิดผู้อื่น) สาธารณโภคี (การแบ่งปันกัน) สีสสามัญญตา (รักษาระเบียบวินัย) ทิฏฐิสามัญญตา (เชื่อมั่นในหลักการร่วมกัน) ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร โดยรวมได้ร้อยละ ๖๘ ๒. รูปแบบการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรทั้ง ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ความเต็มใจและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กร ๒) ความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ๓) ความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร ๔) ความจงรักภักดีต่อองค์กร ๕) ความเสียสละเพื่อองค์กร มีปัจจัยพื้นฐาน ๒ อย่าง คือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานและการสร้างความผูกพันต่อองค์กร นอกจากนั้นยังประยุกต์หลักสาราณียธรรม ๖ มาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมากยิ่งขึ้น ดังนี้ ๑) เมตตาทายกรรม (การกระทำดีต่อกัน) ประกอบด้วย สุภาพเรียบร้อย ให้การช่วยเหลือ มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เคารพในสิทธิเสรีภาพ ๒) เมตตาวจิกรรม (การสื่อสารเข้าใจกัน) ประกอบด้วย วาจาสุภาพ บอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ เจจ่าใช้เหตุผล เป็นกระบอกสื่อเชื่อมโยงความเข้าใจ ๓) เมตตาโมกรรม (เคารพในความคิดผู้อื่น) ประกอบด้วย ตั้งจิตปรารถนาดี นึกคิดแต่ในสิ่งที่จะก่อประโยชน์ แสดงความรักและไมตรี ยอมรับความคิดเห็น ๔) สาธารณโภคี (การแบ่งปันกัน) ประกอบด้วย แบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม กระจายรายได้ที่เป็นธรรม ขจัดความเหลื่อมล้ำ ๕) สีสสามัญญตา (การรักษาระเบียบวินัย) ประกอบด้วย รักษาระเบียบข้อบังคับ ประพฤติตามกฎระเบียบ ผดุงความยุติธรรม ๖) ทิฏฐิสามัญญตา (เชื่อมั่นในหลักการร่วมกัน) ประกอบด้วย มีความเห็นชอบร่วมกัน ปรับความเข้าใจด้วยเหตุผลและหลักการ ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง^{๒๒}

พระณธีรวิชัย คมกิตฺตปญฺโญ (วรโกคินธนะโชค) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากรเทศบาลในยุคโลกาภิวัตน์ตามหลักพุทธธรรม” ผลการศึกษาพบว่า ๑. องค์ประกอบพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเทศบาล คือ (๑) หลักภavana ๔ (กายภavana) หลักอิทธิบาท ๔ หลักพละ ๕ ใช้พัฒนาสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (๒) หลักภavana ๔ (ศีลภavana) หลักศีล ๕ หลักอริยสัจ ๔ หลักหิริ โอตตปปะ ใช้พัฒนาสมรรถนะด้านการยึดมั่นความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม (๓) หลักภavana ๔ (ปัญญาภavana) หลักสิกขา ๓ หลักสัปปริสธรรม ๗ หลักมรรค ๘ หลักกาลามสูตร ใช้พัฒนาสมรรถนะด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน (๔) หลักภavana ๔ (จิตตภavana) หลักกรรมฐาน ๒ หลักมหาสติปัฏฐาน ๔ หลักสังคหัตถ์ ๔ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักปธาน ๔ หลักฌราวาสธรรม ๔ ความอดทน ความกตัญญู ใช้พัฒนาสมรรถนะด้านบริการเป็น

^{๒๒}พระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธรรม), “การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา”, **หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

เลิศ (๕) หลักภavana ๔ (ปัญญาภavana) หลักสังคหวัตถุ ๔ หลักสาราณียธรรม ๖ หลักอปริหานิยธรรม ๗ ใช้พัฒนาสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม ๒. วิธีการพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากรเทศบาลในยุคโลกาภิวัตน์ ตามหลักพุทธธรรม (๑) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักพุทธธรรม เน้นส่งเสริมพัฒนาภavana โดยปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อม ระบบการทำงาน ส่งเสริมบุคลากรให้มีสุขภาพที่ดี ประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ หลักพละ ๕ ในการพัฒนาสมรรถนะให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น (๒) ด้านการยึดมั่นความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม ตามหลักพุทธธรรม เน้นส่งเสริมพัฒนาด้านศีลภavana ส่งเสริมให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีมโนธรรม มีหิริ โอตตัปปะ รักษาศีล ๕ ประพฤติตามระเบียบ คำสั่ง จรรยาบรรณของข้าราชการ มีเกณฑ์ชี้วัดด้านจริยธรรม พัฒนาความรู้ทางพระพุทธศาสนาด้วยการส่งเสริมให้เข้าวัด ฝึกอบรมปฏิบัติกรรมฐาน ฟังธรรมบรรยาย (๓) ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงานตามหลักพุทธธรรม เน้นส่งเสริมพัฒนาด้านปัญญาภavana เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความเชี่ยวชาญด้วยการศึกษา อบรม สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรรักการเรียนรู้ จัดทำองค์ความรู้ หน่วยงานให้เป็นระบบ ทำให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตลอดเวลา ประยุกต์หลักสิกขา ๓ หลักสัพพริสธรรม ๗ หลักมรรค ๘ หลักกาลามสูตรในการพัฒนาสมรรถนะ (๔) ด้านบริการเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม เน้นส่งเสริมพัฒนาด้านจิตตภavana ปลุกฝังให้มีจิตวิญญาณพระโพธิสัตว์ มีจิตสาธารณะ มีอุดมคติ มีปรัชญาในการทำงาน ให้บริการเสมอภาคเท่าเทียมกัน ปราศจากอคติลำเอียง ส่งเสริมให้แรงจูงใจ ส่งเสริมให้ประพฤติปฏิบัติธรรม นำหลักกรรมฐาน ๒ หลักมหาสติปัฏฐาน ๔ หลักสังคหวัตถุ ๔ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักปธาน ๔ และความอดทนประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะ เป็นการส่งเสริมให้มีจิตสาธารณะเพิ่มมากยิ่งขึ้น (๕) ด้านการทำงานเป็นทีมตามหลักพุทธธรรม คือ เน้นพัฒนาด้านปัญญาภavana พัฒนาความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ ด้วยการเปิดให้มีส่วนร่วมจากสมาชิก การระดมความคิด การเขียนงาน การสลับกันทำงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงาน มีกิจกรรมสัมพันธ์ในองค์กร อบรมแบบวอคแรลลี การประเมิณกันเป็นทีม ประยุกต์หลักสังคหวัตถุ ๔ หลักสาราณียธรรม ๖ หลักอปริหานิยธรรม ๗ ใช้พัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีม^{๒๓}

วันเฉลิม จันทรากุล ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการการจัดสร้างอุโมงค์เก็บพันธุ์พืชบนดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า ๑. ตัวแบบอุโมงค์จัดเก็บพันธุ์พืชบนดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวทางโครงการอุโมงค์เก็บพันธุ์พืชสวาลบาร์ด นอร์เวย์ พบว่า องค์ประกอบของตัวแบบการจัดสร้างอุโมงค์เก็บพันธุ์พืชบนดอยอินทนนท์ตามแนวอุโมงค์เก็บพันธุ์พืชสวาลบาร์ด ประกอบด้วย ๘ ประการ คือ ๑. ทำเล ๒. ผู้ผลักดันโครงการ ๓. การบริหารจัดการและการดำเนินงาน ๔. กฎระเบียบระหว่างประเทศที่เข้าร่วมกัน ๕. งบประมาณ ๖. อาคารและระบบความปลอดภัย ๗. แนวทางในการฝากเมล็ดพันธุ์และ ๘. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ๒. ตัวชี้วัดที่มีผลต่อการก่อเกิดนโยบายการสร้างอุโมงค์จัดเก็บพันธุ์พืชบนดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มี ๔ กลุ่ม ดังนี้คือ ๑. ระบบทุนนิยมโลก ๒. โครงสร้างส่วนบนของของไทย ๓. อุปทานของนโยบาย ๔. อุปสงค์ของนโยบาย โดยเฉพาะโครงสร้างส่วนบน ต้องให้ความสำคัญในเรื่อง ความคิด ความเชื่อ และข้อ

^{๒๓} พระณธีรวิชัย คมภีรปญโญ (วรโศคนธนะโชค), “การพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากรเทศบาลในยุคโลกาภิวัตน์ตามหลักพุทธธรรม”, **หลักสูตรพุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐).

กฎหมาย ๓. การบริหารจัดการการจัดสร้างอุโมงค์เก็บพันธุ์พืชบนดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามี ๗ ขั้นตอนคือ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดหาบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน และการจัดการงบประมาณ ส่วนกระบวนการก่อเกิดนโยบาย แบ่งเป็น ๓ ขั้นตอนที่สำคัญ คือ การระบุปัญหา การกำหนดข้อนโยบาย และการสร้างความชอบธรรมให้กับนโยบาย ทั้งนี้ การดำเนินการต้องยึดการมีส่วนร่วมตามหลักกรรมทฤษฎีสามัญญตา และการมีส่วนร่วมตามหลักกรรมศีลสามัญญตา โดยการดำเนินการต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม คือ ระบบทุนนิยมโลก โครงสร้างส่วนบน อุปทานนโยบาย และอุปสงค์นโยบาย^{๒๔}

วิภัทร ประภาณัน ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมเชิงพุทธของผู้ประนีประนอมศาลอาญา” ผลการศึกษาพบว่า ๑. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมจริยธรรมของผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญา พบว่า ๑) หลักการส่งเสริมจริยธรรมส่งผลต่อการส่งเสริมจริยธรรมของผู้ประนีประนอมศาลอาญา ๔ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ประกอบด้วย การรักษามาตรฐาน มีคุณภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพ การยื่นหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง และการยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม และสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ ๗๗.๕ (Adj. $R^2 = .775$) ๒) หลักสารณียธรรม ๖ ส่งผลต่อการส่งเสริมจริยธรรมเชิงพุทธของผู้ประนีประนอมศาลอาญา ๔ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ประกอบด้วย สีสสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) เมตตาจักรม (วาจาดี) ทฤษฎีสามัญญตา (เห็นดีงาม) และสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ ๗๕.๑ (Adj. $R^2 = .751$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ๒. รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมเชิงพุทธของผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญา ประกอบด้วย จริยธรรมของผู้ประนีประนอมศาลอาญา ๓ ด้านคือ อดมการณ์ของผู้ประนีประนอม จริยธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประนีประนอม จริยธรรมเกี่ยวกับการดำรงตนและครอบครัว และ จริยธรรมของผู้ประนีประนอมศาลอาญาทั้ง ๓ ด้าน ต้องอาศัยหลักการส่งเสริมจริยธรรม ๖ ด้าน ประกอบด้วย การยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติ การให้บริการแก่ประชาชน การยื่นหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง การรักษามาตรฐาน มีคุณภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพ และหลักสารณียธรรม ๖ ประกอบด้วย เมตตากรรม การทำความดีต่อกันด้วยความปรารถนาดี เมตตาจักรม พุดจกกันด้วยความรัก ความปรารถนาดี เมตตาโนกรรม การคิดการมองกันในแง่ดี สาธารณโภคี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม แบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความยุติธรรม สีสสามัญญตา การปฏิบัติตามกฎระเบียบ เคารพกติการ่วมกัน ทฤษฎีสามัญญตา มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น^{๒๕}

^{๒๔}วันเฉลิม จันทรากุล, “การบริหารจัดการการจัดสร้างอุโมงค์เก็บพันธุ์พืช บนดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่”, **หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐).

^{๒๕}วิภัทร ประภาณัน, “รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมเชิงพุทธของผู้ประนี ประนอมศาลอาญา”, **หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

ตารางที่ ๒.๕ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสาราณียธรรม ๖

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
ณัฏชา อมราภรณ์	หลักสาราณียธรรม ๖ ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาวจกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคิตา สีสามัญญตา ทิฏฐีสามัญญตา มีอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑
พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท (สอนแก้ว)	หลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ประกอบด้วย สาราณียธรรม ๖ ประการ เป็นธรรมที่ทำให้ระสีกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน สามัคคีกัน และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ได้แก่ ๑) เมตตาทายกรรม ๒) เมตตาวจกรรม ๓) เมตตามโนกรรม ๔) สาธารณโภคี ๕) สีสามัญญตา และ ๖) ทิฏฐีสามัญญตา
สุภัณฑิต จันทรสว่าง	ปัจจัยด้านหลักสาราณียธรรม ๖ กับการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงมาก ($r=0.874$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และปัจจัยด้านหลักอปริหานิยธรรม ๗ กับการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงมาก ($r=0.809$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑
พระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธรรม)	การสร้างความผูกพันตามหลักสาราณียธรรม ๖ ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม (การกระทำดีต่อกัน) เมตตาวจกรรม (สื่อสารเข้าใจกัน) เมตตามโนกรรม (เคารพในความคิดผู้อื่น) สาธารณโภคี (การแบ่งปันกัน) สีสามัญญตา (รักษาระเบียบวินัย) ทิฏฐีสามัญญตา (เชื่อมั่นในหลักการร่วมกัน) ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโดยรวมได้ร้อยละ ๖๘
พระณธีรวิชัย คมภีรปญโญ (วรโกธินธนะโชค)	ด้านการงานเป็นทีมตามหลักพุทธธรรม คือ เน้นพัฒนา ด้านปัญญาภาวนา พัฒนาความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ ด้วยการเปิดให้มีส่วนร่วมจากสมาชิก การระดมความคิด การเวียนงาน การสลับกันทำงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงาน มีกิจกรรมสัมพันธ์ในองค์กร อบรมแบบวอด แรลลี การประเมินกันในทีม ประยุกต์หลักสังคหวัตถุ ๔ หลักสาราณียธรรม ๖ หลักอปริหานิยธรรม ๗ ใช้พัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีม

ตารางที่ ๒.๕ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสาราณียธรรม ๖ (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
วันเฉลิม จันทรากุล	การบริหารจัดการการก่อสร้างอุโมงค์เก็บพันธุ์พืชบนดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามี ๗ ขั้นตอนคือ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดหาบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน และการจัดการงบประมาณ ส่วนกระบวนการก่อเกิดนโยบาย แบ่งเป็น ๓ ขั้นตอนที่สำคัญ คือ การระบุปัญหา การกำหนดข้อนโยบาย และการสร้างความชอบธรรมให้กับนโยบาย ทั้งนี้การดำเนินการต้องยึดการมีส่วนร่วมตามหลักธรรมทิวาสัมมัตต และการมีส่วนร่วมตามหลักธรรมศีลสัมมัตต โดยการดำเนินการต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม คือ ระบบทฤษฎีโลก โครงสร้างส่วนบน อุปทานนโยบาย และอุปสงค์นโยบาย
รวิภัทร ประภาณัน	รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมเชิงพุทธของผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญา ต้องอาศัยหลักการส่งเสริมจริยธรรม ๖ ด้านประกอบด้วย การยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม การยึดถือประโยชน์ของประเทศไทย การให้บริการแก่ประชาชน การยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง การรักษามาตรฐาน มีคุณภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพ และหลักสาราณียธรรม ๖ ประกอบด้วย เมตตาภาวกรรม การทำความดีต่อกันด้วยความปรารถนาดี เมตตาวิกรรม พุทธจักกันด้วยความรัก ความปรารถนาดี เมตตาโนกรรม การคิดการมองกันในแง่ดี สาธารณโภคี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม แบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความยุติธรรม ศีลสัมมัตต การปฏิบัติตามกฎระเบียบ เคารพกติการ่วมกัน ทิวาสัมมัตต มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

๑. ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย

๑) เพศ

๒) อายุ

๓) การศึกษา

๔) สถานภาพสมรส

๕) สถานะในชุมชน

๒. สารานุกรม ๖ นำมาจากพระไตรปิฎก^{๖๖} ประกอบด้วย

๑) เมตตากายกรรม (ประพตติ)

๒) เมตตาวจีกรรม (วาจาดี)

๓) เมตตาโนกรรม (ปรารธนาดี)

๔) สาธารณโกศ (การรู้จักแบ่งปัน)

๕) สีสัมมัญญาตา (อยู่ในกฎระเบียบ)

๖) ทิฐีสัมมัญญาตา (เห็นดีงาม)

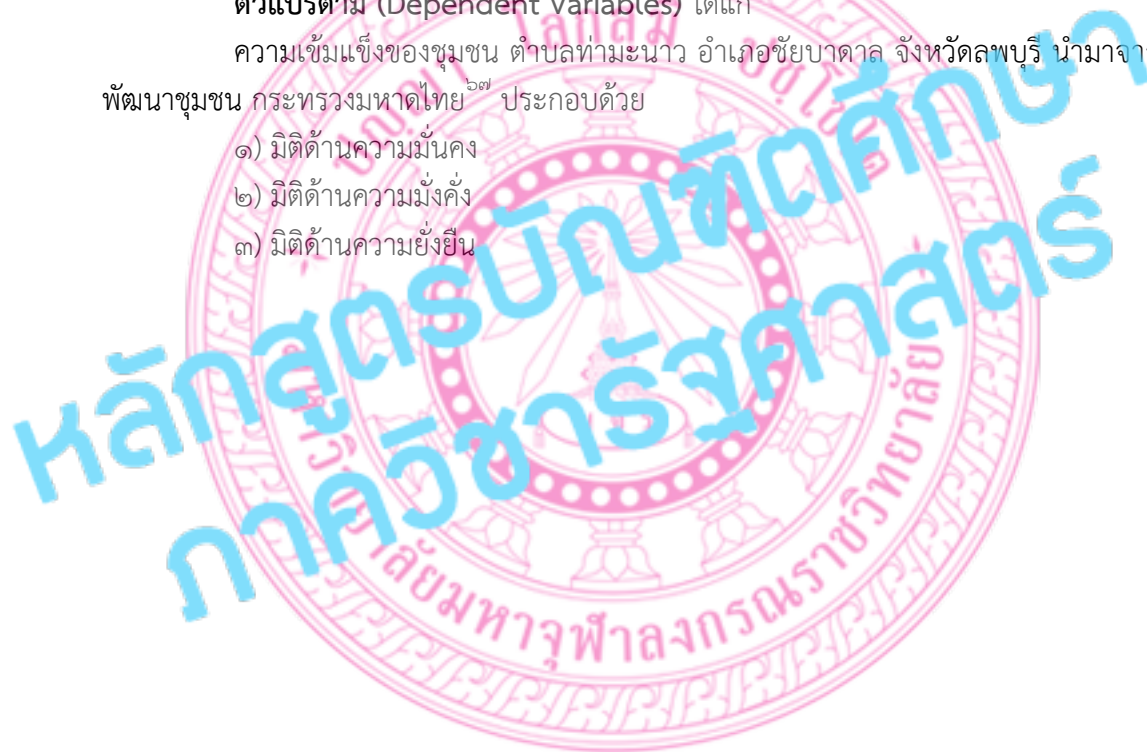
ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

ความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี นำมาจากการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย^{๖๗} ประกอบด้วย

๑) มิติด้านความมั่นคง

๒) มิติด้านความมั่งคั่ง

๓) มิติด้านความยั่งยืน

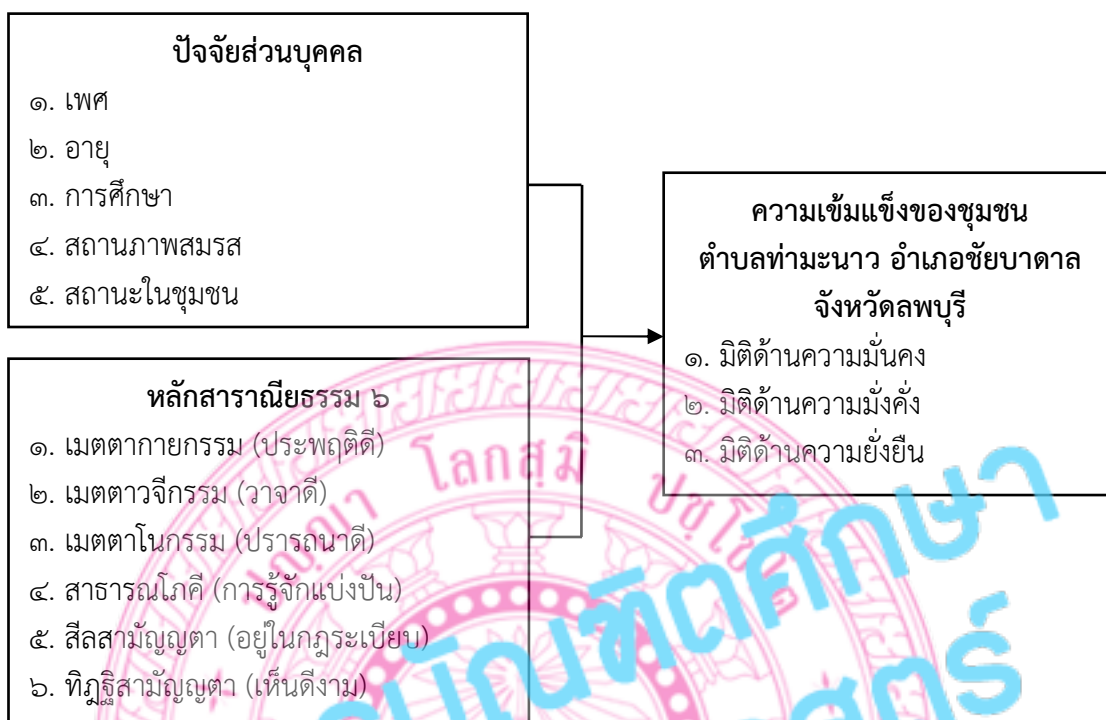

^{๖๖}ที่.ปา. ๑๑/๓๑๗/๒๕๗.

^{๖๗}กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ตำบลเข้มแข็ง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, กรุงเทพมหานคร : กรมพัฒนาชุมชน, ๒๕๖๖), ๙-๑๑.

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการโดยศึกษาจากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๐ รูปหรือคน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัยโดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนในตำบลท่ามะนาว อำเภอย้ายบาตาด จังหวัดลพบุรี จำนวน ๒,๕๔๓ คน^๑

การคำนวณขนาดของตัวอย่าง (Sample size) ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยคำนวณโดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane^๒ ดังนี้

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชาชนในตำบลท่ามะนาว อำเภอย้ายบาตาด จังหวัดลพบุรี ซึ่งมีจำนวน ๓๔๖ คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย

$$n = \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}$$

$$N = \text{ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย}$$

$$e = \text{ขนาดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้}$$

ประชากรทั้งหมด (๒,๕๔๓) คน เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{2,543}{1 + 2,543 (0.05)^2}$$

$$n = \frac{2,543}{1 + 2,543 (0.0025)}$$

$$n = \frac{2,543}{1 + 0.96}$$

$$n = \frac{2,543}{7.357}$$

$$n = 345.65$$

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ ๓๔๖ คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาประชาชนในตำบลท่ามะนาว อำเภอย้ายบาตาด จังหวัดลพบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชาชน โดยทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster sampling) โดยใช้บุคลากรเป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เป็นสัดส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้

^๑กระทรวงสาธารณสุข, รายงานข้อมูลตำบลท่ามะนาว, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.google.co.th/search?q=จำนวนประชากรตำบลท่ามะนาว อำเภอย้ายบาตาด จังหวัดลพบุรี> [๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

^๒Yamane, T, **Statistics: An Introductory Analysis**, (3rd ed.), (Singapore: Times Printers Sdn.Bhn, 1973), p. 79.

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้น} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด } N \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละชั้น}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

จากสูตรจะได้ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน รวม ๓๔๖ คน ดังรายละเอียดในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนบุคลากร	สัดส่วน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
สันตะลุง	๔๐๔	$346 \times 404 / 2,543$	๕๕
ท่ามะนาว	๖๖๒	$346 \times 662 / 2,543$	๙๐
คลองไทร	๑๒๐	$346 \times 120 / 2,543$	๑๖
โรงสูบ	๒๗๑	$346 \times 271 / 2,543$	๓๗
ถนนสุด	๒๒๖	$346 \times 226 / 2,543$	๓๑
ท่าฉาง	๓๘๗	$346 \times 387 / 2,543$	๕๓
คลองเตี๋ยพัฒนา	๓๖๘	$346 \times 368 / 2,543$	๕๐
เนินมะพร้าว	๑๐๕	$346 \times 105 / 2,543$	๑๔
รวม	๒,๕๔๓		๓๔๖

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยนั้นได้สร้างเครื่องมือซึ่งประกอบด้วย

๑. แบบสอบถาม (Questionnaire)

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามดังนี้

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๔) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๕) นำเสนอร่างแบบสอบถามอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๗) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๘) รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

๒. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ตามกรอบของ “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” โดยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส สถานะในชุมชน โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสราณียธรรม ๖ ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาจริกรรม เมตตาโมกรรม สาธารณโลกี สีลสามัญญตา ทิฐิสามัญญตา

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย มิติด้านความมั่นคง มิติด้านความมั่งคั่ง มิติด้านความยั่งยืน

โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับ “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ โดยมี เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้^๕

ระดับ ๕ หมายถึง มากที่สุด ระดับ ๔ หมายถึง มาก ระดับ ๓ หมายถึง ปานกลาง ระดับ ๒ หมายถึง น้อย ระดับ ๑ หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัญหา และข้อเสนอแนะ ลักษณะเป็นปลายเปิด (Open ended Question) ให้เลือกตอบแบบเสรี

โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้^๖

ระดับ ๕ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ ๔ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ระดับ ๓ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ ๒ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ระดับ ๑ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓. การตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามเพื่อหาคุณภาพแบบสอบถามโดยความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

^๕ชุดิ ระบอบ และคณะ, *ระเบียบวิธีวิจัย*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๘.

^๖เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๘.

๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมจำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

(๑) ผศ.ดร.หิรัญภรณ์ แก่นท้าว, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒) ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา, หัวหน้าภาควิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๓) ผศ.ดร.สมบัติ นามบุรี, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๔) ผศ.ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๕) ผศ.ดร.สุมาลี บุญเรือง, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC^๕ ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๖ - ๑.๐ แสดงให้เห็นว่า แบบสอบถามทุกข้อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๓) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการปฏิบัติงานคล้ายคลึงกัน จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha α - coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .๙๓๐ แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

๔) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำมาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ในการนำไปใช้แจกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัย “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนี้

^๕ สมนึก ภัททิยธนี, การวัดผลการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๒๐.

^๖ สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจุฬาลงกรณ์ฯ จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๑.

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้บริหารของส่วนงาน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามของบุคลากร

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๔๖ ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน ๓๔๖ ชุด

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนา ปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ ความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), และอธิบายถึงหลักสารานุกรม ๖ และการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ย ดังนี้

เกณฑ์ที่ใช้แปลผลข้อความที่ได้จากการประเมินผล ดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย การแปลความหมาย

คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด^{๑๕}

เกณฑ์การพิจารณาค่าความสัมพันธ์ ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างสารานุกรม ๖ กับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) โดยมีเกณฑ์ในการแปลผล ดังนี้

๐.๘๑ - ๑.๐๐ มีความสัมพันธ์กันมาก

^{๑๕}Best, J. W., *Research in Education*, (3rd ed), New Jersey: Prentice hall Inc, 1977), p.

^{๑๖}Ibid, p. 214.

- ๐.๕๑ - ๐.๘๐ มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
- ๐.๒๑ - ๐.๕๐ มีความสัมพันธ์กันน้อยหรือต่ำ
- ๐.๐๑ - ๐.๒๐ มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก
- ๐.๐๐ ไม่มีความสัมพันธ์กัน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) สำหรับข้อคำถามปลายเปิดผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลได้กำหนดตามกรอบของการวิจัยจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามกรอบที่ได้กำหนดเอาไว้แล้วทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency)

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยโดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informants)

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ประชากรที่กำหนดครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน จำนวน ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย

ลำดับที่	กลุ่มผู้นำชุมชน	ตำแหน่ง
๑	นายสันต์ ตรีชัย	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาว อำเภอยะบะดาล จังหวัดลพบุรี
๒	นายสำเริง หนูอิม	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาว อำเภอยะบะดาล จังหวัดลพบุรี
๓	นางแอ้ว รักญาติ	ส.อบต. หมู่ที่ ๗ ตำบลท่ามะนาว อำเภอยะบะดาล จังหวัดลพบุรี
	กลุ่มประชาชน	ตำแหน่ง
๔	นายประจวบ สมนอก	ส.อบต. หมู่ที่ ๘ ตำบลท่ามะนาว อำเภอยะบะดาล จังหวัดลพบุรี
๕	นายพูนศรี สินธุสุวรรณ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลท่ามะนาว อำเภอยะบะดาล จังหวัดลพบุรี
๖	นายสมชาย ถ้ำหิน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ ตำบลท่ามะนาว อำเภอยะบะดาล จังหวัดลพบุรี
	กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์	ตำแหน่ง
๗	รศ.ดร.พิเชฐ ทังโต	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ลำดับที่

๘ ผศ.ดร.สมบัติ นามบุรี

อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำแหน่ง

กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้าน
พระพุทธศาสนา

๙ พระปลัดวรวัฒน์ วรพตโน, ดร.

อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

๑๐ ผศ.ดร.นิกร ศรีราช

อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือดังนี้

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

๒) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์

๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๔๖ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๔.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม ๖ กับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๔.๓ แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๔.๔ องค์ความรู้

๔.๑ ระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๔.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส สถานะในชุมชน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และร้อยละของข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล (n=๓๔๖)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๑๓๐	๓๗.๕๗
หญิง	๒๑๖	๖๒.๔๓
รวม	๓๔๖	๑๐๐.๐๐
อายุ		
๑๘-๒๐ ปีบริบูรณ์	๓๒	๙.๒๕
๒๑-๓๐ ปี	๔๘	๑๓.๘๗
๓๑-๔๐ ปี	๗๘	๒๒.๕๕
๔๑-๕๐ ปี	๘๘	๒๕.๔๓
๕๑-๖๐ ปี	๖๒	๑๗.๙๒
๖๑ ปีขึ้นไป	๓๘	๑๐.๙๘
รวม	๓๔๖	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และร้อยละของข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ) (n=๓๔๖)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๕๖	๔๕.๐๙
ปริญญาตรี	๑๐๘	๓๑.๒๑
ปริญญาโทขึ้นไป	๘๒	๒๓.๗๐
รวม	๓๔๖	๑๐๐.๐๐
สถานภาพสมรส		
โสด	๘๘	๒๕.๔๓
สมรส	๒๓๐	๖๖.๔๗
หย่าร้าง/หม้าย	๒๘	๘.๑๐
รวม	๓๔๖	๑๐๐.๐๐
สถานะในชุมชน		
ผู้นำชุมชน	๒๔	๖.๙๔
ปราชญ์ชาวบ้าน	๕๔	๑๕.๖๑
สมาชิกกลุ่มชุมชน	๙๒	๒๖.๕๙
ลูกบ้านทั่วไป	๑๗๖	๕๐.๘๖
รวม	๓๔๖	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๔๖ คน สรุปได้ดังนี้

เพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๔๓ และเพศชาย จำนวน ๑๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๗ ตามลำดับ

อายุ พบว่า อันดับแรกมีอายุอยู่ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๔๓ รองลงมาคือมีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๕ มีอายุระหว่าง ๕๑-๖๐ ปีจำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๙๒ มีอายุระหว่าง ๒๑-๓๐ ปี จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘๗ มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙๘ และมีอายุ ๑๘-๒๐ ปี บริบูรณ์ จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๒๕ ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า อันดับแรกจบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๐๙ รองลงมาคือปริญญาตรี จำนวน ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒๑ และปริญญาโทขึ้นไป จำนวน ๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๗๐ ตามลำดับ

สถานภาพสมรส พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน ๒๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๔๗ รองลงมาคือมีสถานภาพโสด จำนวน ๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๔๓ และมีสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๑๐ ตามลำดับ

สถานะในชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นลูกบ้านทั่วไป จำนวน ๑๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๘๖ รองลงมาคือสมาชิกกลุ่มชุมชน จำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕๙ เป็นปราชญ์ชาวบ้าน

จำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖๑ และเป็นผู้นำชุมชน จำนวน ๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๙๔ ตามลำดับ

๔.๑.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม ๖

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม ๖ ประกอบด้วย เมตตากายกรรม (ประพตติ) เมตตาวจีกรรม (วาจาดี) เมตตามโนกรรม (ปรารธนาดี) สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) สีสสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) ทิฏฐิสามัญญตา (เห็นดีงาม) ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒-๔.๘

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม ๖ โดยภาพรวม (n=๓๔๖)

หลักสาราณียธรรม ๖	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. เมตตากายกรรม (ประพตติ)	๓.๗๔	๐.๖๕	มาก
๒. เมตตาวจีกรรม (วาจาดี)	๓.๗๕	๐.๖๗	มาก
๓. เมตตามโนกรรม (ปรารธนาดี)	๓.๗๑	๐.๖๒	มาก
๔. สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน)	๓.๖๙	๐.๖๖	มาก
๕. สีสสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ)	๓.๖๓	๐.๗๑	มาก
๖. ทิฏฐิสามัญญตา (เห็นดีงาม)	๓.๙๓	๐.๕๘	มาก
ภาพรวมหลักสาราณียธรรม ๖	๓.๗๔	๐.๕๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า การปฏิบัติตามหลักสาราณียธรรม ๖ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๗๔$, S.D.=๐.๕๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ ทิฏฐิสามัญญตา (เห็นดีงาม) ($\bar{X}=๓.๙๓$) รองลงมาคือ เมตตาวจีกรรม (วาจาดี) ($\bar{X}=๓.๗๕$) อันดับสามคือ เมตตากายกรรม (ประพตติ) ($\bar{X}=๓.๗๔$) เมตตามโนกรรม (ปรารธนาดี) ($\bar{X}=๓.๗๑$) สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) ($\bar{X}=๓.๖๙$) และสีสสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) ($\bar{X}=๓.๖๓$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักเมตตากายกรรม (ประพตติ) จำแนกเป็นรายข้อ (n=๓๔๖)

ข้อ	๑. ด้านเมตตากายกรรม (ประพตติ)	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	การแสดงออกถึงความเมตตาแก่เพื่อนในสังคมเดียวกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง	๓.๗๗	๐.๘๑	มาก
๒.	การให้ความช่วยเหลือเป็นธุระแก่เพื่อนบ้านในชุมชนด้วยความเต็มใจ	๓.๖๖	๐.๗๗	มาก

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักเมตตากายกรรม (ประพัตติ) จำแนกเป็นรายข้อ (ต่อ) (n=๓๔๖)

ข้อ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๓. การมีกิริยาอาการสุภาพ ไม่ระรานหรือทำให้คนอื่นเดือดร้อน	๓.๗๒	๐.๘๒	มาก
๔. การประพัตตินอยู่ในหลักของศีล ๕	๓.๘๐	๐.๘๓	มาก
ภาพรวม	๓.๗๔	๐.๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักเมตตากายกรรม (ประพัตติ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$, S.D.=0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับดังนี้ การประพัตตินอยู่ในหลักของศีล ๕ ($\bar{X}=3.80$) รองลงมาคือการแสดงออกถึงความเมตตาแก่เพื่อนในสังคมเดียวกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ($\bar{X}=3.77$) การมีกิริยาอาการสุภาพ ไม่ระรานหรือทำให้คนอื่นเดือดร้อน ($\bar{X}=3.72$) และการให้ความช่วยเหลือเป็นธุระแก่เพื่อนบ้านในชุมชนด้วยความเต็มใจ ($\bar{X}=3.66$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักเมตตาวจีกรรม (วาจาดี) จำแนกเป็นรายข้อ (n=๓๔๖)

ข้อ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านเมตตาวจีกรรม (วาจาดี)			
๑. การช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำสั่งสอน ตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรแก่เพื่อนในสังคม	๓.๙๕	๐.๗๔	มาก
๒. การกล่าววาจาที่สุภาพต่อกัน ไม่กล่าวร้ายหรือพูดคำหยาบ	๓.๖๙	๐.๘๗	มาก
๓. การพูดถึงกันด้วยความเคารพ ให้เกียรติแก่คนอื่นๆ ในสังคมตลอดมา	๓.๖๕	๐.๘๐	มาก
๔. หากมีการพูดคำหยาบคายจะตักเตือนให้พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวล มีประโยชน์ และถูกกาลเทศะ	๓.๖๙	๐.๘๒	มาก
ภาพรวม	๓.๗๕	๐.๖๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักเมตตาวจีกรรม (วาจาดี) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$, S.D.=0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับดังนี้ การช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำสั่งสอนตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรแก่เพื่อนในสังคม ($\bar{X}=3.95$) รองลงมาคือ หากมีการพูดคำหยาบคายจะตักเตือนให้พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวล มีประโยชน์ และถูกกาลเทศะ ($\bar{X}=3.69$) การกล่าววาจาที่สุภาพต่อกัน ไม่กล่าว

ร้ายหรือพูดคำหยาบ ($\bar{X}=3.69$) และการพูดถึงกันด้วยความเคารพ ให้เกียรติแก่คนอื่นๆ ในสังคม
ตลอดมา ($\bar{X}=3.65$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักเมตตามโนกรรม
(ปรารภนาตี) จำแนกเป็นรายข้อ (n=346)

ข้อ	๑. ด้านเมตตามโนกรรม (ปรารภนาตี)	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	การตั้งใจเมตตาปรารภนาตีต่อกันกับเพื่อนร่วมสังคม	3.49	0.90	ปานกลาง
๒.	มองโลกในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อเพื่อนในสังคม	3.59	0.94	มาก
๓.	ไม่คิดโลภมากอยากได้ของคนอื่นและไม่พยายามพองร้ายเขา	3.84	0.76	มาก
๔.	มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ คือเข้าใจในกฎของกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว	3.92	0.73	มาก
ภาพรวม		3.71	0.62	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักเมตตามโนกรรม (ปรารภนาตี) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71$, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก ๓ ข้อได้แก่ มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ คือเข้าใจในกฎของกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว ($\bar{X}=3.92$) รองลงมาคือ ไม่คิดโลภมากอยากได้ของคนอื่นและไม่พยายามพองร้ายเขา ($\bar{X}=3.84$) มองโลกในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อเพื่อนในสังคม ($\bar{X}=3.59$) และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อได้แก่ การตั้งใจเมตตาปรารภนาตีต่อกันกับเพื่อนร่วมสังคม ($\bar{X}=3.49$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักสาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) จำแนกเป็นรายข้อ (n=346)

ข้อ	๑. ด้านสาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน)	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือเจือจาน แม้ว่าจะเป็นสิ่งของเล็กน้อยก็ตาม	3.85	0.83	มาก
๒.	เสียสละสิ่งของให้เป็นของกองกลางเพื่อการใช้สอยบริโภคร่วมกัน	3.73	0.81	มาก
๓.	ใช้ของแต่พอสมควรเพียงพอต่อความต้องการของชีวิต และการใช้สอยเท่าที่จำเป็น	3.43	0.95	ปานกลาง
๔.	พร้อมเสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม	3.73	0.78	มาก
ภาพรวม		3.69	0.66	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักสาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.69$, $S.D.=0.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก ๓ ข้อได้แก่ รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือเจือจาน แม้ว่าจะเป็นสิ่งของเล็กน้อยก็ตาม ($\bar{X}=3.85$) รองลงมาคือ พร้อมเสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ($\bar{X}=3.73$) เสียสละสิ่งของให้เป็นของกองกลางเพื่อการใช้สอยบริโภคร่วมกัน ($\bar{X}=3.73$) และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อได้แก่ ใช้ของแต่พอสมควรเพียงพอต่อความต้องการของชีวิตและการใช้สอยเท่าที่จำเป็น ($\bar{X}=3.43$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักศีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) จำแนกเป็นรายข้อ (n=๓๔๖)

ข้อ	๑. ด้านศีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ)	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	มีการประพฤติที่สุจริตตั้งมาตลอด	๓.๖๙	๐.๗๘	มาก
๒.	เคารพ รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวมเสมอ	๓.๗๖	๐.๗๗	มาก
๓.	เป็นที่รักของคนในชุมชนและไม่ทำตัวให้เสื่อมเสีย	๓.๔๓	๐.๙๖	ปานกลาง
๔.	ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา	๓.๖๓	๐.๘๙	มาก
ภาพรวม		๓.๖๓	๐.๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$, $S.D.=0.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก ๓ ข้อได้แก่ เคารพ รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวมเสมอ ($\bar{X}=3.76$) รองลงมาคือ มีการประพฤติที่สุจริตตั้งมาตลอด ($\bar{X}=3.69$) ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา ($\bar{X}=3.63$) และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อได้แก่ เป็นที่รักของคนในชุมชนและไม่ทำตัวให้เสื่อมเสีย ($\bar{X}=3.43$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักทิวฐิสามัญญตา (เห็นดีงาม) จำแนกเป็นรายข้อ (n=๓๔๖)

ข้อ	๑. ด้านทิวฐิสามัญญตา (เห็นดีงาม)	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	ยอมรับความคิดเห็นของคนหมู่มากแม้จะไม่ถูกใจก็ตาม	๓.๔๙	๐.๙๔	ปานกลาง
๒.	ตกลงและให้ความสำคัญในหลักการของชุมชนเป็นลำดับแรก	๓.๙๙	๐.๖๘	มาก
๓.	สร้างการมีส่วนร่วม ให้ทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	๔.๐๙	๐.๗๓	มาก

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักทฤษฎีสัมพันธภาพ (เห็นดีงาม) จำแนกเป็นรายข้อ (ต่อ) (n=๓๔๖)

ข้อ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๔ ยึดหลักการประนีประนอมเพื่อช่วยให้ชุมชนและสังคมเกิดความยุติธรรม	๔.๑๕	๐.๗๒	มาก
ภาพรวม	๓.๙๓	๐.๕๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักทฤษฎีสัมพันธภาพ (เห็นดีงาม) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$, S.D.=0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก ๓ ข้อได้แก่ ยึดหลักการประนีประนอมเพื่อช่วยให้ชุมชนและสังคมเกิดความยุติธรรม ($\bar{X}=4.15$) รองลงมาคือ สร้างการมีส่วนร่วม ให้ทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=4.09$) ตกลงและให้ความสำคัญในหลักการของชุมชนเป็นลำดับแรก ($\bar{X}=3.99$) และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อได้แก่ ยอมรับความคิดเห็นของคนหมู่มากแม้จะไม่ถูกใจก็ตาม ($\bar{X}=3.99$) ตามลำดับ

๔.๑.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย มิติด้านความมั่นคง มิติด้านความมั่งคั่ง มิติด้านความยั่งยืน ดังแสดงในตารางที่ ๔.๙-๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวม (n=๓๔๖)

การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี		ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	มิติด้านความมั่นคง	๓.๒๙	๐.๘๒	ปานกลาง
๒.	มิติด้านความมั่งคั่ง	๓.๖๗	๐.๖๖	มาก
๓.	มิติด้านความยั่งยืน	๓.๕๘	๐.๖๘	มาก
ภาพรวมการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน		๓.๕๑	๐.๖๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$, S.D.=0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ๒ ด้านได้แก่ มิติด้านความมั่งคั่ง ($\bar{X}=3.67$) รองลงมาคือ มิติด้านความยั่งยืน ($\bar{X}=3.58$) และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ด้านได้แก่ มิติด้านความมั่นคง ($\bar{X}=3.29$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในมิติ ด้านความมั่นคงจำแนกเป็นรายข้อ (n=๓๔๖)

ข้อ	๑. มิติด้านความมั่นคง	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	ชุมชนมีความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงในชีวิต และทรัพย์สิน	๓.๑๓	๑.๐๐	ปานกลาง
๒.	ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนโดยยึดหลักประชาธิปไตย	๓.๒๕	๐.๙๔	ปานกลาง
๓	ชุมชนปลอดภัยจากยาเสพติด	๓.๔๙	๐.๘๘	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๒๙	๐.๘๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนใน มิติด้านความมั่นคงโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.29$, S.D.=0.82) เมื่อพิจารณาเป็นราย ข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อโดยเรียงลำดับดังนี้ ชุมชนปลอดภัยจากยาเสพติด ($\bar{X}=3.49$) รองลงมาคือ ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนโดยยึดหลักประชาธิปไตย ($\bar{X}=3.25$) และ ชุมชนมีความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ($\bar{X}=3.13$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในมิติ ด้านความมั่งคั่งจำแนกเป็นรายข้อ (n=๓๔๖)

ข้อ	๑. มิติด้านความมั่งคั่ง	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	ชุมชนมีการส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพและ ลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน	๓.๖๐	๐.๘๒	มาก
๒.	ชุมชนมีแหล่งทุนในชุมชนเพื่อคอยช่วยเหลือคนที่ ลำบาก	๓.๖๕	๐.๘๑	มาก
๓	ชุมชนมีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อให้มีความ เข้มแข็ง	๓.๗๗	๐.๗๔	มาก
ภาพรวม		๓.๖๗	๐.๖๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนใน มิติด้านความมั่งคั่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D.=0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับดังนี้ ชุมชนมีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อให้มีความ เข้มแข็ง ($\bar{X}=3.77$) รองลงมาคือ ชุมชนมีแหล่งทุนในชุมชนเพื่อคอยช่วยเหลือคนที่ลำบาก ($\bar{X}=3.65$) และชุมชนมีการส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพและลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน ($\bar{X}=3.60$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในมิติ
ด้านความยั่งยืนจำแนกเป็นรายชื่อ (n=๓๔๖)

ข้อ	๑. มิติด้านความยั่งยืน	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	ชุมชนมีการการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติ	๓.๕๔	๐.๘๙	มาก
๒.	ชุมชนมีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน	๓.๖๖	๐.๘๒	มาก
๓.	ชุมชนมีการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง	๓.๔๗	๐.๘๗	ปานกลาง
๔.	ชุมชนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคีการพัฒนาจากทุกภาคส่วน	๓.๖๔	๐.๘๘	มาก
ภาพรวม		๓.๕๘	๐.๖๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในมิติด้านความยั่งยืนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.58$, S.D.=0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก ๓ ข้อได้แก่ ชุมชนมีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน ($\bar{X}=3.66$) รองลงมาคือ ชุมชนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคีการพัฒนาจากทุกภาคส่วน ($\bar{X}=3.64$) ชุมชนมีการการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติ ($\bar{X}=3.54$) และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อได้แก่ ชุมชนมีการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง ($\bar{X}=3.47$) ตามลำดับ

๔.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม ๖ กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม ๖ กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๓-๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๓ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม ๖ กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	ตัวแปรตาม		
		มิติด้านความมั่นคง	มิติด้านความมั่งคั่ง	มิติด้านความยั่งยืน
ตัวแปรต้น				
หลักสราณียธรรม ๖	.๖๓๑**	.๔๙๕**	.๖๐๕**	.๕๒๕**
เมตตากายกรรม (ประพฤติดี)	.๔๔๗**	.๓๒๓**	.๔๒๔**	.๔๑๐**
เมตตาวาจกรรม (วาจาดี)	.๕๕๖**	.๔๕๑**	.๕๕๗**	.๔๒๓**
เมตตามโนกรรม (ปรารถนาดี)	.๕๗๘**	.๕๑๓**	.๕๐๕**	.๕๕๘**
สราณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน)	.๕๒๙**	.๔๑๗**	.๕๐๕**	.๔๓๙**
ศีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ)	.๕๘๔**	.๔๘๑**	.๕๒๐**	.๕๐๐**
ทิวจุสามัญญตา (เห็นดีงาม)	.๒๙๑**	.๑๕๐**	.๓๖๔**	.๒๕๓**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม ๖ กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรีมีความสัมพันธ์กันดังนี้

๑) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม ๖ โดยภาพรวม กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

หลักสราณียธรรม ๖ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในระดับปานกลาง ($R=.๖๓๑^{**}$)

หลักสราณียธรรม ๖ ด้านเมตตากายกรรม (ประพฤติดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในระดับน้อย ($R=.๔๔๗^{**}$)

หลักสราณียธรรม ๖ ด้านเมตตาวาจกรรม (วาจาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในระดับปานกลาง ($R=.๕๕๖^{**}$)

หลักสราณียธรรม ๖ ด้านทฤษฎีสามัญญดา (เห็นตังาม) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเสริมสร้างคามเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในระดับน้อย ($R=0.291^{**}$)

หลักฐานวิจัยธรรม ๒ ด้านเมตตาวจีกรรม (วาจาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในมิติด้านความมั่นคง อยู่ในระดับน้อย ($R=0.323^{**}$)

หลักสารานุกรม ๖ ด้านทฤษฎีสัมพันธภาพ (เห็นตังาม) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในมิติด้านความมั่นคง อยู่ในระดับน้อยมาก ($R=.150^{**}$)

หลักสราณยธรรม ๖ ด้านทฤษฎีสามัญญดา (เห็นดิงาม) มคีความสัมพันธ์เซิงบวกับการเสริมสร้างคามเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัตลพบุรี ในมิตีด้านความมั่งคั่ง อยัในระดับน้อย ($R = .369^{**}$)

หลักสราณียธรรม ๖ ด้านเมตตาวจกรรม (วาจาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในมิติด้านความยั่งยืน อยู่ในระดับน้อย ($R=.413^{**}$)

หลักสาราณียธรรม ๖ ด้านเมตตามโนกรรม (ปรารภนาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในมิติด้านความยั่งยืน อยู่ในระดับน้อย ($R=.458^{**}$)

หลักสาราณียธรรม ๖ ด้านสาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในมิติด้านความยั่งยืน อยู่ในระดับน้อย ($R=.439^{**}$)

หลักสาราณียธรรม ๖ ด้านศีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในมิติด้านความยั่งยืน อยู่ในระดับน้อย ($R=.500^{**}$)

หลักสาราณียธรรม ๖ ด้านทวิฐสามัญญตา (เห็นดีงาม) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในมิติด้านความยั่งยืน อยู่ในระดับน้อย ($R=.453^{**}$)

สรุปได้ว่า หลักสาราณียธรรม ๖ โดยภาพรวม กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านศีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง รองลงมา ด้านเมตตามโนกรรม (ปรารภนาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ด้านเมตตาวจกรรม (วาจาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง เมตตากายกรรม (ประพฤติดี) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับน้อย และทวิฐสามัญญตา (เห็นดีงาม) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับน้อย ตามลำดับ

๒) ผลการทดสอบสมมติฐาน

หลักสาราณียธรรม ๖ มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีรายละเอียดดังตารางที่ ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๔ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม ๖ กับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี		
	ค่าสหสัมพันธ์	.๖๓๑**
หลักสาราณียธรรม ๖	P	๐.๐๑
	ระดับความสัมพันธ์	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า หลักสารณียธรรม ๖ กับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ โดยมีระดับความสัมพันธ์ปานกลาง กล่าวคือ หลักสารณียธรรม ๖ ส่งผลให้การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรีมีผลสัมฤทธิ์มากขึ้นได้ในระดับปานกลางจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ ๔.๑๕ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า	ค่า P	ระดับ	ผลการศึกษา	
			สหสัมพันธ์		ความสัมพันธ์	ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	หลักสารณียธรรม	ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	.๖๗๑**	๐.๐๑	ปานกลาง	✓	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๔.๓ แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๔.๓.๑ ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับหลักสารณียธรรม ๖

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณดังที่ได้อธิบายไปแล้วนั้น เพื่อให้ผลการวิจัยเกิดความสมบูรณ์ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันผลการศึกษาก่อนจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๐ รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์และนำเสนอตามลำดับดังนี้

๑. เมตตากายกรรม การประพฤติดีทางกาย

ประเด็นสัมภาษณ์ “การนำหลักสารณียธรรม ๖ ด้าน “เมตตากายกรรม การประพฤติดีทางกาย” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันเพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๑๐ รูปหรือคน พบผลดังนี้

๑) ด้าน เมตตากายกรรม คือ การประพฤติดีทางกาย ภายสะอาด ในทางพระพุทธศาสนา กล่าวสอน ๓ ประการ คือ ๑) ไม่ฆ่าหรือทำลายชีวิตผู้อื่น ๒) ไม่ลักขโมย ไม่เอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน และ ๓) ไม่ประพฤติผิดในกาม สามารถประยุกต์ในการอยู่ร่วมกัน กล่าวคือ การแต่งกายเป็นสัญลักษณ์ เอกลักษณ์ของชุมชน ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น ถือเอาเฉพาะสิ่งของที่เรามีสิทธิ์พึงได้ ไม่

นำเอาสิ่งของส่วนรวมมาเป็นของตน และการเว้นระยะห่างระหว่างเพศ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน จะช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ได้อย่างดียิ่ง^๑

๒) ข้อที่ ๑-๓ ตอบรวมกันว่า ๓ ข้อแรกเป็นหลักที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนที่อยู่ร่วมกันความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากความสามัคคีทั้งทางร่างกายทางวาจาและทางใจ ซึ่งมีจิตใจเป็นอันเดียวกันจึงจะสามารถอยู่ร่วมกันและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้ ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้มีกิจกรรมร่วมกันมีรายได้ที่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตและความสามัคคีที่เกิดจากการพูดจาหรือการคิดอ่านที่คล้ายคลึงกันและสามารถอยู่ร่วมกันได้ถึงแม้จะมีความแตกต่างด้านความคิดแต่ก็สร้างความสามัคคีได้ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันซึ่งอำเภอชัยบาดาลจังหวัดลพบุรี จะสามารถส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้ถ้านำหลักกายกรรม วชิกรรม มโนกรรม ที่ประกอบด้วยความเมตตา คือ ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขจะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและมีความเข้มแข็งเข้ากลุ่มชนได้^๒

๓) การรักษาความเป็นกลางทำหน้าที่โดยปราศจากอคติการทำความดีต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังใจมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักมีสัมมาคารวะ ไม่เบียดเบียนหรือรังแกกัน ไม่ทำร้ายกันให้ได้รับความทุกข์ทรมาน ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันอยู่ตลอดเวลา^๓

๔) เมตตากายกรรม (ประพตติ) ประชาชนต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายอยู่ในกรอบศีลธรรมและจริยธรรมวางตัวให้เป็นที่น่าเชื่อถือ ศรัทธาของบุคคลทั่วไปเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นให้เกียรติซึ่งกันและกัน เคารพในสิทธิเสรีภาพและความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน และของคู่ความ^๔

๕) หลักสราณียธรรม ๖ นั้นเป็นหัวใจของการอยู่ร่วมกันของประชาชน ดังนั้นหลักการสร้างความประพตตินี้สามารถนำมาปรับใช้ได้ทุกกรณีเช่นเดียวกับการมีสมาธิและปัญญาดำรงตนโดยอยู่อย่างพอเพียง^๕

๖) เมตตากายกรรม (ประพตติ) ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้า และลับหลังคือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลังวางตนเหมาะสม เป็นกลาง น่าเชื่อถือความแตกแยกในทางสังคมและการเมือง เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของมนุษยชาติที่มีมาอย่างยาวนาน^๖

๗) ความประพตติดีทางกายการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความตั้งการรักษากายกตตามระเบียบวินัยปกติมารยาทที่ปราศจากโทษข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาให้ดียิ่งขึ้นความสุจริต ทางกาย วาจา และอาชีพนำมายึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในด้านบุคลิกภาพและการปฏิบัติตน^๗

^๑ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^๒ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^๓ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^๔ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^๕ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^๖ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

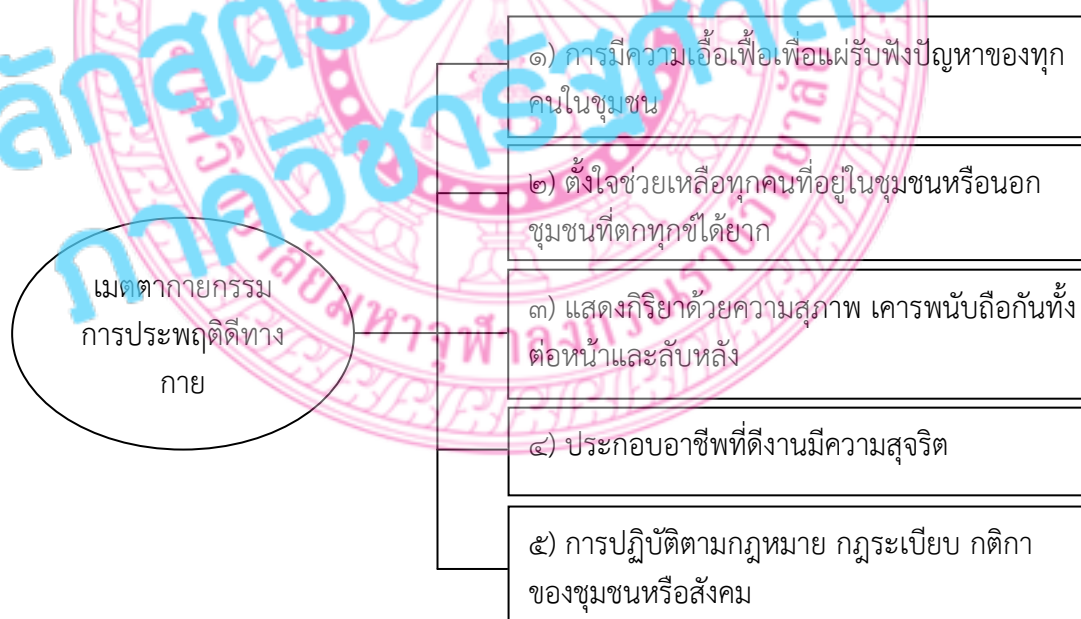
^๗ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

๘) การประพฤติดี มีระเบียบวินัย เช่น การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ กติกาของสังคม ปฏิบัติตนตรงต่อเวลา รู้จักมีการวางแผน การดูแลรักษาของส่วนรวม ในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันและปฏิบัติตามแผนได้สำเร็จใช้หลักความเป็นกลางปราศจากอคติในการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องและยุติธรรม^๘

๙) ตามหลักเมตตาทายกรรมในการส่งเสริมจริยธรรมการมุ่งดีต่อการปฏิบัติต่อกันไม่แสดงออกถึงความก้าวร้าวหรือคุกคามผู้อื่นให้เกิดความหวัดกลัวอาศัยความเมตตากับทุกฝ่ายทุกคนเป็นพี่น้องกันเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกันจะต้องปฏิบัติต่อกันทุกฝ่ายด้วยความเสมอภาคแสดงออกให้เห็นถึงความรักความเมตตาเปรียบประดุจว่าทุกคนเป็นญาติพี่น้องกัน^๙

๑๐) เมตตาทายกรรมเป็นการแสดงออกทางกายที่แสดงออกให้เห็นถึงความเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี ควรประยุกต์ใช้ในการอบรมพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมทางกายที่เป็นการแสดงออกต่อคู่ความอย่างถูกต้องเหมาะสม ส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ความอดทน ตรงต่อเวลา ยึดมั่นในระเบียบวินัย^{๑๐}

สรุป เมตตาทายกรรม การประพฤติดีทางกาย ได้แก่ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่รับฟังปัญหาของทุกคนในชุมชน ตั้งใจช่วยเหลือทุกคนที่อยู่ในชุมชนหรือนอกชุมชนที่ตกทุกข์ได้ยาก แสดงกิริยาด้วยความสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ประกอบอาชีพที่ดำรงมีความสุจริต การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ กติกาของชุมชนหรือสังคม และสรุปได้ตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ เมตตาทายกรรม การประพฤติดีทางกาย
สังเคราะห์โดยผู้วิจัย บงกช บวรฤกษ์

^๘สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^๙สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๑๐}สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

๒. เมตตาวจีกรรม การประพตติดีทางวาจา

ประเด็นสัมภาษณ์ “การนำหลักสาราณียธรรม ๖ ด้าน “เมตตาวจีกรรม การประพตติดีทางวาจา” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันเพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๑๐ รูปหรือคน พบผลดังนี้

๑) ด้านเมตตาวจีกรรม คือ การประพตติดีทางวาจา ในทางพุทธศาสนาวางหลักไว้ ๔ ประการ คือ ๑) ไม่พูดเท็จ ๒) ไม่พูดส่อเสียด ๓) ไม่พูดคำหยาบคาย และ ๔) ไม่พูดเพ้อเจ้อ สามารถนำมาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันได้ดังนี้ ๑) ให้ข้อมูลที่ เป็นจริง ทันสมัย ได้ประโยชน์ ๒) เว้นการกล่าวส่อเสียดกัน พูดให้กำลังใจต่อกัน ๓) พูดกันด้วยคำสุภาพ สำเสียงอ่อนโยน และ ๔) นำเสนอข้อมูลที่มีเหตุผลเป็นได้ อยู่ในประเด็นที่กำลังเสวนากันหรือประชุมร่วมกันอยู่ ดังนี้แล้วจะช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้ดี^{๑๑}

๒) เมตตาวจีกรรม คือ พูดกันด้วยเมตตา หมายถึง จะพูดอะไรก็พูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น แนะนำสั่งสอนตักเตือนกันด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพพูดความจริงไม่พูดเพ้อ พูดกันด้วยความรักความปรารถนาดีรู้จักการพูดให้กำลังใจกันและกัน ในยามที่มีใครต้องพบกับความทุกข์ ความผิดหวังหรือความเศร้าหมองต่างๆ ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองจะต้องสุภาพ เรียบร้อยเป็นผู้ฟังที่ดี^{๑๒}

๓) เมตตาวจีกรรม ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือน ด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือทั้งต่อหน้า และลับหลังพูดถูกต้องตามระเบียบแบบแผน^{๑๓}

๔) การพูดก็เป็นหัวใจในการเจรจา สื่อสารเพื่อให้เกิดทั้งผลดีและผลร้าย หากพอดีไม่ถูกดูแลกันแล้ว จะทำให้การเจรจาทะลุข้อขัดแย้ง แต่ในทางกลับกันหากไม่จริงใจในเรื่องนี้แล้วจะเกิดปัญหาในการเจรจาโดยที่ไม่พูดจาซ้ำเติมกันในยามที่มีใครต้องหกล้มลง ไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลังพูดแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้น ไม่โกหกมดเท็จ^{๑๔}

๕) เมตตาวจีกรรม พูดด้วยความเมตตา เช่น แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพและเป็นผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น การสื่อสารด้วยคำสุภาพเรียบร้อยอ่อนหวานหลีกเลี่ยงคำพูดที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือก่อให้เกิดความแตกแยกใช้วาจาที่เป็นลัสมสัณณักมุดใจคนให้ผู้อื่นรู้สึกว่ายากทำตาม^{๑๕}

๖) พูดโดยไตร่ตรองให้ดีกว่าพูด พูดจาสุภาพ อ่อนน้อม ถูกต้องทำให้เกิดความรักความอบอุ่นเป็นพื้นฐาน ด้านการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้จิตใจของตนเกิดความเข้มแข็งและมี

^{๑๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๑๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๑๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๑๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๑๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

สันติสุขในตนเองการทำงานในองค์กรจะช่วยให้เสริมสร้างความปรองดองในการทำงานและลดปัญหาความขัดแย้งในองค์กร ทำให้องค์กรเกิดสันติสุข^{๑๖}

๗) การกำหนดข้อตกลงร่วมกันในชุมชนนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะทำให้ชุมชนเกิดความรักความสามัคคีต่อกัน หลักสาราณียธรรมในพระพุทธศาสนา ที่ทำให้เป็นที่ระลึกถึงกัน เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ความกลมกลืนเข้าหากัน เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคีและเอกภาพ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันคือ ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน^{๑๗}

๘) เมตตาวชิกรรม การสั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี ผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคมจะต้องมีวาจาดีสุภาพเรียบร้อยพูดจาตกลงให้ทุกคนเกิดความพอใจเพื่อลดความขัดแย้งให้ได้ แนะนำบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันด้วยวาจาสุภาพ ด้วยความหวังดี แสดงความเคารพ นับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง^{๑๘}

๙) เมตตาวชิกรรม ควรแสดงออกทางวาจาด้วยความเมตตา ด้วยคำพูดที่สุภาพน้ำเสียงที่ไพเราะชวนฟังบอกถึงความหวังดีแก่กัน ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีแสดงความเคารพนับถือกัน ใช้เหตุผลในการเจรจากันโดยใช้ปัญญา ไม่แสดงอาการโกรธกริ้ว ไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา ทะเลาะโจมตีต่อกัน พูดด้วยความหวังดีต่อกันและมุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม^{๑๙}

๑๐) การมีวาจาดี เป็นการตั้งจิตเมตตาต่อทุกคนชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การมีวาจาสุภาพ (เมตตาวชิกรรม) พูดด้วยความจริง จริงแท้ เป็นประโยชน์ต่อตนและส่วนรวม พูดด้วยหลักการที่ถูกต้องตามกระบวนการ (วิสุทธิจิต)^{๒๐}

สรุป เมตตาวชิกรรม การประพฤติดีทางวาจา ได้แก่ แนะนำ บอกต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วยวาจาสุภาพ ด้วยความหวังดี ตั้งจิตเมตตาต่อทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข พูดด้วยความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม พูดด้วยหลักการที่ถูกต้องเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของทุกคนในชุมชน ยอมรับความเห็นต่าง และสรุปได้ตามแผนภาพดังนี้

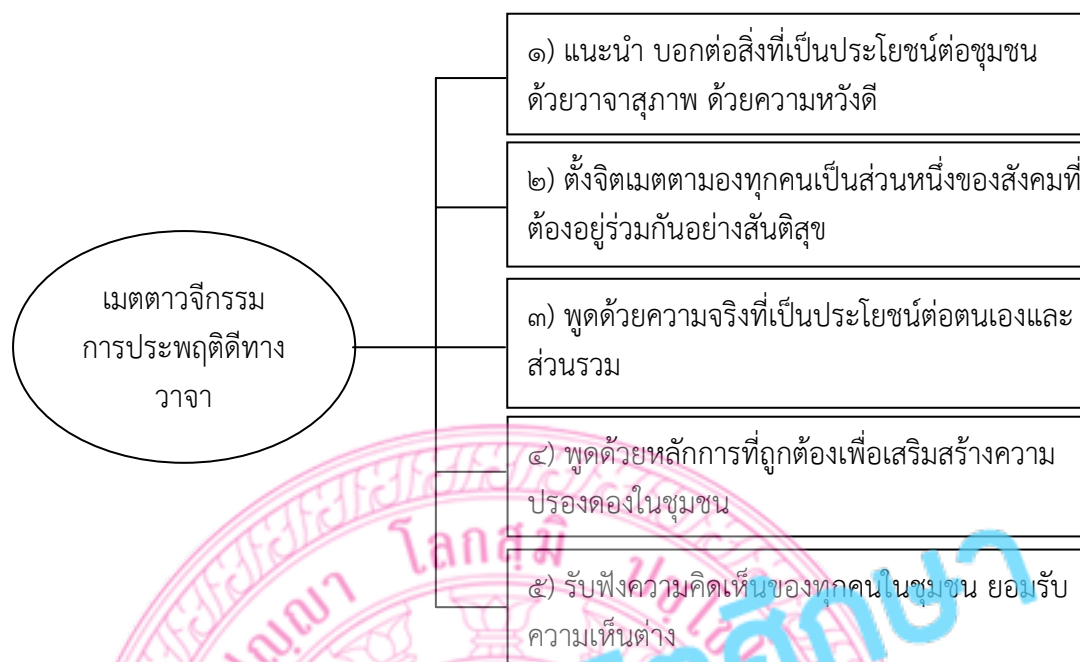
^{๑๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๑๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๑๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๑๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๒๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

แผนภาพที่ ๔.๒ เมตตามโนกรรม การประพฤติดีทางวาจา
สังเคราะห์โดยผู้วิจัย บงกช บวรฤกษ์

๓. เมตตามโนกรรม การประพฤติดีทางใจ

ประเด็นสัมภาษณ์ “การนำหลักสาราณียธรรม ๖ ด้าน “เมตตามโนกรรม การประพฤติดีทางใจ” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันเพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๑๐ รูปหรือคน พบผลดังนี้

๑) ด้าน “เมตตามโนกรรม คือ การประพฤติดีทาง ความสะอาดทางใจ พุทธศาสนากล่าวสอนได้ ๓ ประการ ๑) ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ๒) ไม่คิดพยาบาทปองร้ายผู้อื่น และ ๓) เห็นชอบตามคลองธรรม สามารถนำเข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันได้ ดังนี้ ๑) ไม่คิดที่ถือเอาของคนอื่น ของส่วนรวมมาเป็นของส่วนตัว ช่วยกันบำรุงรักษาของส่วนรวม ๒) เมื่อมีการแสดงความเห็นในที่ประชุม อาจเกิดความเห็นที่แตกต่างกัน ควรเคารพในความเห็นที่แตกต่าง และให้จบในที่ประชุม นั้น ไม่นำความแตกต่างมากผูกพยาบาทเป็นการส่วนตัว และ ๓) เมื่อมีการประชุมพิจารณาเรื่องต่างๆ ควรยึดถือหลักการ เหตุผล ส่งผลกระทบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตนหรือพวกของตน^{๒๑}

๒) เมตตามโนกรรม ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี เอาใจใส่ผู้อื่นเอาใจเขามาใส่ใจเราเพื่อที่จะทำให้สามารถเข้าใจรับฟังคิดทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกันให้ความรู้แนะนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

^{๒๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

เกี่ยวข้องในคดีอย่างถูกต้อง เป็นธรรม และตรงไปตรงมามีเมตตาจริงใจต่อหน้าทีและลับหลังในการปฏิบัติหน้าที่ยึดหลักธรรมสังคมให้เป็นประโยชน์มีความหวังดีต่อกัน^{๒๒}

๓) เมตตาตามโนกรรม หมายถึง การตั้งมั่นโนกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หมายถึง ทำแต่ในสิ่งที่เป็นความดีต่อกัน ช่วยเหลือส่งเสริมกันด้านกำลังกาย มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัมมาคารวะ ไม่เบียดเบียนรังแกกัน ไม่ทำร้ายให้ได้รับความทุกข์ทรมาน ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกัน^{๒๓}

๔) เมตตาตามโนกรรม เป็นการคิดดี การมองกันในแง่ดีมีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน รักและเมตตาต่อกันคิดแต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ต่อกัน ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่พยาบาทไม่โกรธแค้น เคืองกัน รู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ ตั้งจิตปรารถนาดีต่อกันโดยปราศจากอคติ คิดดีหวังดีต่อผู้อื่นมีความคิดบวกฝึกให้มีจิตใจอ่อนโยนไม่พยาบาทอาฆาตมาดร้ายผู้อื่นฝึกให้มีจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคม^{๒๔}

๕) นำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้สามารถเข้าใจ เอาใจใส่ผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเราเพื่อที่จะทำให้สามารถเข้าใจรับฟังและคำนึงถึงผลกระทบทำประโยชน์เพื่อช่วยเหลือแก่สังคมอยู่ด้วยความเป็นสุข ตั้งใจที่จะสร้างกุศลมีจิตเมตตาช่วยเหลือผู้อื่นรู้จักปกป้องช่วยเหลือบุคคลอื่นเมื่อประสบภัย ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมสำรวมระวังในอกุศลกรรมความไม่ดีทางกาย และไม่ใช้กำลังเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ^{๒๕}

๖) เมตตาตามโนกรรม เป็นความปรารถนาดีของผู้ประนีประนอมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานไม่ว่าด้านใดๆ เพื่อเห็นอกเห็นใจแก่คู่ความจะหาทางออกให้กับคู่ความได้ง่ายขึ้นและลดการเกิดปัญหาความขัดแย้งกันในสังคม ทำให้สังคมน่าอยู่มากขึ้นด้วย การคิดดีช่วยให้คนในสังคมมีความสามัคคีปรองดอง มีเมตตาต่อกัน มองโลกในแง่บวกมากขึ้น^{๒๖}

๗) เมตตาตามโนกรรม เป็นการคิดดีการมองกันในแง่ดีมีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน รักและ เมตตาต่อกันคิดแต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ต่อกัน ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดอคติไม่พยาบาท ไม่โกรธแค้น เคืองกัน รู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอการแสดงความปรารถนาดีต่อคู่ความที่มีความทุกข์ยากอยู่แล้ว นับว่าเป็นหนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความยุติธรรมได้ปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบด้วยความจริงใจสร้างบรรยากาศแห่งการไม่เบียดเบียนกัน เป็นบรรยากาศแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูล พิทักษ์และปกป้องบุคคลที่มีกำลังน้อยและด้อยโอกาสให้รอดพ้นจากการถูกเบียดเบียน^{๒๗}

๘) ทุกคนในสังคมร่วมกันคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง มองกัน ในแง่ดี แม้ว่าจะมีเรื่องขัดแย้งกัน ยึดมั่นเข้มแข็งต่อกันวางตัวเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลัก

^{๒๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๒๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๒๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๒๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๒๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

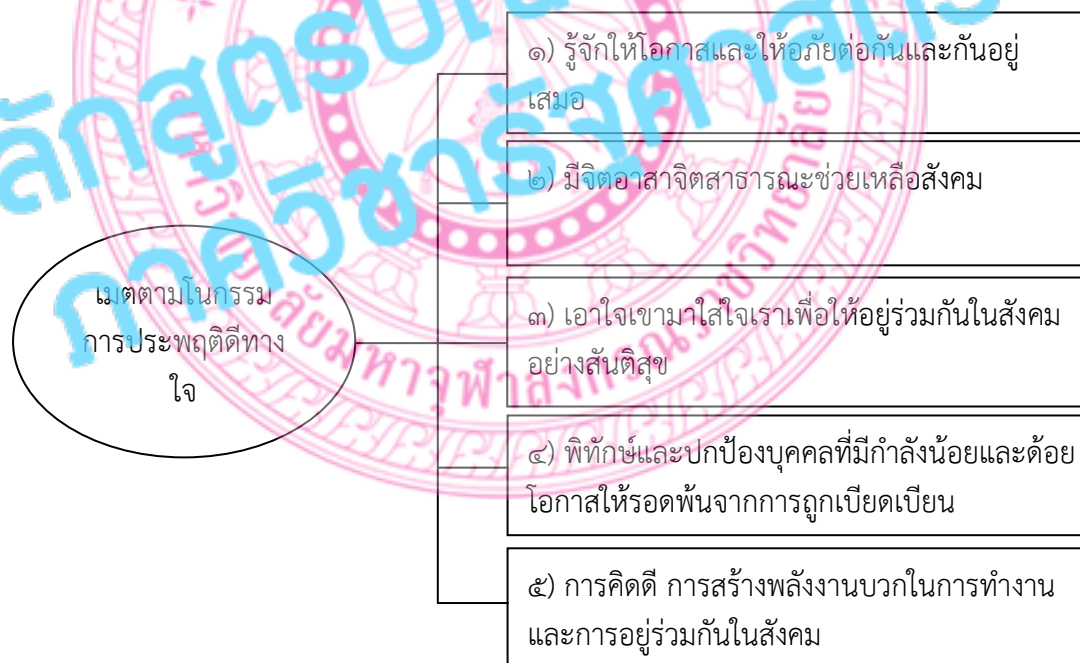
^{๒๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

พระพุทธศาสนาโปร่งใสตรวจสอบได้ไร้อคติ มีความรักใคร่ปรองดอง สามัคคีกันตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน^{๒๘}

๙) เมตตามโนกรรม เป็นการคิดดี การสร้างพลังงานบวก การมองกันในแง่ดีมีความหวังดี และปรารถนาดีต่อกัน รักและเมตตาต่อกันคิดแต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ต่อกัน ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่พยาบาทไม่โกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ ตั้งจิตปรารถนาดีต่อกันโดยปราศจากอคติ^{๒๙}

๑๐) ตั้งจิตอันประกอบด้วยเมตตา คิดดีปรารถนาดีกับคู่ความ ปรารถนาให้ทุกฝ่ายมีความสุขพึงพอใจกับข้อตกลงหรือประโยชน์ที่ได้รับร่วมกันในสังคม มีจิตใจอ่อนโยน ไม่หวังร้ายหรือกระทำการให้เกิดความเสียหายต่อองค์กร ความคิดด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจ^{๓๐}

สรุป เมตตามโนกรรม การประพฤติดีทางใจ ได้แก่ รู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ มีจิตอาสาจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคม เอาใจเขามาใส่ใจเราเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข พึงทักษ์และปกป้องบุคคลที่มีกำลังน้อยและด้อยโอกาสให้รอดพ้นจากการถูกเบียดเบียน การคิดดี การสร้างพลังงานบวกในการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคม และสรุปได้ตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๓ เมตตามโนกรรม การประพฤติดีทางใจ

สังเคราะห์โดยผู้วิจัย บงกช บวรฤกษ์

^{๒๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๒๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๓๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

๔. สาธารณโภคิตา การแบ่งปัน

ประเด็นสัมภาษณ์ “การนำหลักสาราณียธรรม ๖ ด้าน “สาธารณโภคิตา การแบ่งปัน” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันเพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๑๐ รูปหรือคน พบผลดังนี้

๑) ด้าน สาธารณโภคิตา คือ การแบ่งปัน สามารถนำเข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันได้ ด้วยการแบ่งงานกันทำ แบ่งกันแสดงบทบาท แบ่งผลประโยชน์อันเกิดขึ้นต่อกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม เช่น การได้รับคำชมร่วมกัน ดังกล่าวนี้เป็นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ได้เป็นอย่างดี^{๓๑}

๒) เป็นหลักเบื้องต้นว่ามีการแบ่งปันน้ำใจให้แก่กันคือบริโภคให้เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นด้านปัจจัยสี่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค มีความเพียงพอในเรื่องของนโยบายสาธารณะที่เข้าไปถึงชุมชนนั้นๆ เพื่อสร้างรายได้ต่อยอดผลิตภัณฑ์หรือทรัพยากรที่มีนำมาเป็นประโยชน์จะสามารถใช้สิ่งที่เป็นสาธารณะให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเป็นหลักธรรมข้อนี้เป็นหลักธรรมที่เป็นสากลคือมีความพอเพียงและสามารถประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้คือรู้จักประมาณในการใช้ทรัพยากรที่มีให้มีความคุ้มค่า^{๓๒}

๓) สาธารณโภคิตารู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรมช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่เอารัดเอาเปรียบและมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอเป็นห่วงเป็นใย โอบอ้อมอารีต่อกันเข้าใจคนอื่นมากขึ้น ระวังถึงกัน ผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจต่อคู่ความด้วยกัน^{๓๓}

๔) ความสามัคคีเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จทั้งปวง แหล่งพลังอันยิ่งใหญ่ที่จะสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งสมาชิกในสังคมทุกๆ คน ควรที่จะตระหนัก เอาใจใส่ และร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นให้เสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่คู่ความ ในการเจรจา^{๓๔}

๕) การรู้จักแก้ปัญหาและหาข้อยุติร่วมกันของคู่ความและการแบ่งปันสิ่งของ มีน้ำใจส่งผลให้การอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เพื่อความไม่วิวาทกัน ความสามัคคีกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งในที่ทำงานในสังคม และในชุมชนองค์กร^{๓๕}

๖) สามารถนำหลักดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เสริมสร้างความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นด้วย เป็นในยามที่ระลึกถึงกันและการปฏิบัติหน้าที่โดยมีการนำมาปฏิบัติร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นส่งเสริมความถูกต้องตาม

^{๓๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๓๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๓๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๓๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๓๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

ครองการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข สงบสุข และทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะอย่างมีความสุข^{๓๖}

๓) ช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่เอาัดเอาเปรียบและมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ แบ่งปันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม แบ่งปันลาภผลที่ร่วมกัน ทำร่วมกันทำโดยยุติธรรมแม้สิ่งของที่ได้มาจะน้อย แต่ก็แจกจ่ายให้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วถึงกันนั้น การร่วมสุข ร่วมทุกข์กันนำสิ่งที่ดีมาสู่องค์กร^{๓๗}

๔) การแบ่งปันลาภที่ได้มา รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ไม่เอาัดเอาเปรียบกันช่วยเหลือกัน และมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ รู้จักแบ่งปันบริจาคช่วยเหลือผู้ยากไร้ผู้ด้อยโอกาสในสังคม เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อความผาสุกของคนในองค์กร^{๓๘}

๕) การรู้จักแบ่งปันได้ เป็นการรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันตามโอกาสอันควร เสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ต่อชุมชน ไม่หวังผลตอบแทนช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือคนอื่นตามกำลังที่ตนเองจะช่วยให้ มีจิตเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่กันและกัน เพื่อความเข้าใจกัน มีความรักใคร่สามัคคีกัน^{๓๙}

๑๐) การรู้จักแบ่งน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกันรู้จักเสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจไม่หวังผลตอบแทน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่กันและกัน มีน้ำใจส่งผลให้กันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กร สร้างพลังงานบวกให้แก่กันและกันในองค์กร ไม่เอาัดเอาเปรียบและมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน^{๔๐}

สรุป สาธารณโภคิตา การแบ่งปัน ได้แก่ การแบ่งงานกันทำ แบ่งผลประโยชน์อันเกิดขึ้นต่อกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การแบ่งปันด้านปัจจัย ๔ ทั้งอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค ไม่เอาัดเอาเปรียบและมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน การปฏิบัติหน้าที่ต่อชุมชนโดยไม่หวังผลตอบแทน รู้จักเสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในชุมชนด้วยความเต็มใจ และสรุปได้ตามแผนภาพดังนี้

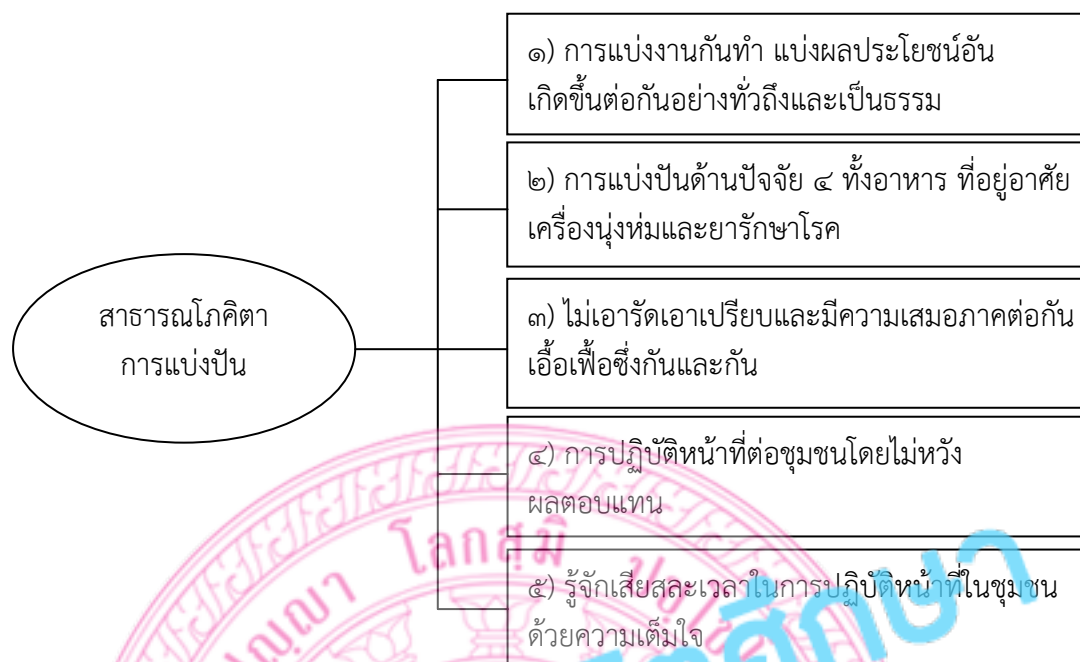
^{๓๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๓๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๓๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๓๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๔๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

แผนภาพที่ ๔.๔ สาธณโกคิตา การแบ่งปัน
สังเคราะห์โดยผู้วิจัย บงกช บวรฤกษ์

๕. สีสสามัญญตา การเคารพระเบียบร่วมกัน

ประเด็นสัมภาษณ์ “การนำหลักสาราณียธรรม ๖ ด้าน “สีสสามัญญตา การเคารพระเบียบร่วมกัน” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันเพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๑๐ รูปหรือคนพบผลดังนี้

๑) ด้านสีสสามัญญตา เป็นการเคารพระเบียบร่วมกัน สามารถนำมาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกัน ด้วยการประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของชุมชน เคารพในสิทธิเสรีภาพของสมาชิก ไม่ก้าวร้าวหน้าที่กัน ไม่ถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดๆ ทั้งปวง ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่ชุมชน^{๔๑}

๒) สีสสามัญญตาเป็นการอยู่ด้วยกันอย่างมีกฎระเบียบ กติกาทางสังคมเป็นเบื้องต้นของการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนหรือชุมชนโดยส่วนใหญ่เมื่อมีกฎหมายที่ชัดเจนและประชาชนมีความสามัคคีโดยมีกฎหมายเป็นหลักจะสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้^{๔๒}

๓) ประพฤติ ปฏิบัติถูกต้องตามกฎระเบียบ ไม่ทำตัวอยู่เหนือกฎเกณฑ์ ไม่เอารัตเอาเปรียบผู้อื่นปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายตามหลักจริยธรรมประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบอย่าง

^{๔๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๔๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

เครื่องครัดต่างก็ช่วยเหลือกันในการทำงานและพูดจาให้กำลังใจกัน ปฏิบัติตนตามกฎหมาย กติกาของหมู่คณะ เมื่อมีข้อตกลงอะไรกันทุกคนก็ปฏิบัติตาม^{๔๓}

๔) สีสสามัญญดา เป็นผู้ที่มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน คือ มีความประพฤติสุจริตเสมอกับผู้อื่น ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่ ประพฤติอยู่ในกรอบ มีความสุจริตถูกต้องตามระเบียบวินัย ทำหน้าที่ตามบทบาทตัวเอง ภายใต้กฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรมเห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เห็นใจกันร่วมมือกัน เอื้อเฟื้อกัน และพร้อมที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน โดยยึดเป้าหมายอันจะนำไปสู่ความสุข ความสำเร็จร่วมกันนั่นเองประพฤติดี วาจาดี อยู่ในกฎระเบียบ^{๔๔}

๕) ประพฤติดี วาจาดี อยู่ในกฎระเบียบ โดยปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายตามจริยธรรม ประพฤติตนอยู่ในกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดปฏิบัติตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของผู้รับผิดชอบ เคารพกฎหมายและระเบียบของสังคมที่ตกลงยอมรับร่วมกันได้ความสามัคคีเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จทั้งปวงเป็นแหล่งพลังอันยิ่งใหญ่ที่สามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้เกิดขึ้นได้และเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมทุกๆ คนควรที่จะตระหนัก เอาใจใส่ และร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นให้มากที่สุด^{๔๕}

๖) สีสสามัญญดา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ จะต้องใกล้เคียงอยู่ภายในระเบียบ กติกาของสังคมแล้ว สามารถนำมาประยุกต์ใช้ทั้งในชีวิตประจำวัน และในการปฏิบัติหน้าที่โดยพยายามฝึกฝนให้อยู่ในกฎระเบียบขององค์กร^{๔๖}

๗) การปฏิบัติตนตามกฎหมาย กติกาของหมู่คณะ กฎ กติกา มีไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ และพยายามอยู่ในกฎ ระเบียบวิธีปฏิบัติเป็นหลักธรรมที่จะเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกัน และกันอยู่เสมอ ในยามที่ระลึกถึงกันซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นด้วยหากสังคมใดต้องการที่จะเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้น^{๔๗}

๘) สีสสามัญญดา การปฏิบัติตนดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย มีความรักใคร่สามัคคีกันไม่เอาใจเอาเปรียบกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติ เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลา ขอให้ทุกท่านมาร่วมมือกันพัฒนาสังคมของพวกเราให้มีความอบอุ่นและน่าอยู่กัน^{๔๘}

^{๔๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๔๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๔๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๔๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๔๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๔๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

๙) อยู่ในกฎระเบียบคือ เครื่องครัดเหมาะสมตามสถานะของตนมีความประพฤติสุจริต ปฏิบัติตามกฎหมายของหมู่คณะ ไม่เอาเปรียบเบียดบังผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ปฏิบัติหน้าที่ตามจริยธรรมประพฤตินอยู่ในกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด เพื่อความสงบสุขขององค์กรอย่างยั่งยืน^{๔๙}

๑๐) ประพฤติตนถูกต้องตามระเบียบวินัยขององค์กร ของหมู่คณะหรือสถานที่ปฏิบัติงาน ด้วยความสุข ไม่เอาเปรียบเบียดบังผู้อื่น มีความรักกันในองค์กรเพื่อที่จะส่งเสริมบุคลิกหน้าที่ความน่าเชื่อถือและความน่าเกรงขาม สร้างความน่าเชื่อถือต่อกัน เคารพให้เกียรติกันเพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^{๕๐}

สรุป สีสสามัญญตา การเคารพระเบียบร่วมกัน ได้แก่ รักษาระเบียบวินัยของชุมชนเคารพในสิทธิเสรีภาพของสมาชิก ไม่ก้าวก่ายหน้าที่กันไม่ถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดเหนือคนอื่นไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่ชุมชน การอยู่ด้วยกันอย่างมีกฎระเบียบ กติกาทางสังคมเพื่อสร้างความสามัคคี ปฏิบัติตนอยู่ในหลักธรรมที่จะเสริมสร้างความรู้สึที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกัน และสรุปได้ตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๕ สีสสามัญญตา การเคารพระเบียบร่วมกัน

สังเคราะห์โดยผู้วิจัย บงกช บวรฤกษ์

๖. ทิฐีสสามัญญตา การมีความเห็นร่วมกัน

ประเด็นสัมภาษณ์ “การนำหลักสาราณียธรรม ๖ ด้าน “ทิฐีสสามัญญตา การมีความเห็นร่วมกัน” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันเพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

^{๔๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๕๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๑๐ รูป หรือคน พบผลดังนี้

๑) ด้าน ทิฐีสัมมัญญา คือ การมีความเห็นร่วมกัน สามารถนำมาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันของชุมชนได้ ดังนี้ เมื่อมีการประชุมและแสดงความเห็นในที่ประชุม พึงนำเสนอความเห็นในประเด็นที่กำลังประชุม แล้วหาข้อสรุปที่เป็นเหตุเป็นผล สอดคล้องความต้องการของชุมชน คนส่วนใหญ่ เมื่อได้ข้อยุติแล้วควรช่วยกันขับเคลื่อนตามความเห็นร่วมกัน ดังนี้แล้วจะเป็นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ได้อย่างดียิ่ง^{๕๑}

๒) ทิฐีสัมมัญญา คือ มีความคิดเห็นที่ตรงกันถึงแม้จะมีความแตกต่างกันแต่ก็ไม่ละเมิดกฎหมายหรือกฎศีลธรรมก็ถือว่าเป็นทิฐีสัมมัญญา หลักธรรมข้อนี้ ทั้งห้าข้อจึงเป็นการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขที่จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ผู้นำที่ดีและบูรณาการหลักธรรมจะสามารถสร้างชุมชนเข้มแข็งคือพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ก็คือเรื่องของศีล ๕ ไม่ละเมิดศีล ๕ จะสามารถมีความปลอดภัย สร้างความมั่นคง ไม่มีความหวาดระแวงและสังคมจะมีความสุขต่อไปได้^{๕๒}

๓) มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกันคิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและสงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกันไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอ ประชาชนต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ของตัวเอง ทุกฝ่ายต้องได้รับความเป็นธรรม ยึดหลักความเที่ยงธรรม^{๕๓}

๔) การตั้งเป้าหมายเป็นขั้นตอนสำคัญในการวางแผนร่วมกัน การสร้างวินัยที่ดีสามารถทำเพื่อให้เราได้มีการบริหารจัดการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ตามลำดับความสำคัญที่วางไว้อย่างชัดเจน และควรตั้งเป้าหมายขององค์กรร่วมกันอย่างมีคุณภาพ ด้วยความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันให้มีประสิทธิภาพ^{๕๔}

๕) ทิฐีสัมมัญญา เป็นการรู้จักแสวงหาจุดร่วมและสงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกันไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ เคารพสิทธิขององค์กร รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างอยู่เสมอทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ถ้าเห็นชอบไม่ถือเอาความคิดของตนเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ^{๕๕}

๖) นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้และพัฒนาตนเองทั้งในด้านการปฏิบัติตนเองและปฏิบัติกับส่วนรวมคู่ความเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคมอันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าทั้งทั้งหลายทั้งปวง สังคมที่เราอยู่ในปัจจุบันนี้คงจะมีความสุขและน่าอยู่มากกว่านี้ยิ่งนักถ้าหากว่าคนไทยทุกคน เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ^{๕๖}

^{๕๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๕๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๕๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๕๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๕๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๕๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

๗) การแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นการวางเงื่อนไขหรือกติกาในการอยู่ร่วมกัน โดยกำหนดให้ผู้ที่อยู่ร่วมกันต้องรู้จักการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และจะต้องมีความประพฤติอันดีงามเสมอภาคกันและที่สำคัญที่สุดคือ จะต้องมีความคิดเห็นถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับผู้อื่น^{๕๗}

๘) การมีทิวฐิตีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการ อันจะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ ขจัดปัญหาเชื้อข้อมูลของผู้บริหารศาลโดยพยายามหาข้อมูลกันเพื่อเปรียบเทียบและเพิ่มพูนทักษะ มีความเชี่ยวชาญมีประสบการณ์การทำงานของตนที่ดีต่อองค์กร^{๕๘}

๙) มีความเห็นร่วมกันกับเพื่อน ไม่เกิดการทะเลาะวิวาทกับใครในองค์กร มีความอดทนอดกลั้น มีสติปัญญาที่ดี เพราะมีความเห็นผิดกัน เรื่องของความเห็นนั้น ถ้าเป็นความเห็นเกี่ยวกับวินัยก็ต้องเอาวินัยเป็นมาตรการกำหนดตัดสินว่า ความเห็นของใครถูกต้องหรือไม่ถูกต้องมีความเห็นร่วมกันไม่เห็นแก่ตัวรู้จักเคารพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยเหตุผลและความถูกต้อง^{๕๙}

๑๐) การส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีความเห็นที่สอดคล้องกันบนพื้นฐานความถูกต้องดีงามเหมือนกันอธิบายชี้แจงให้เห็นถึงหลักการและเหตุผลอย่างเป็นขั้นตอนให้ทุกฝ่ายเห็นดีเห็นชอบร่วมกัน คุณธรรมที่ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัว แต่จะคิดถึงคนอื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น เห็นดีงามได้แก่ การมีความเห็นร่วมกัน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบสุข^{๖๐}

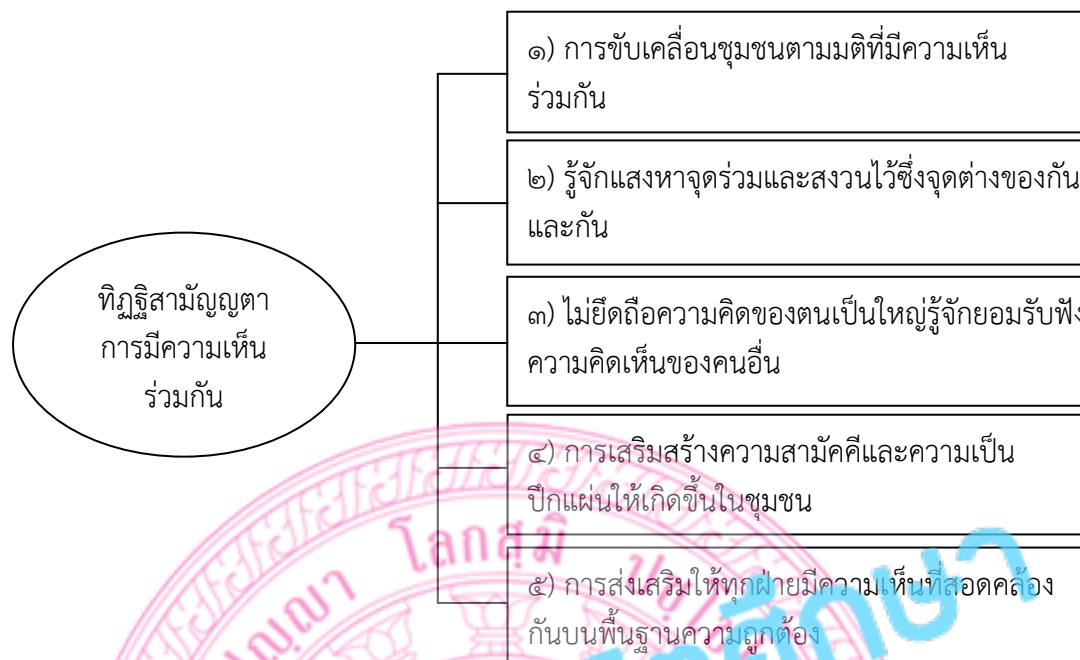
สรุป ทิวฐิสามัญญาตา การมีความเห็นร่วมกัน ได้แก่ การขับเคลื่อนชุมชนตามมติที่มีความเห็นร่วมกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกัน ไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น การเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในชุมชน การส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีความเห็นที่สอดคล้องกันบนพื้นฐานความถูกต้อง และสรุปได้ตามแผนภาพดังนี้

^{๕๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๕๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๕๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๖๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

แผนภาพที่ ๔.๖ ทฤษฎีสัมมัญญา การมีความเห็นร่วมกัน
สังเคราะห์โดยผู้วิจัย บงกช บวรฤกษ์

๔.๓.๒ ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณดังที่ได้อธิบายไปแล้วนั้น เพื่อให้ผลการวิจัยเกิดความสมบูรณ์ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันผลการศึกษาค้นคว้าจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๐ รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์และนำเสนอตามลำดับดังนี้

๑. มิติต้านความมั่นคง

ประเด็นสัมภาษณ์ “วิธีการปฏิบัติของประชาชนในชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เพื่อสร้าง “ความมั่นคง” ให้เกิดขึ้นในชุมชน” ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๑๐ รูปหรือคน พบผลดังนี้

๑) ความมั่นคง ก่อเกิดขึ้นเป็นรูปธรรมได้ ด้วยอาศัยความเป็นธรรม ฉะนั้นในการได้มาซึ่งบุคคลและคณะบุคคลที่จะเป็นตัวแทนของชุมชน ต้องมีความเป็นธรรม การแสวงหาสิ่งของเข้ามาสู่ชุมชนตั้งอยู่บนความเป็นธรรม การพิจารณาในสิ่งเป็นคุณและเป็นโทษแก่สมาชิกของชุมชนต้องตั้งอยู่บนฐานความยุติธรรม ความมั่นคง ย่อมเกิดขึ้นในชุมชน^{๒๑}

๒) ด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคงปลอดภัย เอกราชอธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน

^{๒๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบและทุกระดับความรุนแรง^{๖๒}

๓) ด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไข ปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล^{๖๓}

๔) การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน โดยจะต้องปลอดจากความกลัว ปลอดจากความขาดแคลนหรือต้องการ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรี^{๖๔}

๕) ความมั่นคงของมนุษย์สอดคล้องกับผลประโยชน์ของไทยในหลายๆ ด้าน อาทิ การเป็นประเทศพัฒนาขนาดกลางที่มีแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง การมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และการมีรัฐธรรมนูญที่ให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิมนุษยชน ไทยจึงได้เข้าเป็นสมาชิกร่วมก่อตั้งเครือข่ายความมั่นคงของมนุษย์^{๖๕}

๖) ความมั่นคงปลอดภัย มีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดองของคนในชาติ อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข บนพื้นฐานของสังคมพหุวัฒนธรรม การเคารพความหลากหลายและหลักธรรมาภิบาล มีความพร้อมเผชิญเหตุและรับมือกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงในทุกมิติ ทุกรูปแบบ^{๖๖}

๗) ความมั่นคง มีเป้าหมายสำคัญในการบริหารจัดการ สภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อยอย่างแท้จริง เพื่อไม่ให้ปัญหา ภัยคุกคามด้านความมั่นคงส่งผลกระทบต่อการบริหารและการพัฒนาประเทศ และเอื้อต่อการดำเนินการของ ยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่นๆ ให้ขับเคลื่อนไปตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนดได้^{๖๗}

๘) ความมั่นคง เป็นการยกระดับความสามารถของชุมชนในการต่อต้านหรือป้องกันจากภัย ใช้ได้กับสิ่งที่เป็คนเสี่ยงต่อภัยและมีคุณค่าใดๆ เช่น บุคคล ผู้อยู่อาศัย ชุมชน ชาติหรือองค์กรมีการเป็นอยู่ด้วยความสุข ด้วยการจัดสาธารณูปโภคที่ดีตามแผนงานที่ชุมชนร่วมกันกำหนดไว้ โดยการบริหารงานของชุมชนร่วมกันอย่างสามัคคี^{๖๘}

๙) ความมั่นคง ในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอะไรคือความเสี่ยง และความมั่นคงของไทยมีหน้าตาแบบใด ร่วมเสนอยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงที่จะนำไปสู่การป้องกันภัยคุกคามจากทั้งภายนอกและภายในเป็นภูมิคุ้มกันให้ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข ส่งเสริมการบริหารและการพัฒนาชุมชนในทุกด้านต่อไป^{๖๙}

^{๖๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๖๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๖๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๖๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๖๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

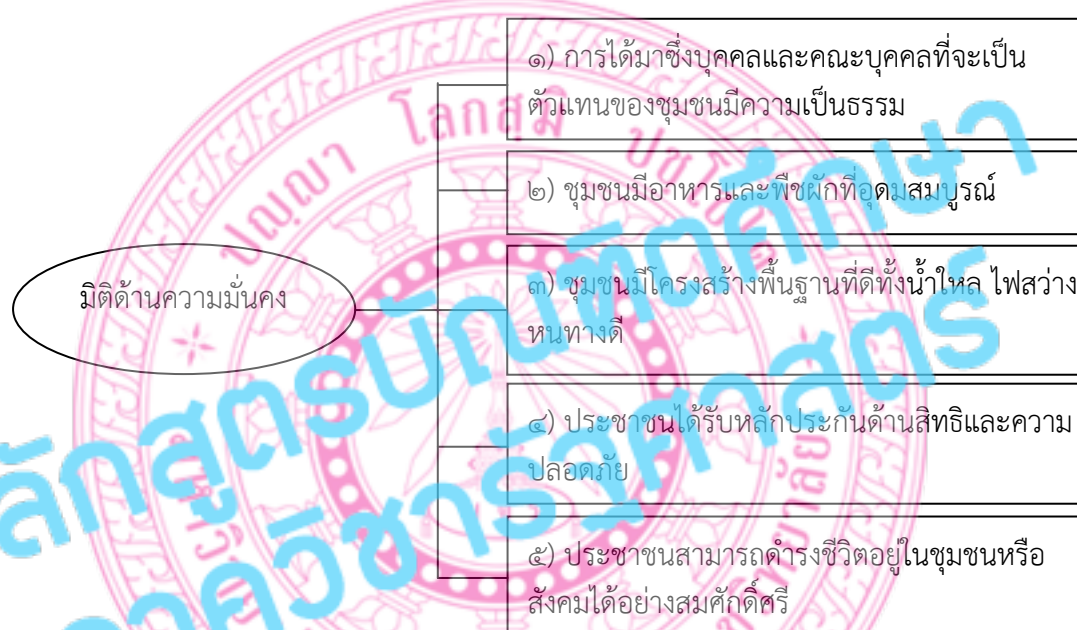
^{๖๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๖๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๖๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

๑๐) ความมั่นคงเป็นปึกแผ่นมากน้อย เพียงโดยขึ้นอยู่กับจิตสำนึกในของคนในองค์กร หรือชุมชนร่วมกันในการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นการแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงเรื่องที่อยู่อาศัยของชุมชนสร้างความเป็นธรรมในชุมชนร่วมกันออกแบบ ทำผังของชุมชน แบ่งพื้นที่ใช้ประโยชน์ส่วนกลาง ออกแบบได้ตามแบบแผนตามความต้องการของคนในชุมชน^{๗๐}

สรุป มิติด้านความมั่นคง ได้แก่ การได้มาซึ่งบุคคลและคณะบุคคลที่จะเป็นตัวแทนของชุมชนมีความเป็นธรรม ชุมชนมีอาหารและพืชผักที่อุดมสมบูรณ์ ชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีทั้งน้ำไหล ไฟสว่าง หนทางดี ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิและความปลอดภัย ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนหรือสังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรี และสรุปได้ตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๗ มิติด้านความมั่นคง
สังเคราะห์โดยผู้วิจัย บงกช บวรฤกษ์

๒. มิติด้านความมั่งคั่ง

ประเด็นสัมภาษณ์ “วิธีการปฏิบัติของประชาชนในชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เพื่อสร้าง “ความมั่งคั่ง” ให้เกิดขึ้นในชุมชน” ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๑๐ รูปหรือคน พบผลดังนี้

๑) ด้านความมั่งคั่ง จะเกิดแก่ชุมชนได้ คนในชุมชนต้องมีคุณลักษณะ ๑) ขยันหาสิ่งของ คุณความดี ชื่อเสียงมาสู่ชุมชน ๒) รักษาสิ่งของ คุณความดี ชื่อเสียงที่หามาได้ให้คงอยู่ ๓) สร้างความสัมพันธ์กับคนดี ชุมชนที่ดีผูกมิตรไมตรีติดต่อกันไว้ และ ๔) ดำรงชุมชนแบบพอเพียง รับ จ่าย อย่างมีเหตุผล พอเพียงกับชุมชน ไม่ก่อหนี้แก่ชุมชนโดยไม่จำเป็น^{๗๑}

^{๗๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๗๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

๒) ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการใช้ชีวิตประจำวัน ที่ทำให้ชีวิตสะดวกสบายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การเรียนรู้ หรือแม้กระทั่งเรื่องของการจัดการเงิน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีการบริหารโดยเฉพาะ ชาวดีคือในยุคปัจจุบันนี้ การบริหารจัดการเงิน หรือการลงทุนในสินทรัพย์ทางเลือก เราสามารถใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยประกอบการตัดสินใจ เพื่อเป็นตัวช่วยในการสร้างความมั่งคั่งได้เร็วยิ่งขึ้นในอนาคต^{๗๒}

๓) การตั้งเป้าหมายในองค์กรให้เป็นขั้นตอนสำคัญในการวางแผนร่วมกัน การสร้างวินัยที่ดีสามารถทำให้เราได้มีการบริหารจัดการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ตามลำดับความสำคัญที่วางไว้อย่างชัดเจน และควรตั้งเป้าหมายขององค์กรร่วมกันอย่างมีคุณภาพ ด้วยความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันให้มีประสิทธิภาพ^{๗๓}

๔) การประเมินระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ เพื่อเลือกเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน การยอมรับความเสี่ยงนั้นๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ สามารถร่วมระดมความคิดเห็นกำหนดได้เองตามแนวทางของชุมชนที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน^{๗๔}

๕) วิธีการปฏิบัติของประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความมั่งคั่งต้องมีอุดมการณ์ทำงานต้องสร้างการยอมรับของคนในชุมชน มีความซื่อสัตย์เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความโปร่งใส ช่วยกันจัดการปัญหาที่ทำให้ชุมชนแตกแยก เคารพกฎระเบียบและกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันของคนในชุมชน^{๗๕}

๖) ความมั่งคั่งเราสามารถสร้างกันได้ทุกคน แต่เราไม่จำเป็นต้องมีเงินเยอะเหมือนมหาเศรษฐีหลายๆ คน เราต้องถามตัวเราว่าเราพอใจที่จุดไหน การสร้างรายได้ที่มั่นคงจะเป็นความมั่งคั่งของชุมชนได้ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม โปร่งใส ตรวจสอบได้ การสร้างพลังงาบวกในชุมชน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของคนในชุมชน มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคมมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันจริงใจต่อกัน ร่วมกันรักษาขนบธรรมเนียมอันดีงามของชัยบาดาลไว้^{๗๖}

๗) ความมั่งคั่งเราสามารถใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยประกอบการตัดสินใจ เพื่อเป็นตัวช่วยในการสร้างความมั่งคั่งได้นวัตกรรมในยุคดิจิทัล จะช่วยให้เราพัฒนาชุมชนของเราได้ง่าย มีความสะดวกสบาย รวดเร็ว แข็งแรงขึ้น การตั้งเป้าหมายเป็นขั้นตอนสำคัญใน เพื่อให้เราได้มีการบริหารจัดการชุมชนของเราอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น^{๗๗}

๘) การสร้างระเบียบวินัยที่ดีสามารถปฏิบัติตามร่วมกันได้ง่ายๆ ให้คนในชุมร่วมกันปฏิบัติอย่างมีคุณภาพสร้างอาชีพให้ชุมชนจนเกิดความมั่งคั่งทางการเงิน โดยการสร้างการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน สร้างทัศนคติที่ดี การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ที่มีความมั่นคง เกิดความมั่งคั่งทางรายได้ให้ชุมชน เพื่อชุมชนที่มีความยั่งยืนต่อได้ได้อย่างมีความสุข^{๗๘}

^{๗๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๗๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๗๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๗๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๗๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๗๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๗๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

๙) การดูแลจัดการวางแผนที่เป็นระบบของชุมชน มีกินมีใช้ได้ดี รองรับทุกสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี ตรวจสอบแต่ละเป้าหมายว่าเข้าใกล้ถึงความสำเร็จ การสร้างอาชีพที่ยั่งยืน การมีเป้าหมายที่รองรับเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลาของสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน การป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับคนในชุมชน ทุกคนสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างดี^{๗๙}

๑๐) ความมั่งคั่งเป็นสิ่งที่หลายคนพยายามชวนช่วยด้วยการทำงานอย่างหนักเพื่อให้มีทรัพย์สินเงินทองมากเพียงพอไว้สำหรับใช้จ่ายใช้สอยและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมหาได้จากการสำรวจทรัพย์สินและหนี้สินของเราว่าสุดท้ายแล้วเรามีทรัพย์สินสุทธิอยู่เท่าไร ทรัพย์สินสุทธิจะบอกเราได้ว่าเรามีความมั่งคั่งหรือไม่การที่ประชาชนในชุมชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน จะต้องปลอดจากความกลัว ปลอดจากความขาดแคลนหรือการลงทุนเพิ่มเติม^{๘๐}

สรุป มิติด้านความมั่งคั่ง ได้แก่ ประชาชนชนชั้นทำมาหากิน นำสิ่งของที่ดี คุณความดีมาสู่ชุมชน การบริหารจัดการเงินกองทุนต่างๆ ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเลือกเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน สร้างการยอมรับของคนในชุมชนมีความซื่อสัตย์เสียสละเพื่อส่วนรวม การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชน และสรุปได้ตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๘ มิติด้านความมั่งคั่ง

สังเคราะห์โดยผู้วิจัย บงกช บวรฤกษ์

^{๗๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๘๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

๓. มิติต้านความยั่งยืน

ประเด็นสัมภาษณ์ “วิถีการปฏิบัติของประชาชนในชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เพื่อสร้าง “ความยั่งยืน” ให้เกิดขึ้นในชุมชน” ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๑๐ รูปหรือคน พบผลดังนี้

๑) ความยั่งยืนจะเกิดแก่ชุมชนได้ ต้องสร้างวิสัยทัศน์ระยะยาว มีพันธกิจที่ชัดเจนในการยึดถือปฏิบัติ จะต้องสร้างความสมดุลของทั้งสามองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ได้และต้องได้รับการสนับสนุนและขับเคลื่อนจากสมาชิกของชุมชนด้วย^{๘๑}

๒) ความยั่งยืนหรือการพัฒนาที่ยั่งยืน ทางด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาขององค์การ การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนในยุคปัจจุบัน โดยทำให้การตอบสนองความต้องการของคนรุ่นถัดไปได้อย่างมีคุณภาพ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือคนในชุมชน^{๘๒}

๓) เป็นการขจัดความยากจน ขจัดความหิวโหย การมีหลักประกันทางด้านสุขภาพ การมีคุณภาพการศึกษาที่ดี การมีความเท่าเทียมทางเพศ เพื่อที่จะดูแลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลของคนในชุมชน เพื่อที่เราจะส่งต่อสิ่งที่เรามีในวันนี้ให้คนยุคถัดไปให้ได้อย่างเช่นเดียวกัน^{๘๓}

๔) คนในชุมชนของอำเภอชัยบาดาลมีงานที่ตีเหมาะสมกับชุมชน มีความเติบโตทางเศรษฐกิจที่เติบโตต่อเนื่องการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนมีการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมรวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน และเรื่องของการลดความไม่เสมอภาคในสังคม รวมไปถึงการสร้างเมืองและชุมชนของชัยบาดาลอย่างยั่งยืน^{๘๔}

๕) การมีเป้าหมายที่นำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนทุกส่วน เริ่มต้นในการพัฒนาอย่างยั่งยืน การมีน้ำที่สะอาดใช้ มีการวางแผนการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน การต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นใกล้ตัวเรา และมีผลกระทบกับคนจำนวนมาก และคนส่วนใหญ่ในสังคมตกลงใจที่จะจัดการแก้ไขสถานการณ์นั้นให้กลับสู่สภาวะปกติหรือให้มีสภาพดีขึ้น^{๘๕}

๖) การวางแผนและการไตร่ตรองวางแผนการพัฒนาชุมชนให้ถี่ถ้วนอย่างเป็นระบบ ก็จะทำให้ความยั่งยืนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ให้สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว^{๘๖}

๗) ความยั่งยืน เป็นการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบันให้คงอยู่เพื่อต่อยอดสู่อนาคตและตอบสนองต่อความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อคนรุ่นหลัง ให้มีความยั่งยืน เช่น การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาองค์กรและชุมชน การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น^{๘๗}

^{๘๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๘๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๘๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๘๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๘๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๘๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๘๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

๘) ความยั่งยืน สามารถเกิดขึ้นได้เมื่อทุกคนร่วมมือร่วมใจกันในชุมชนร่วมกันสร้างความมั่นคงให้กับ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อความอยู่รอดของผู้คนในชุมชนและสามารถช่วยเคลื่อนเศรษฐกิจให้เติบโตได้มากขึ้น ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด จะสามารถลดความขาดแคลนได้ในภายหลังและไม่ส่งผลกระทบต่ออนาคตอันใกล้ที่จะมาถึง^{๘๘}

๙) เป็นการคิดเพื่อพัฒนาความยั่งยืนเพื่อลดผลกระทบกับทุกคนในสังคมได้มีคุณภาพชีวิตดี มีสิ่งแวดล้อมน่าอยู่แบบระยะยาวไปถึงคนรุ่นต่อไปในอนาคตการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้เป็นนโยบายในการพัฒนาความยั่งยืน เป็นแนวทางที่องค์กรต่างๆ กำลังทำการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกคน ด้วยการดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น ลดความเสี่ยงและยกระดับการใช้ชีวิตของทุกคน ทั้งลูกบ้าน ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่และดีขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป^{๘๙}

๑๐) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันธุรกิจและอุตสาหกรรมต่างๆ สามารถดำเนินไปได้ด้วยทรัพยากรธรรมชาติจึงจำเป็นที่ผู้ผลิตจำต้องคำนึงถึงความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุด โดยเฉพาะการหมุนเวียนพลังงานให้เกิดคุณค่าที่มากยิ่งขึ้นเพื่อความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม^{๙๐}

สรุป มิติด้านความยั่งยืน ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ที่สร้างความสมดุลของทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุดโดยเฉพาะการใช้พลังงานงานเลือก ชุมชนมีหลักประกันทางด้านสุขภาพ ชุมชนมีคุณภาพการศึกษาที่ดีมีความเท่าเทียมทางเพศ การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนมีการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมชุมชน และสรุปได้ตามแผนภาพดังนี้

^{๘๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๘๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

^{๙๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

แผนภาพที่ ๔.๙ มิติด้านความยั่งยืน
สังเคราะห์โดยผู้วิจัย บงกช บวรฤกษ์

๔.๔ องค์ความรู้

๔.๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาตามกระบวนการวิจัยทุกประการ จนถึงขั้นของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากนั้นได้ทำการสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังแผนภาพที่ ๔.๑๐ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑๐ องค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
 สัณเคราะห์โดยผู้วิจัย บงกช บวรฤกษ์

จากแผนภาพที่ ๔.๑๐ สามารถอธิบายถึงรายละเอียดขององค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

๑. การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรีเป็นผลที่เกิดจากการบูรณาการกับหลักสาราณียธรรม ๖ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. มิติด้านความมั่นคง ประกอบด้วย ๑) ชุมชนปลอดภัยจากภัยธรรมชาติและ ๒) ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนโดยยึดหลักประชาธิปไตย ๓) ชุมชนมีความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ๔) การได้มาซึ่งบุคคลและคณะบุคคลที่จะเป็นตัวแทนของชุมชนมีความเป็นธรรม ๕) ชุมชนมีอาหารและพืชผักที่อุดมสมบูรณ์ ๖) ชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีทั้งน้ำไหล ไฟสว่าง หนทางดี

๒. มิติด้านความมั่งคั่ง ประกอบด้วย ๑) ชุมชนมีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อให้มีความเข้มแข็ง ๒) ชุมชนมีแหล่งทุนในชุมชนเพื่อคอยช่วยเหลือคนที่ลำบาก ๓) ชุมชนมีการส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพและลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน ๔) ประชาชนขยันทำมาหากิน นำสิ่งของที่ดี คุณความดีมาสู่ชุมชน ๕) การบริหารจัดการเงินกองทุนต่างๆ ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๖) การเลือกเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน

๓. มิติด้านความยั่งยืน ประกอบด้วย ๑) ชุมชนมีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน ๒) ชุมชนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคีการพัฒนาจากทุกภาคส่วน ๓) ชุมชนมีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติ ๔) การสร้างวิสัยทัศน์ที่สร้างความสมดุลย์ของทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ๕) การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุดโดยเฉพาะการใช้พลังงานงานเลือก ๖) ชุมชนมีหลักประกันทางด้านสุขภาพ

๒. หลักสาราณียธรรม ๖

เป็นหลักธรรมที่นำมาบูรณาการเพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. เมตตาภาวกรรม การประพฤติดีทางกาย ประกอบด้วย ๑) การประพฤติตนอยู่ในหลักของศีล ๕ ๒) การแสดงออกถึงความเมตตาแก่เพื่อนในสังคมเดียวกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๓) การมีกิริยาอาการสุภาพ ไม่ระรานหรือทำให้คนอื่นเดือดร้อน ๔) การมีความเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่รับฟังปัญหาของทุกคนในชุมชน ๕) ตั้งใจช่วยเหลือทุกคนที่อยู่ในชุมชนหรือนอกชุมชนที่ตกทุกข์ได้ยาก ๖) แสดงกิริยาด้วยความสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. เมตตาวาจากรรม การประพฤติดีทางวาจา ประกอบด้วย ๑) การช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรแก่เพื่อนในสังคม ๒) ไม่พูดคำหยาบคาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวล มีประโยชน์ และถูกกาลเทศะ ๓) การกล่าววาจาที่สุภาพต่อกัน ไม่กล่าวร้ายหรือพูดคำหยาบ ๔) ตั้งจิตเมตตาต่อทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ๕) พูดด้วยความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม ๖) พูดด้วยหลักการที่ถูกต้องเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในชุมชน

๓. เมตตาโมกขกรรม การประพฤติดีทางใจ ประกอบด้วย ๑) มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ คือเข้าใจในกฎของกรรมว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ๒) ไม่คิดโลภมากอยากได้ของคนอื่นและไม่

พยายามปกป้องร้ายเขา ๓) มองโลกในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อเพื่อนในสังคม ๔) รู้จักให้โอกาส และให้อยู่ด้วยกันและกันอยู่เสมอ ๕) มีจิตอาสาจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคม ๖) เอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

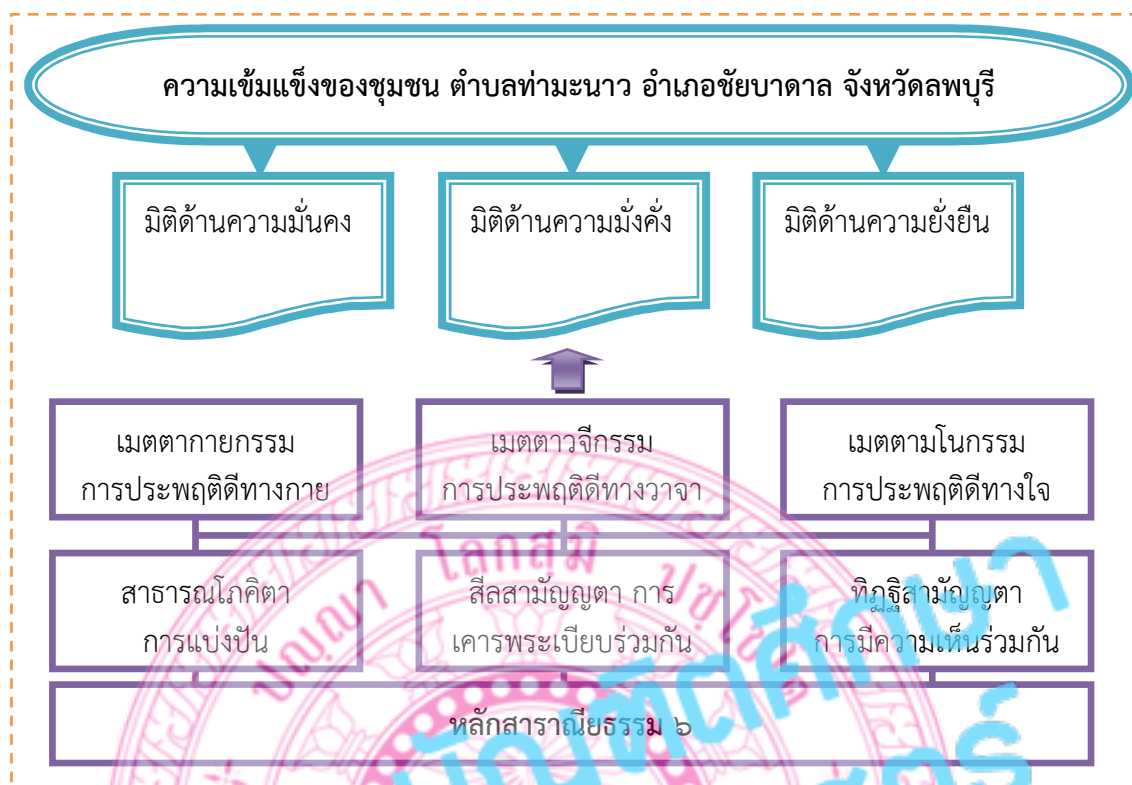
๔. สาธารณโภคิตา การแบ่งปัน ประกอบด้วย ๑) รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือเจือจาน แม้ว่าจะเป็นสิ่งของเล็กน้อยก็ตาม ๒) พร้อมเสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และสังคม ๓) เสียสละสิ่งของให้เป็นของกองกลางเพื่อการใช้สอยบริโภคร่วมกัน ๔) การแบ่งงานกันทำ แบ่งผลประโยชน์อันเกิดขึ้นต่อกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ๕) การแบ่งปันด้านปัจจัย ๔ ทั้งอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค ๖) ไม่เอารัดเอาเปรียบและมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

๕. สีสัมมัญญตา การเคารพระเบียบร่วมกัน ประกอบด้วย ๑) เคารพ รักษาระเบียบวินัย ของส่วนรวมเสมอ ๒) การประพฤติที่สุจริตดีงามมาตลอด ๓) ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา ๔) รักษาระเบียบวินัยของชุมชนเคารพในสิทธิเสรีภาพของสมาชิก ๕) ไม่ก้าวร้าวหน้าที่กันไม่ถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ๖) ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดเหนือคนอื่นไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่ชุมชน

๖. ทิฐีสัมมัญญตา การมีความเห็นร่วมกัน ประกอบด้วย ๑) ยึดหลักการประนีประนอม เพื่อช่วยให้ชุมชนและสังคมเกิดความยุติธรรม ๒) สร้างการมีส่วนร่วมให้ทุกคนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ๓) ตกลงและให้ความสำคัญในหลักการของชุมชนเป็นลำดับแรก ๔) การขับเคลื่อนชุมชนตามมติที่มีความเห็นร่วมกัน ๕) รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกัน ๖) ไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น

๔.๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาตามกระบวนการวิจัยทุกประการ ได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยมาตามลำดับ จากนั้นเพื่อให้เห็นผลในเชิงปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ผลการวิจัยเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังแผนภาพที่

แผนภาพที่ ๔.๑๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย
สังเคราะห์โดยผู้วิจัย บงกช บวรฤกษ์

จากแผนภาพที่ ๔.๑๑ สามารถอธิบายถึงรายละเอียดขององค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้
จากภาพจะเห็นได้ว่ามีสาระสำคัญอยู่ ๒ ส่วนคือ ส่วนเหตุผลและส่วนของความเข้มแข็ง
ของชุมชน ซึ่งส่วนเหตุผลจะเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอ
ชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

หลักเหตุผล ได้แก่ หลักสาราณียธรรม ๖ ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งของ
ชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรียิ่งขึ้น ประกอบด้วย ประชาชนในชุมชนมีการ
ประพฤติดีทางกาย ประพฤติดีทางวาจา ประพฤติดีทางใจ มีการแบ่งปัน การเคารพระเบียบร่วมกัน
และการมีความเห็นร่วมกัน

ความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล
จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นผลจากการบริหารจัดการโดยใช้หลักสาราณียธรรม ๖ เป็นเงื่อนไขในการบริหาร
จัดการ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งในมิติด้านความมั่นคง มิติด้านความมั่งคั่ง และมิติ
ด้านความยั่งยืน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ๒) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักศาสนาธรรม ๖ กับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยดำเนินการดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๔๖ ตัวอย่าง ซึ่งเป็นขนาดที่เหมาะสมในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือขึ้นเองโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ส่วน ประกอบด้วย ๑) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ๒) แบบสอบถามที่เกี่ยวกับศาสนาธรรม ๖ และ ๓) แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยมีผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๓๐ ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ซึ่งได้แบบสอบถามกลับมาครบ ๓๔๖ ฉบับ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๐ รูปหรือคน เพื่อยืนยันองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและจำแนกข้อมูลดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การเสนอสรุปผลการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนที่ ๑ เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และส่วนที่ ๒ เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๔๓ และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๗ ด้านอายุ พบว่า อันดับแรกมีอายุอยู่ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๔๓ ด้านระดับการศึกษา พบว่า อันดับแรกจบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๐๙ ด้านสถานภาพสมรส พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๔๗ ด้านสถานะในชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นลูกบ้านทั่วไป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๘๖ ตามลำดับ

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นนี้ ผู้วิจัยนำเสนอสาระจากวิธีการเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ แยกตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น ๓ ด้าน คือ ๑) ระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ๒) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม ๖ กับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี และ ๓) แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ดังนี้

๑) ระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พบผลการศึกษา ดังนี้

การปฏิบัติตามหลักสราณียธรรม ๖ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$, $S.D.=0.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ ๖) ภูมิปัญญา (เห็นดีงาม) ($\bar{X}=3.83$) รองลงมาคือ เมตตาจริกรรม (วาจาดี) ($\bar{X}=3.75$) อันดับสามคือ เมตตาการุณม (ประพฤดีดี) ($\bar{X}=3.74$) เมตตาโมกกรรม (ปรารถนาดี) ($\bar{X}=3.71$) สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) ($\bar{X}=3.69$) และศีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) ($\bar{X}=3.63$) ตามลำดับ

การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$, $S.D.=0.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ๒ ด้านได้แก่ มิติด้านความมั่งคั่ง ($\bar{X}=3.67$) รองลงมาคือ มิติด้านความยั่งยืน ($\bar{X}=3.58$) และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ด้านได้แก่ มิติด้านความมั่นคง ($\bar{X}=3.29$) ตามลำดับ

๒) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม ๖ กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พบผลการศึกษา ดังนี้

หลักสราณียธรรม ๖ โดยภาพรวม กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านศีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง รองลงมา ด้านเมตตาโมกกรรม (ปรารถนาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ด้านเมตตาจริกรรม (วาจาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับปานกลาง เมตตาการุณม (ประพฤดีดี) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับน้อย และภูมิปัญญา (เห็นดีงาม) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับน้อย ตามลำดับ

๓) แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้

การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีรายละเอียดดังนี้

๑. มิติด้านความมั่นคง ประกอบด้วย ชุมชนปลอดภัยและปลอดภัยในชีวิตและบริหารจัดการชุมชนโดยยึดหลักประชาธิปไตย มีความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน การได้มาซึ่งบุคคลและคณะบุคคลที่จะเป็นตัวแทนของชุมชนมีความเป็นธรรม มีอาหารและพืชผักที่อุดมสมบูรณ์ มีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีทั้งน้ำไหล ไฟสว่าง หนทางดี

๒. มิติด้านความมั่งคั่ง ประกอบด้วย ชุมชนมีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อให้ความเข้มแข็ง มีแหล่งทุนในชุมชนเพื่อคอยช่วยเหลือคนที่ลำบาก มีการส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพและลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน ประชาชนขยันทำมาหากิน นำสิ่งของที่ดี คุณความดีมาสู่ชุมชน การบริหารจัดการเงินกองทุนต่างๆ ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการเลือกเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน

๓. มิติด้านความยั่งยืน ประกอบด้วย ชุมชนมีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคีการพัฒนาจากทุกภาคส่วน มีการการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติ การสร้างวิสัยทัศน์ที่สร้างความสมดุลของทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุดโดยเฉพาะการใช้พลังงานงานเลือกและมีหลักประกันทางด้านสุขภาพ

นำหลักธรรมเข้ามาบูรณาการเพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. เมตตาการุณกรรม การประพฤติดีทางกาย ประกอบด้วย มีการประพฤติตนอยู่ในหลักของศีล ๕ การแสดงออกถึงความเมตตาแก่เพื่อนในสังคมเดียวกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีกิริยาอาการสุภาพไม่ว่าระรานหรือทำให้คนอื่นเดือดร้อน มีความเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่รับฟังปัญหาของทุกคนในชุมชน ตั้งใจช่วยเหลือทุกคนที่อยู่ในชุมชนหรือนอกชุมชนที่ตกทุกข์ได้ยาก แสดงกิริยาด้วยความสุภาพเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. เมตตาวจีกรรม การประพฤติดีทางวาจา ประกอบด้วย การช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์แนะนำ ตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรแก่เพื่อนในสังคม ไม่พูดคำหยาบคาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวล มีประโยชน์ และถูกกาลเทศะ การกล่าววาจาที่สุภาพต่อกัน ไม่กล่าวร้ายหรือพูดคำหยาบ ตั้งจิตเมตตา มองทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข พูดด้วยความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม พูดด้วยหลักการที่ถูกต้องเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในชุมชน

๓. เมตตาเมโนกรรม การประพฤติดีทางใจ ประกอบด้วย มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ คือเข้าใจในกฎของกรรมว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่คิดโลภมากอยากได้ของคนอื่นและไม่พยายามพองร้ายเขา มองโลกในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อเพื่อนในสังคม รู้จักให้อภัยและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ มีจิตอาสาจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคม เอาใจเขามาใส่ใจเราเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

๔. สาธารณโภคิตา การแบ่งปัน ประกอบด้วย รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือเจือจานแม้ว่าจะเป็นสิ่งของเล็กน้อยก็ตาม พร้อมเสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม เสียสละสิ่งของให้เป็นของกองกลางเพื่อการใช้สอยบริโภคร่วมกัน การแบ่งงานกันทำแบ่งผลประโยชน์ อันเกิดขึ้นต่อกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การแบ่งปันด้านปัจจัย ๔ ทั้งอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค ไม่เอาเปรียบและมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

๕. สีสสามัญญาตา การเคารพระเบียบร่วมกัน ประกอบด้วย เคารพ รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวมเสมอ การประพฤติที่สุจริตดีงามมาตลอด ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา รักษาระเบียบวินัยของชุมชนเคารพในสิทธิเสรีภาพของสมาชิก ไม่ก้าวก่ายหน้าที่กันไม่ถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดเหนือคนอื่นไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่ชุมชน

๖. ทิฏฐิสามัญญาตา การมีความเห็นร่วมกัน ประกอบด้วย ยึดหลักการประนีประนอมเพื่อช่วยให้ชุมชนและสังคมเกิดความยุติธรรม สร้างการมีส่วนร่วมให้ทุกคนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตกลงและให้ความสำคัญในหลักการของชุมชนเป็นลำดับแรก การขับเคลื่อนชุมชนตามมติที่มีความเห็นร่วมกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกัน ไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ส่วนคือ ๑) ระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ๒) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม ๖ กับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี และ ๓) แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ดังนี้

๕.๒.๑ ระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๕๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ๒ ด้านได้แก่ มิติด้านความมั่นคง โดยชุมชนปลอดภัยและปลอดภัยเสพติด มีการบริหารจัดการชุมชนโดยยึดหลักประชาธิปไตยและมีความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน รองลงมาคือ มิติด้านความยั่งยืน โดยชุมชนมีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อให้มีความเข้มแข็ง มีแหล่งทุนในชุมชนเพื่อคอยช่วยเหลือคนที่ลำบากและมีการส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพและลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ด้านได้แก่ มิติด้านความมั่นคง โดยชุมชนมีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคีการพัฒนาจากทุกภาคส่วน มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติ ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัช จันทรธัมมทัตต์ และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ที่พบว่า เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติและหลักธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือความสงบสุข สันติของมวลมนุษยชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพทั้ง ๓ มิติ คือ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วยปัจจัย ๔ ประการ ดังนี้ ๑) รับผิดชอบตนเองใส่ใจสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรง ประกอบสัมมาชีพและให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ๒) พร้อมเอื้อเฟื้อเกื้อกูลสังคมรอบข้างมีความเคารพมีระเบียบวินัยเปี่ยมด้วยน้ำใจ ให้เกียรติเพื่อนมนุษย์ดุจญาติมิตร ๓) เสริมสร้างคุณภาพชีวิต ด้วยสติ มองโลกในแง่บวก สร้างความฉลาดทางอารมณ์ มีสติกำกับความคิด มีเหตุผลกำกับอารมณ์ ๔) ศึกษาวิเคราะห์ด้วย

ปัญญา เพียรศึกษาพิจารณาให้รู้จริง มองทะลุทั้งระบบ ครอบคลุมครบทั้งวงจร^๑ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **หทัยชนก คตะสมบุรณ์** ที่พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่เหมาะสมกับชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานราก โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน การพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คนในชุมชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงทุกด้านโดยเรียนรู้ได้ด้วยเชิงประจักษ์ในพฤติกรรมผ่านกิจกรรมการพัฒนา ศักยภาพ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การนำชุมชนไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น และชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันพร้อมกับการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ตระหนักและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำมาสู่การแบ่งปันทรัพยากรในการทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ผ่านนวัตกรรมของชุมชนในลักษณะที่หลากหลายร่วมกัน^๒

๕.๒.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม ๖ กับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

หลักสราณียธรรม ๖ โดยภาพรวม กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านศีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง รองลงมา ด้านเมตตาโมกขกรรม (ปรารถนาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ด้านเมตตาวิจิตรกรรม (วาจาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับปานกลาง เมตตากายกรรม (ประพฤติดี) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับน้อย และทิวฐิสามัญญตา (เห็นดีงาม) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับน้อย ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัชชา อมราภรณ์** ที่พบว่า ๑) หลักสราณียธรรม ๖ ประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวาจิตรกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคีตา ศีลสามัญญตา ทิวฐิสามัญญตา มีอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ๒) รูปแบบการสร้าง ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้คือ ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร มีความรู้สึกผูกพันอย่างสูงต่อองค์กร เลื่อมใสศรัทธาในเป้าหมายขององค์กร พยายามปฏิบัติงานมากขึ้น โดยมีปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพัน มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้คือ ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงาน โครงสร้างองค์กร ลักษณะของบทบาท ประสบการณ์ในการทำงาน นอกจากนั้นยังมีหลักธรรมสา

^๑ รัช จันทรมัตต และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, “การศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการ”, **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**, ปีที่ ๘ ฉบับเพิ่มเติม, (มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๑๘๕-๑๙๗.

^๒ หทัยชนก คตะสมบุรณ์, “การพัฒนา ศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์”, **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๖๓) : ๔๗๓-๔๘๘.

ราณีธรรม ๖ เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความผูกพันโดยมีองค์ประกอบคือ ปฏิบัติต่อกันและกันอย่างถูกต้องตามบทบาทและหน้าที่ (เมตตากายกรรม) พูดจาดี สุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง (เมตตาวจีกรรม) ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน (เมตตามโนกรรม) ได้สิ่งของมาก็แบ่งปัน ช่วยเหลือยามเดือดร้อน (สาธารณโกคิตา) ประพฤติสุจริตต้องมาก่อน สร้างความดีงามถูกต้องตามระเบียบ (ศีลสามัญญตา) เพียบพร้อมในการรับคำแนะนำและปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น (ทิวฐิสามัญญตา)^๓ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท (สอนแก้ว) ที่พบว่า หลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ ประกอบด้วย สาราณีธรรม ๖ ประการ เป็นธรรมที่ทำให้ระสีกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน สามัคคีกัน และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ได้แก่ ๑) เมตตากายกรรม ๒) เมตตาวจีกรรม ๓) เมตตามโนกรรม ๔) สาธารณโกคิตา ๕) ศีลสามัญญตา และ ๖) ทิวฐิสามัญญตา^๔ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุบัณฑิต จันทรสว่าง ที่พบว่า ปัจจัยด้านหลักสาราณีธรรม ๖ กับ การส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงมาก ($r=0.874$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมและยอมรับร่วมกันแนวทางในการส่งเสริม ๒) ด้านการบริหารโดยบังคับใช้กฎหมายที่เท่าเทียมกันแนวทางในการส่งเสริมได้แก่การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชนโดยใช้กฎหมายโดยเท่าเทียมกัน ๓) ด้านการรณรงค์สร้างความรักความสามัคคีเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม แนวทางในการส่งเสริม^๕

๕.๒.๓ แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ทั้ง ๖ ด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

๑) เมตตากายกรรม การประพฤติดีทางกาย ประกอบด้วย มีการประพฤตินอนอยู่ในหลักของศีล ๕ การแสดงออกถึงความเมตตาแก่เพื่อนในสังคมเดียวกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีกิริยาอาการสุภาพไม่ระรานหรือทำให้คนอื่นเดือดร้อน มีความเอื้อเฟื้อเพื่อแม่รับฟังปัญหาของทุกคนในชุมชน ตั้งใจช่วยเหลือทุกคนที่อยู่ในชุมชนหรือนอกชุมชนที่ตกทุกข์ได้ยาก แสดงกิริยาด้วยความสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๒) เมตตาวจีกรรม การประพฤติดีทางวาจา ประกอบด้วย การช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรแก่เพื่อนในสังคม ไม่พูดคำหยาบคาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวล มีประโยชน์ และถูกกาลเทศะ การกล่าววาจาที่สุภาพต่อกัน ไม่กล่าวร้ายหรือพูดคำหยาบ ตั้งจิตเมตตา มองทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข พูดด้วย

^๓ณัชชา อมราภรณ์, “รูปแบบการสร้าง ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในประเทศไทย”, **หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

^๔พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท (สอนแก้ว), “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่”, **หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒).

^๕สุบัณฑิต จันทรสว่าง, “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์”, **หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

ความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม พุดด้วยหลักการที่ถูกต้องเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในชุมชน ๓) เมตตามโนกรรม การประพาสดีทางใจ ประกอบด้วย มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ คือเข้าใจในกฎของกรรมว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่คิดโลภมากอยากได้ของคนอื่นและไม่พยายามปองร้ายเขา มองโลกในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อเพื่อนในสังคม รู้จักให้อภัยและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ มีจิตอาสาจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคม เอาใจเขามาใส่ใจเราเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ๔) สาธารณโภคิตา การแบ่งปัน ประกอบด้วย รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือเจือจานแม้ว่าจะเป็นสิ่งของเล็กน้อยก็ตาม พร้อมเสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม เสียสละสิ่งของให้เป็นของกองกลางเพื่อการใช้สอยบริโภคร่วมกัน การแบ่งงานกันทำแบ่งผลประโยชน์อันเกิดขึ้นต่อกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การแบ่งปันด้านปัจจัย ๔ ทั้งอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค ไม่เอารัดเอาเปรียบและมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ๕) สีสสามัญญตา การเคารพระเบียบร่วมกัน ประกอบด้วย เคารพ รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวมเสมอ การประพาสที่สุจริตดีงามมาตลอด ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา รักษาระเบียบวินัยของชุมชนเคารพในสิทธิเสรีภาพของสมาชิก ไม่ก้าวล่วงหน้าที่กันไม่ถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดเหนือคนอื่นไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่ชุมชน ๖) ทิฏฐิสามัญญตา การมีความเห็นร่วมกัน ประกอบด้วย ยึดหลักการประนีประนอมเพื่อช่วยให้ชุมชนและสังคมเกิดความยุติธรรม สร้างการมีส่วนร่วมให้ทุกคนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตกลงและให้ความสำคัญในหลักการของชุมชนเป็นลำดับแรก การขับเคลื่อนชุมชนตามมติที่มีความเห็นร่วมกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกัน ไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุริยะ มหฺทโห (มาธรรม) ที่พบว่า การประยุกต์หลักสาราณียธรรม ๖ มาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมากยิ่งขึ้น ดังนี้ ๑) เมตตากายกรรม (การกระทำดีต่อกัน) ประกอบด้วย สุภาพเรียบร้อย ให้การช่วยเหลือ มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เคารพในสิทธิเสรีภาพ ๒) เมตตาวาจากรรม (การสื่อสารเข้าใจกัน) ประกอบด้วย วาจาสุภาพ บอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ เจรจาใช้เหตุผล เป็นกระบอกสื่อเชื่อมโยงความเข้าใจ ๓) เมตตามโนกรรม (เคารพในความคิดผู้อื่น) ประกอบด้วย ตั้งจิตปรารถนาดีนึกคิดแต่ในสิ่งที่จะก่อประโยชน์ แสดงความรักและไมตรี ยอมรับความคิดเห็น ๔) สาธารณโภคี (การแบ่งปันกัน) ประกอบด้วย แบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม กระจายรายได้ที่เป็นธรรม ขจัดความเลื่อมล้ำ ๕) สีสสามัญญตา (การรักษาระเบียบวินัย) ประกอบด้วย รักษาระเบียบข้อบังคับ ประพฤติตามกฎระเบียบ ผดุงความยุติธรรม ๖) ทิฏฐิสามัญญตา (เชื่อมั่นในหลักการร่วมกัน) ประกอบด้วย มีความเห็นชอบร่วมกัน ปรับความเข้าใจด้วยเหตุผลและหลักการ ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง^๖ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ **รวิภัทร ประภาณัน** ที่พบว่า รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมเชิงพุทธของผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาตามหลักสาราณียธรรม ๖ ประกอบด้วย เมตตากายกรรม การทำความดีต่อกันด้วยความปรารถนาดี เมตตาวาจากรรม พุดจากันด้วยความรัก ความปรารถนาดี เมตตามโนกรรม การคิดการมองกันในแง่ดี สาธารณโภคี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

^๖สุพระมหาสุริยะ มหฺทโห (มาธรรม), “การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา”, **หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

แบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความยุติธรรม สีสสามัญญตา การปฏิบัติตามกฎระเบียบ เคารพกติการ่วมกัน ทัศนคติสามัญญตา มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัชชา อมราภรณ์** ที่พบว่า หลักธรรมสาราณียธรรม ๖ เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความผูกพันโดยมีองค์ประกอบคือ ปฏิบัติต่อกันและกันอย่างถูกต้องตามบทบาทและหน้าที่ (เมตตากายกรรม) พุดจาดีสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง (เมตตาวจีกรรม) ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน (เมตตามโนกรรม) ได้สิ่งของมาก็แบ่งปัน ช่วยเหลือยามเดือดร้อน (สาธารณโภคิตา) ประพฤติสุจริตต้องมาก่อน สร้างความดีงามถูกต้องตามระเบียบ (สีสสามัญญตา) เพียบพร้อมในการรับคำแนะนำและปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น (ทัศนคติสามัญญตา) นอกจากนั้นยังมี “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน” เป็นฐานให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรด้วย มีองค์ประกอบ รายได้หรือค่าตอบแทน ความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ความต้องการแสดงความจงรักภักดี และความต้องการในศักดิ์ศรีของตัวเอง^๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของชุมชนให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับตั้งแต่ระดับชุมชน อำเภอ

๒) ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรกำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลของชุมชนให้มีความพร้อมเพื่อใช้งานในอนาคต

๓) ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงให้ครอบคลุมการสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเพิ่มแหล่งทุนชุมชนและเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง

๔) ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรกำหนดนโยบายด้านความยั่งยืนให้ครอบคลุมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถี ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองและมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาเป็นข้อเสนอแนะดังนี้

^๕ วัชรินทร์ ประจักษ์, “รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมเชิงพุทธของผู้ประณี ประพนอมศาลอาญา”, **หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

^๖ ณัชชา อมราภรณ์, “รูปแบบการสร้าง ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในประเทศไทย”, **หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

๑) ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมด้านเมตตาธรรม โนกรรม ความปรารถนาดีต่อกันกับสมาชิกร่วมชุมชนมาปฏิบัติให้มากขึ้น โดยเฉพาะผู้นำชุมชนซึ่งจะเป็นต้นแบบให้ประชาชนปฏิบัติตามได้

๒) ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติจนเกิดเป็นวิถี รู้จักใช้ของแต่พอสมควรเพียงพอต่อความต้องการของชีวิตและการใช้สอยเท่าที่จำเป็น

๓) ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรเพิ่มการดูแลประชาชนในชุมชนเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากสังคมมีภัยคุกคามหลายอย่างและเป็นการป้องกันประชาชนไม่ให้ทำตัวเสื่อมเสีย

๔) ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชนตั้งแต่ระดับนักเรียนไปจนถึงสมาชิกทุกคนในชุมชนเพื่อให้เข้าใจหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และยอมรับในความคิดเห็นของคนอื่น

๕) ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้น

๖) ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรมีการบริหารจัดการชุมชนโดยยึดหลักประชาธิปไตย มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

๗. ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรเอาใจจริงเอาใจกับการพัฒนาให้ชุมชนปลอดภัยและปลอดภัยเพราะเหตุนี้เนื่องจากเป็นภัยคุกคามทางสังคมของประเทศไทย

๘) ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพาภาครัฐเพื่อไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งตั้งแต่ระดับครัวเรือนไปสู่ระดับชุมชน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง โดยการสัมภาษณ์และสังเคราะห์องค์ประกอบจากภายในชุมชนเอง เพื่อให้เห็นตัวแปรหรือองค์ประกอบที่สำคัญภายในชุมชนที่เป็นต้นแบบ

๒) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแค่ในระดับตำบลเพียงอย่างเดียวจึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในระดับจังหวัดด้วยเพื่อให้เข้าใจแนวโน้มของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในภาพรวมของจังหวัด

๓) ควรมีการวิจัยโดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเชื่อมโยงกับโครงการหมู่บ้านศีล ๕ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านสังคมและจิตใจ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. ตำบลเข้มแข็ง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.

กรุงเทพมหานคร : กรมพัฒนาชุมชน, ๒๕๖๖.

โกวิท พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น, กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking). กรุงเทพมหานคร : ชัคเชส พับลิชชิ่ง, บจก., ๒๕๕๔.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม, กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

ชาติชาย ณ เชียงใหม่, การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการนโยบายพื้นฐานแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

ชุตี ระบอบ และคณะ, ระเบียบวิธีวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒.

ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, นนทบุรี : ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์โปรเกรสซิฟ, ๒๕๕๓.

นิคม จันทรวีร, การบริหารงานสังคมสงเคราะห์, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด. กรมประชาสงเคราะห์, ๒๕๒๓.

ประเวศ วะสี. การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓.

ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑).

ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, นวัตกรรม วิถีพัฒนา ภูมิปัญญาภูมิทัศน์, กรุงเทพมหานคร : ดีวิทย. ๒๕๖๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖.

ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพตเขตต์, ระบบความมั่นคงทางเศรษฐกิจ, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.

สิน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคม, กรุงเทพมหานคร : บริษัทจุฬาลงกรณ์ฯ จำกัด, ๒๕๔๗.

สุวิทย์ มูลคำ, กลยุทธ์การสอนคิดเชิงประยุกต์, กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์. ๒๕๔๙.

สุวัฒน์ คงแป้น. วิถีไท วิถีทางสู่ชุมชนพึ่งตนเอง. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มูลนิธิชุมชนไท, ๒๕๔๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๙

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี ๒๕๖๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๕.

สมนึก ภัททิยธนี, การวัดผลการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, ๒๕๕๙.

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, การจัดการเพื่อสนับสนุนคนพิการในสถานประกอบการ : แนวปฏิบัติของไอแอลโอ/สำนักงานกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก, กรุงเทพมหานคร : องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, ๒๕๕๓.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ :

จุฬาลักษณ์ ไพบูลย์ฟุ้งเฟื่อง, “แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล”, หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๓.

ณัชชา อมราภรณ์, “รูปแบบการสร้างความรู้ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย”, หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

ณัชชา ณัฐโชติภคิน, “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”, หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

พระธวัชชัย สุนติธมโม (วรรณนาวิน), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว”, หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒.

พระณธีรวิชัย คมกัธปโย (วรโกสินธนะโชค), “การพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากรเทศบาลในยุคโลกาภิวัตน์ตามหลักพุทธธรรม”, หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

พระปลัดพัทธพงษ์ ธมมนนโท (สอนแก้ว), “พุทธสันติวิธีเพื่อการสร้างความสมานฉันท์ของโครงการสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่”, หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระมหาบรรพต กิตติปัญญา (กันหา), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก”, **หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี : ศึกษาวิเคราะห์ กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาเหมชวงค์ เหมวิโส, “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”, **หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

พระหมื่น ถิรจิตโต (สีทน), “การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอะ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี”, **หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒.

วันเฉลิม จันทรากุล, “การบริหารจัดการการจัดสร้างอุโมงค์เก็บพันธุ์พืช บนดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่”, **หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

สุบัณฑิต จันทร์สว่าง, “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์”, **หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

สุพระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธรรม), “การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา”, **หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

(๓) รายงานการวิจัย:

ชล บุณนาค และคณะ, “โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)”, **รายงานการวิจัย**, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๑.

รังสรรค์ สิงห์เลิศ และศรัณยา อัดถากร, “รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน”, **รายงานการวิจัย**, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๔) บทความ:

กัลยา งามพร้อมสกุล และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ, “การจัดการเพื่อส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร”, วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๒๑๕-๒๒๙.

ไกรสร วันละ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, “การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย”, วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๕๖-๖๖.

ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร, จิตาภา ธีรศิริกุล และสกล สุขเสริมส่งชัย, “การพัฒนาที่ยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลก”, วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๗๗-๙๓.

ตรงกมล สนามเขต และนิตยา กาบจันทร์, “แนวทางการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งสู่การกำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จจังหวัดอุดรธานี”, วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕) : ๑๒๙-๑๔๔.

ธัช จันทธัมมทัตต์ และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, “การศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการ”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๘ ฉบับเพิ่มเติม, (มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๑๘๕-๑๙๗.

บุญโชค บุญมี และธรรมา โรจนตระกูล, “การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย”, วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๑๓๓-๑๔๑.

ปณณณ์ช รัตนพรชัยรัตน์ และฉันทนา สุรัสวดี, “การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนโดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ของใช้ในครัวเรือน บ้านคลองเตยพัฒนา ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี”. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๘) : ๗๘.

พระครูพิบูลย์ธรรมสถิต ฐิตสุโข. “การนำหลักสัจธรรม ๖ ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช”. JOURNAL OF NAKHONRATCHASIMA COLLEGE. Vol.12 No.1 (January–April 2018) : ๑๑๐-๑๒๑.

พระครูวิริทธิ์ธรรมโชติ. “การใช้หลักสัจธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเสาธง อำเภอร่อนพิบูลย์จังหวัดนครศรีธรรมราช”. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓) : ๑๘-๓๔.

พระครูสิริธรรมมาภิต. “การนำหลักสัจธรรม ๖ ไปใช้ในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลศูนย์หาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”. วารสารมหาจุฬานาคร-ทรรศน์. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๙) : ๑-๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระมหาจรรยา กิตติปัญญา และจรัส ลีกา, “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงธนาสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น”, **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๔) : ๑๘๙-๒๐๑.

ภคิศักดิ์ กลยาณมิตร, “การพัฒนาทุนทางสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, **วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙) : ๓๐๕-๓๑๗.

วนิดา เสร็จกิจ, “การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของการพัฒนาประเทศ”, **วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓) : ๘๑-๑๐๖.

วิจิต หล่อจิระชุมทกุล และจิราวัลย์ จิตรถเวช, “การพัฒนาด้านและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับภาคของประเทศไทย”, **วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์ สถาบันพัฒนศาสตร์**, ปีที่ ๖ เล่มที่ ๑ (มกราคม ๒๕๕๕) : ๑๓๕-๑๖๓.

วิชญ์ ปัญญาญงค์ และสถาพร วิชัยรัมย์, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปปฏิบัติที่เทศบาลตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์”, **รมยสาร**, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม, ๒๕๖๐) : ๒๖๕-๒๗๒.

หทัยชนก คตะสมบูรณ์, “การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์”, **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๖๓) : ๔๗๓-๔๘๘.

สุปราณี จันทร์ส่ง และคณะ, “การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง”, **วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘) : ๒๗๓-๒๘๓.

อดิสร คงทอง และคณะ, **หลักสาราณียธรรม : บทสังเคราะห์เพื่อการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม**, **วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๖๙-๗๐.

อนรรักษ์ ตั้งปณิธานนท์, “แนวทางการขับเคลื่อนการบริหารการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร”, **Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University**, Vol.๗ No.๒ (July- December ๒๐๒๐) : ๑๔-๒๔.

(๕) เอกสารประเภทอื่นๆ :

สัมพันธ์ เตชะอิก, “การวิจัยเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน,” เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการ เรื่องการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ภาคเหนือ, (๒๕๔๕).

สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “กรอบแนวคิดความอยู่ดี มีสุข,” **จดหมายข่าว กองการประเมินผลการพัฒนา**. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๔๐) : ๑-๑๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

กระทรวงสาธารณสุข. รายงานข้อมูลตำบลท่ามะนาว. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : [https://3doctor.hss.moph.go.th/main/rp_village?region=4&prov=MTY=&prov=4Lil4Lie4Lia4Li44Lij4Li1&amid=1604&n=4LiK4Lix4Lii4Lia4Liy4LiU4Liy4Lil&tamid=160414&tamname=\[๗ กันยายน ๒๕๖๖\].](https://3doctor.hss.moph.go.th/main/rp_village?region=4&prov=MTY=&prov=4Lil4Lie4Lia4Li44Lij4Li1&amid=1604&n=4LiK4Lix4Lii4Lia4Liy4LiU4Liy4Lil&tamid=160414&tamname=[๗ กันยายน ๒๕๖๖].)

กอบชัย ถิดานนท์, หน่วยที่ ๑๒ การประยุกต์ใช้หลักการจัดการ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/hlakkarcadkar32001003/hnwy-thi-12-kar-prayukt-chi-hlak-kar-cadkar> [๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๕].

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). สารานุกรมธรรม : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.84000.org, [๒๒ มกราคม ๒๕๖๕].

สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. อธิปไตยการพัฒนาชุมชน นำคณะผู้บริหารกรมการพัฒนาชุมชน ลงพื้นที่ศึกษาดูงาน "กระบวนการแก้จนคนท่ามะนาว" ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://thainews.prd.go.th/th/news/print_news/TCATG210221200833587 [๗ กันยายน ๒๕๖๖].

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, “ประมวลคำสอนจากคติธรรมคำสอนขององค์ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต” [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.onab.go.th/index.php?option, [๒๒ มกราคม ๒๕๖๕].

สารานุกรม ๖: หลักธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.talk.mthai.com, [๒๒ มกราคม ๒๕๖๕].

สำนักงานพัฒนาชุมชน, ดำเนินงานโครงการพัฒนาหมู่บ้านสัมมาชีพชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กิจกรรม ศึกษาดูงานหมู่บ้านสัมมาชีพชุมชนที่มีการบริหารจัดการชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน พื้นที่จังหวัดลพบุรี และจังหวัดสระบุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://khonkaen.cdd.go.th/2022/10/19/19-10-65-1> [๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

องค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาว, ข้อมูลพื้นฐาน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.thamano.go.th/history.php> [๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

Chanida, การคิดเชิงประยุกต์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://oumchanida.blogspot.com/2012/11/blog-post_22.html [๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๕].

wannisalovely, “การจัดการความรู้” การประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/wannisalovelyxxx/home/kickrrm-thi-3> [๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๕].

(๗) สัมภาษณ์ นายสันต์ ดรชัย, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

นายสำเริง หนูอิม, รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

นางแอ้ว รักญาติ, ส.อบต. หมู่ที่ ๗ ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

นายประจวบ สนนอก, ส.อบต. หมู่ที่ ๘ ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

นายพูนศรี สินธุสุวรรณ, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

นายสมชาย ถ้ำหิน, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

รศ.ดร.พิเชฐ ทั้งโต, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

ผศ.ดร.สมบัติ นามบุรี, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

พระปลัดวรวัฒน์ วรพตโน, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

ผศ.ดร.นิกร ศรีราช, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗.

๒. ภาษาอังกฤษ

(I) Books:

Beveridge, William, *Social Insurance and Allied*, London: Her Majesty's Stationary office, 1952.

Brundtland, G. *Our common future: The world commission on environment and development*, Oxford, England: Oxford University Press, 1987.

Burgess, Robin and Stern, N., *Social security in developing countries : what, why, who, and how?* In: Ahmad, E, Dreze, J, Hills, J and Sen, A, (eds.) *Social Security in Developing Countries. WIDER studies in development economics*. Oxford University Press, Oxford, 1991.

Yamane, T. *Statistic: An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York: Harper and Row 1973.

(II) Articles:

Parsons, Talcott, "Suggestions for a Sociological Approach to the Theory of Organization", *Administrative Science Quarterly*, (1), (1978) : 63–85.

(III) Electronics:

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว
อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึกต่อไป คำตอบของท่านจะถือเป็นความลับ และไม่มีผลกระทบต่องานแต่ประการใด ดังนั้นใคร่ขอความกรุณาตอบแบบสอบถาม ให้ตรงกับความเป็นจริงของท่านให้มากที่สุดและครบทุกข้อ ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

แบบสอบถามนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสารานิยธรรม ๖

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ

นางบงกช บวรฤกษ์
 นิสิตหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

๑. เพศ

() ชาย

() หญิง

๒. อายุ

() ๑๘-๒๐ ปีบริบูรณ์

() ๒๑-๓๐ ปี

() ๓๑-๔๐ ปี

() ๔๑-๕๐ ปี

() ๕๑-๖๐ ปี

() ๖๑ ปีขึ้นไป

๓. การศึกษา

() ต่ำกว่าปริญญาตรี

() ปริญญาตรี

() ปริญญาโทขึ้นไป

๔. สถานภาพสมรส

() โสด

() สมรส

() หย่าร้าง/หม้าย

() อื่นๆ (โปรดระบุ).....

๕. สถานะในชุมชน

() ผู้นำชุมชน

() ประชาชนชาวบ้าน

() สมาชิกกลุ่มชุมชน

() ลูกบ้านทั่วไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสราณียธรรม ๖

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของท่านซึ่งเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ข้อ	หลักสาราณียธรรม ๖	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๑. เมตตาการุณกรรม (ประพฤตติ)						
๑	ท่านการแสดงออกถึงความเมตตาแก่เพื่อนในสังคมเดียวกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง					
๒	ท่านให้ความช่วยเหลือ เป็นธุระแก่เพื่อนบ้านในชุมชนด้วยความเต็มใจ					

ข้อ	หลักสารณียธรรม ๖	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๓	ท่านมีกิริยาอาการสุภาพ ไม่ระรานหรือทำให้คนอื่นเดือดร้อน					
๔	ท่านประพฤติตนอยู่ในหลักของศีล ๕					
๒. เมตตาวชิกรรม (วาจาดี)						
๕	ท่านช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำสั่งสอน ตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรแก่เพื่อนในสังคม					
๖	ท่านกล่าววาจาที่สุภาพต่อกัน ไม่กล่าวร้ายหรือพูดคำหยาบ					
๗	ท่านพูดถึงกันด้วยความเคารพ ให้เกียรติแก่คนอื่น ๆ ในสังคมตลอดมา					
๘	หากมีการพูดคำหยาบคาย ท่านจะตักเตือนให้พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวล มีประโยชน์ และถูกกาลเทศะ					
๓. เมตตาโมกกรรม (ปรารถนาดี)						
๙	ท่านตั้งใจเมตตาปรารถนาดีต่อกันกับเพื่อนร่วมสังคม					
๑๐	ท่านมองโลกในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อเพื่อนในสังคม					
๑๑	ท่านไม่คิดโลภมากอยากได้ของคนอื่นและไม่พยายามทวงร้ายเขา					
๑๒	ท่านมีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ คือเข้าใจในกฎของกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว					
๔. สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน)						
๑๓	ท่านรู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือเจือจาน แม้ว่าจะเป็นสิ่งของเล็กน้อยก็ตาม					
๑๔	ท่านเสียสละสิ่งของให้เป็นของกองกลางเพื่อการใช้สอยบริโภคร่วมกัน					
๑๕	ท่านใช้ของแต่พอสมควร เพียงพอต่อความต้องการของชีวิตและการใช้สอยเท่าที่จำเป็น					
๑๖	ท่านพร้อมเสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม					

ข้อ	หลักสาราณียธรรม ๖	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๕. สีสสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ)						
๑๗	ท่านมีการประพฤติที่สุจริตดีงามมาตลอด					
๑๘	ท่านเคารพ รักขาระเบียบวินัยของส่วนรวมเสมอ					
๑๙	ท่านเป็นที่รักของคนในชุมชนและไม่ทำตัวให้เสื่อมเสีย					
๒๐	ท่านปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา					
๖. ทิฐีสสามัญญตา (เห็นดีงาม)						
๒๑	ท่านยอมรับความคิดเห็นของคนหมู่มากแม้จะไม่ถูกใจก็ตาม					
๒๒	ท่านตกลงและให้ความสำคัญในหลักการของชุมชนเป็นลำดับแรก					
๒๓	ท่านสร้างการมีส่วนร่วม ให้ทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน					
๒๔	ท่านยึดหลักการประนีประนอมเพื่อช่วยให้ชุมชนและสังคมเกิดความยุติธรรม					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของท่านซึ่งเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ข้อ	การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๑. มิติด้านความมั่นคง						
๑	ชุมชนของท่านมีความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน					
๒	ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการชุมชนโดยยึดหลักประชาธิปไตย					

ข้อ	การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๓	ชุมชนของท่านปลอดอบายมุข และปลอดยาเสพติด					
๒) มิติด้านความมั่นคง						
๔	ชุมชนของท่านมีการส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพและลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน					
๕	ชุมชนของท่านมีแหล่งทุนในชุมชนเพื่อคอยช่วยเหลือคนที่ลำบาก					
๖	ชุมชนของท่านมีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อให้มีความเข้มแข็ง					
๓. มิติด้านความยั่งยืน						
๗	ชุมชนของท่านมีการการรื้อรื้อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติ					
๘	ชุมชนของท่านมีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน					
๙	ชุมชนของท่านมีการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง					
๑๐	ชุมชนของท่านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคีการพัฒนาจากทุกภาคส่วน					

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

๑) มิติด้านความมั่นคง

.....

.....

.....

.....

.....

๒) มิติด้านความมั่นคง

.....

.....

.....

.....

.....

๓) มิติด้านความยั่งยืน

.....

.....

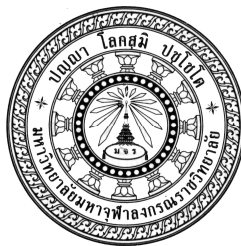
.....

.....

.....

"ขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี"

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว
อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ชุดนี้จัดทำขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย และมีบางคำถามที่ไม่ตรงกับ
ความรู้ ความสามารถของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนั้นถ้าข้อคำถามใดไม่ตรงกับท่านหรือไม่สามารถให้
คำตอบได้ กรุณาข้ามไปตอบข้อถัดไปได้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์..... เวลา..... น.

ชื่อ นามสกุล.....

อายุ..... ปี ตำแหน่ง.....

ตอนที่ ๒ คำถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม ๖

๑) ท่านคิดว่าควรนำหลักสาราณียธรรม ๖ ด้าน “เมตตาภายกรรม การประพฤดีดีทาง
กาย” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่า
มะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

.....
.....
.....
.....

๒) ท่านคิดว่าควรนำหลักสาราณียธรรม ๖ ด้าน “เมตตาวจีกรรม การประพฤดีดีทาง
วาจา” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบล
ท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

.....
.....
.....
.....

๓) ท่านคิดว่าควรนำหลักสาราณียธรรม ๖ ด้าน “เมตตามโนกรรม การประพฤดีดีทางใจ” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

.....

.....

.....

.....

๔) ท่านคิดว่าควรนำหลักสาราณียธรรม ๖ ด้าน “สาธารณโภคิตา การแบ่งปัน” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

.....

.....

.....

.....

๕) ท่านคิดว่าควรนำหลักสาราณียธรรม ๖ ด้าน “สืลสามัญญตา การเคารพพระเบียบร่วมกัน” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

.....

.....

.....

.....

๖) ท่านคิดว่าควรนำหลักสาราณียธรรม ๖ ด้าน “ทิกฺขุสามัญญตา การมีความเห็นร่วมกัน” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ คำถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑) ท่านคิดว่าคนชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรปฏิบัติกันอย่างไร เพื่อสร้าง “ความมั่นคง” ให้เกิดขึ้นในชุมชน

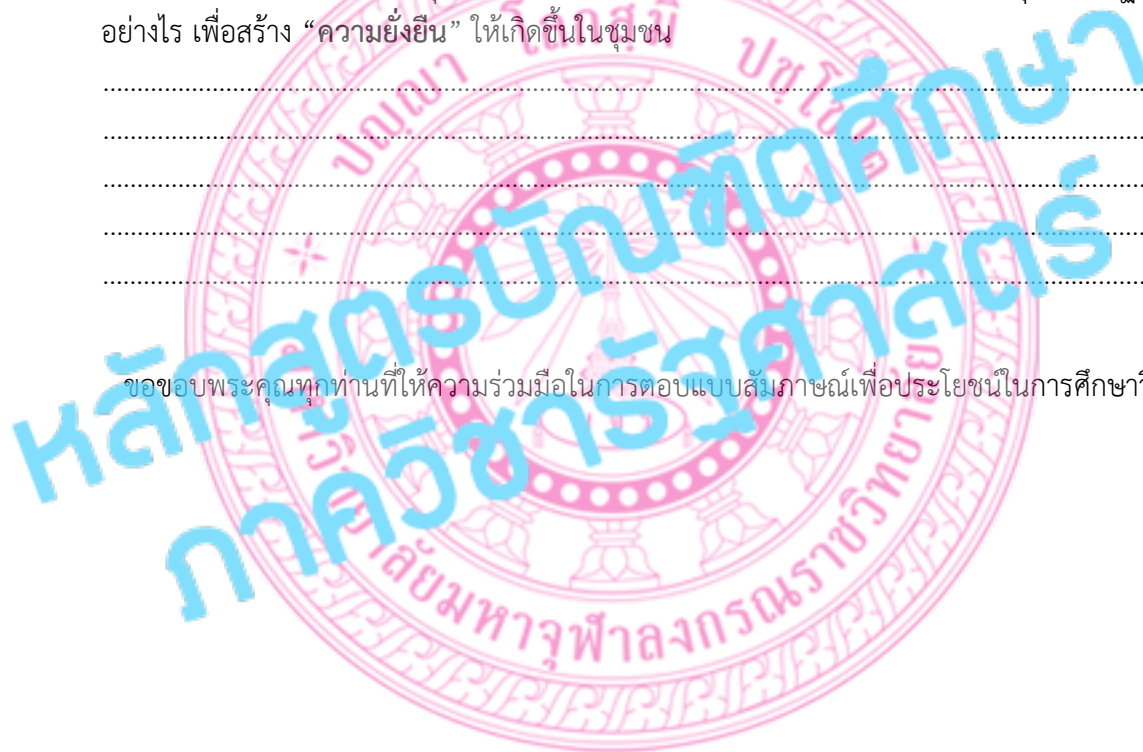
.....

.....

๒) ท่านคิดว่าคนชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรปฏิบัติกันอย่างไร เพื่อสร้าง “ความมั่งคั่ง” ให้เกิดขึ้นในชุมชน

๓) ท่านคิดว่าคนชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรปฏิบัติกันอย่างไร เพื่อสร้าง “ความยั่งยืน” ให้เกิดขึ้นในชุมชน

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๗)

ที่...อว.๘๑๑๕/๒๐๘๑ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง...ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.สุภัทชัย สีสะใบ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๔๑๐ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานรักษ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๓๓๖๖๔๕๑

(๓๗.๑๖.๑๖๖๖๔๕๑) (๓๗.๑๖.๑๖๖๖๔๕๑)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ อว.๘๐๐๕.๒/ว.๐๘๑ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติโครงการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.สมบัติ นามบุรี อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๔๑๐ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๓๓๖๖๔๕๑

๓๓๖๖๔๕๑
๑๒ มี.ค. ๖๗

บันทึกข้อความ

ดร. กฤษณ์ ธีระกุล
นาย

ดร. ดร. นันทวัฒน์ / เกษมทรัพย์

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ อว.๘๐๕.๒/ว๐๘๑ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.หฤษฎ์กรณ แก่นท้าว อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๔๑๑๐ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอยะบะดี จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๙๒-๓๓๖๖๔๕๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ อว.๘๐๕๒/๑๐๘๑ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๔๑๐ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

๐๙๐๐/๐๙๐๒ ส.๒๒/๒๖/๒๖

3๖๖๖๖๖

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๙๒๖-๓๓๖๖๕๕๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ อว.๘๐๐๕.๒/๑๐๘๑ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอลความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.สุมาลี บุญเรือง เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๕๑๑๐ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การ
ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอย้ายบด จัหวัด
ลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่า
ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณา
ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานรักษ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๓๓๖๖๙๕๑

นิสิตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ

สวาคี มณีเรือง

(ผศ.ดร. สวาคี มณีเรือง)

๑๒ มี.ค. ๖๗

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC)
เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอยะ
บะตา จันทบุรี

ผู้วิจัย นางบงกช บวรฤกษ์

หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสารานุกรม ๖

[illegible]

ข้อ	หลักสารานุกรม ๖	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๓. เมตตามโนกรรม (ปรารภนาตี)									
๑	ท่านตั้งจิตเมตตาปรารภนาตีต่อกันกับเพื่อนร่วมสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ท่านมองโลกในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใส ต่อเพื่อนในสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ท่านไม่คิดโลภมากอยากได้ของคนอื่นและไม่พยายามพองร้ายเขา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ท่านมีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ คือ เข้าใจในหลักกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔. สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน)									
๑	ท่านรู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือเจือจาน แม้ว่าจะเป็นสิ่งของเล็กน้อยก็ตาม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ท่านเสียสละสิ่งของให้เป็นของกองกลางเพื่อการใช้สอยบริโภคร่วมกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ท่านใช้ของแต่พอสมควร เพียงพอต่อความต้องการของชีวิตและการใช้สอย เท่าที่จำเป็น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ท่านพร้อมเสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕. สีสสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ)									
๑	ท่านมีการประพฤติที่สุจริตตั้งมาตลอด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ท่านเคารพ รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวมเสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ท่านเป็นที่รักของคนในชุมชนและไม่ทำตัวให้เสื่อมเสีย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ท่านปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖. ทิฐีสัมสามัญญตา (เห็นดีงาม)									
๑	ท่านยอมรับความคิดเห็นของคนหมู่มากแม้จะไม่ถูกใจก็ตาม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ท่านตกลงและให้ความสำคัญในหลักการของชุมชนเป็นลำดับแรก	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	หลักสารานุกรม ๖	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๓	ท่านสร้างการมีส่วนร่วม ให้ทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ท่านยึดหลักการประนีประนอมเพื่อช่วยให้ชุมชนและสังคมเกิดความยุติธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

ข้อ	การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑. มิติด้านความมั่นคง									
๑	ชุมชนของท่านมีความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการชุมชนโดยยึดหลักประชาธิปไตย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ชุมชนของท่านปลอดภัยจากยาเสพติด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒) มิติด้านความมั่งคั่ง									
๑	ชุมชนของท่านมีการส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพและลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ชุมชนของท่านมีแหล่งทุนในชุมชนเพื่อคอยช่วยเหลือคนที่ลำบาก	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ชุมชนของท่านมีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อให้มีความเข้มแข็ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. มิติด้านความยั่งยืน									
๑	ชุมชนของท่านมีการการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ชุมชนของท่านมีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๓	ชุมชนของท่านมีการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ชุมชนของท่านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคีการพัฒนาจากทุกภาคส่วน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐

ผลการหาค่าความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัย
เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัย
บาดาล จังหวัดลพบุรี

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักสราณียธรรม ๖

ข้อ	หลักสราณียธรรม ๖	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑	ท่านคิดว่าควรนำหลักสราณียธรรม ๖ ด้าน “เมตตากายกรรม การประพฤติดีทางกาย” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อเป็นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ท่านคิดว่าควรนำหลักสราณียธรรม ๖ ด้าน “เมตตวจิกรรณ การประพฤติดีทางวาจา” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อเป็นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ท่านคิดว่าควรนำหลักสราณียธรรม ๖ ด้าน “เมตตามโนกรรม การประพฤติดีทางใจ” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อเป็นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ท่านคิดว่าควรนำหลักสราณียธรรม ๖ ด้าน “สาธารณโภคิตา การแบ่งปัน” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อเป็นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	หลักสารานุกรม ๖	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๕	ท่านคิดว่าควรนำหลักสารานุกรม ๖ ด้าน “สี่สามัญญาตา การเคารพระเบียบ ร่วมกัน” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อเป็นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	ท่านคิดว่าควรนำหลักสารานุกรม ๖ ด้าน “ทฤษฎีสี่สามัญญาตา การมีความเห็นร่วมกัน” เข้ามาประยุกต์ในการอยู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อเป็นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ข้อ	การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑	ท่านคิดว่าคนชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรปฏิบัติกันอย่างไร เพื่อสร้าง “ความมั่นคง” ให้เกิดขึ้นในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ท่านคิดว่าคนชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรปฏิบัติกันอย่างไร เพื่อสร้าง “ความมั่งคั่ง” ให้เกิดขึ้นในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ท่านคิดว่าคนชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรปฏิบัติกันอย่างไร เพื่อสร้าง “ความยั่งยืน” ให้เกิดขึ้นในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
(Try Out)

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๑๐๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๒๖ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตรื้อถอนเก็บข้อมูลการวิจัยเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

เรียน นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๔๑๑๐ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การ
ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากประชาชนในเขตปกครองของท่าน
จึงขออนุญาตรื้อถอนจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบ
ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง)

เลขานุการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๓๓๖๖๔๕๑

ผลการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม เรื่อง

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว
อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ผู้วิจัย นางบงกช บวรฤกษ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0
a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.			

Reliability Statistics		
ตัวแปร	Cronbach's Alpha	N of Items
หลักสารานุกรม ๖ (x1-x24)	0.947	24
การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน (y1-y10)	0.837	10
รวม	0.930	34

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
x1	129.70	214.286	.472	.929
x2	129.87	210.533	.537	.928
x3	129.97	214.378	.405	.930
x4	129.53	209.154	.517	.928
x5	129.97	206.861	.628	.927
x6	130.03	200.930	.685	.926
x7	129.73	200.685	.585	.928
x8	129.60	206.593	.685	.927
x9	129.37	208.378	.573	.928
x10	129.30	213.183	.417	.929
x11	129.67	207.471	.473	.929
x12	129.50	212.190	.499	.929
x13	129.50	205.155	.641	.927
x14	129.70	202.838	.668	.926
x15	129.77	202.185	.680	.926
x16	129.90	205.817	.679	.927
x17	129.90	196.852	.693	.926
x18	129.73	200.823	.659	.927
x19	129.70	202.010	.700	.926
x20	129.63	198.516	.793	.925
x21	129.40	210.179	.588	.928
x22	129.93	201.168	.732	.926
x23	129.53	205.085	.703	.926
x24	129.40	204.248	.741	.926
y1	129.20	220.510	.046	.932
y2	129.17	218.420	.177	.931
y3	129.27	217.789	.185	.931
y4	129.30	218.838	.132	.932
y5	129.27	219.857	.070	.932
y6	129.13	218.189	.186	.931
y7	129.23	211.840	.402	.930
y8	129.07	215.375	.315	.930

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
y9	129.27	215.099	.261	.931
y10	129.17	214.006	.341	.930

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๑๕๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๒๒ เมษายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้เก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางบังกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๔๑๐ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การ
ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากชุมชนในเขตปกครองของท่าน จึงขออนุญาต
เคราะห้จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

อนึ่ง/ในข้อมูลในพห้วิจัย

(นาง. (อัมรินทร์ ๐๖๕๕)

๔/๕/๖๗

ผู้ประสานงาน : นางบังกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๓๓๖๖๔๕๑

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๑๖๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำปลายมาศ
จังหวัดสุรินทร์ ๓๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๕๓

๒๒ เมษายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติขอทุนอุดหนุนให้ผลิตสัมมนาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายสันต์ ตรีชัย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะนาว อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดสุรินทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๔๑๐ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การ
ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดสุรินทร์”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมมนา และ
เก็บข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ณ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๗

(นายสันต์ ตรีชัย)
2/5/67

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๒-๓๓๖๖๔๕๑

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว ๖๖๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๒๒ เมษายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นางแ้ว รักญาติ ส.อบต. หมู่ที่ ๗ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๕๑๑๐ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การ
ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ จึงขออนุญาตจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และ
เก็บข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

ยื่นขอใช้สิทธิ์เพื่อการศึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์)

๖๕๖๖ สิก ๑๖

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

วันที่ ๑๗.๙.๖๗

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๒-๓๓๖๖๙๕๑

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ก ๐๖๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๒๒ เมษายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติให้บัณฑิตศึกษา เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายประจวบ สมนอก ส.อบต. หมู่ที่ ๘ อำเภอยะบะดาล จังหวัดลพบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๒๖๐๑๒๐๔๑๑๐ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การ
ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอยะบะดาล จังหวัดลพบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ จึงขออนุมัติจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และ
เก็บข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอแสดงความนับถือ

(นายประจวบ สมนอก)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุกัณฑ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

๒. ๗.๓. ๕๖๖๗

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๓๓๖๖๔๕๑

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๖๖๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๒๒ เมษายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางพนศรี สินธุวรรณ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๕๑๑๐ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การ
ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และ
เก็บข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นิสิตให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย

ขอแสดงความนับถือ

พนศรี สินธุวรรณ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

๒/๕/๖๗

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรติดต่อน. ๐๙๒-๓๓๖๖๙๕๑

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว ๑๖๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชดั้นโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๒๒ เมษายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสมชาย ถ้ำหิน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ อำเภอย้ายบดล จังหวัดลพบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๔๑๐ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การ
ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอย้ายบดล จังหวัดลพบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ จึงขออนุญาตจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการสัมภาษณ์ และ
เก็บข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

รศ.ดร. ธีรยุทธ ธีระประเสริฐ

ขอแสดงความนับถือ

รศ.ดร. ธีรยุทธ ธีระประเสริฐ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุกฤษ)

ผอ.ร. ๙ ๑๓-๑๓/๑๓/๑๓

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

๑๓๑. ๑๕๖๗

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๓๓๖๖๙๕๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ อว.๘๐๐๕.๒/ว๕๑๗ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน รศ.ดร.พิเชฐ ทังโต อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๔๑๐ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอย้ายบาศล จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๒-๓๓๖๖๙๕๑

๒๒/๒๖๓๘๒๐๔๑๐
 บก
 (รศ.ดร.พิเชฐ ทังโต)
 ๒๓/๒๖๓๘๒๐๔๑๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ อว.๘๐๐๕๒/๑๖๕๗ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติให้บัณฑิตศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.นิกร ศรีราช อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๒๐๑๒๐๔๑๐ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ จึงขออนุมัติจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

.....
(ผศ.ดร.นิกร ศรีราช)
...../...../.....

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๓๓๖๖๙๕๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ อว.๘๐๐๕.๒/๖๔๔๗ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติโครงการให้บัณฑิตศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.สมบัติ นามบุรี อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย นางบงกช บรรณรักษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๔๑๑ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ยื่นให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย
สภกช บรรณรักษ์
ผศ.ดร.สมบัติ นามบุรี
๑ พ.ค. ๖๗

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บรรณรักษ์

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๒-๓๓๖๖๔๕๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ อว.๘๐๐๕๒/๐๖๕๑๖ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตสมัครเข้าสอบเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ พระปลัดวรวัฒน์ วรวิทย์, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย นางบงกช บวรฤกษ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๖๐๑๒๐๕๑๑๐ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การ
ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัด
ลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการ
สัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับ
ความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานรักษ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

จังหวัดลพบุรี

ผู้ประสานงาน : นางบงกช บวรฤกษ์

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๓๓๖๖๕๕๑

Dr. Praporn Pongthong

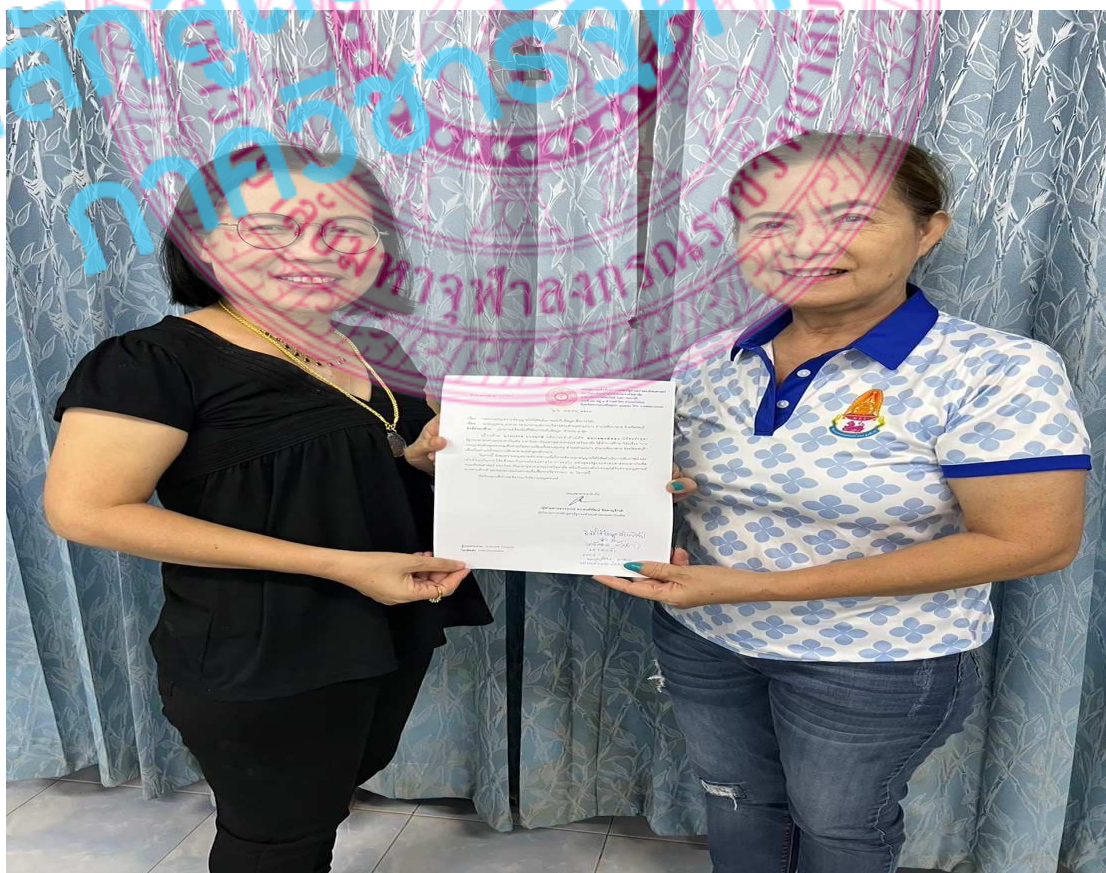

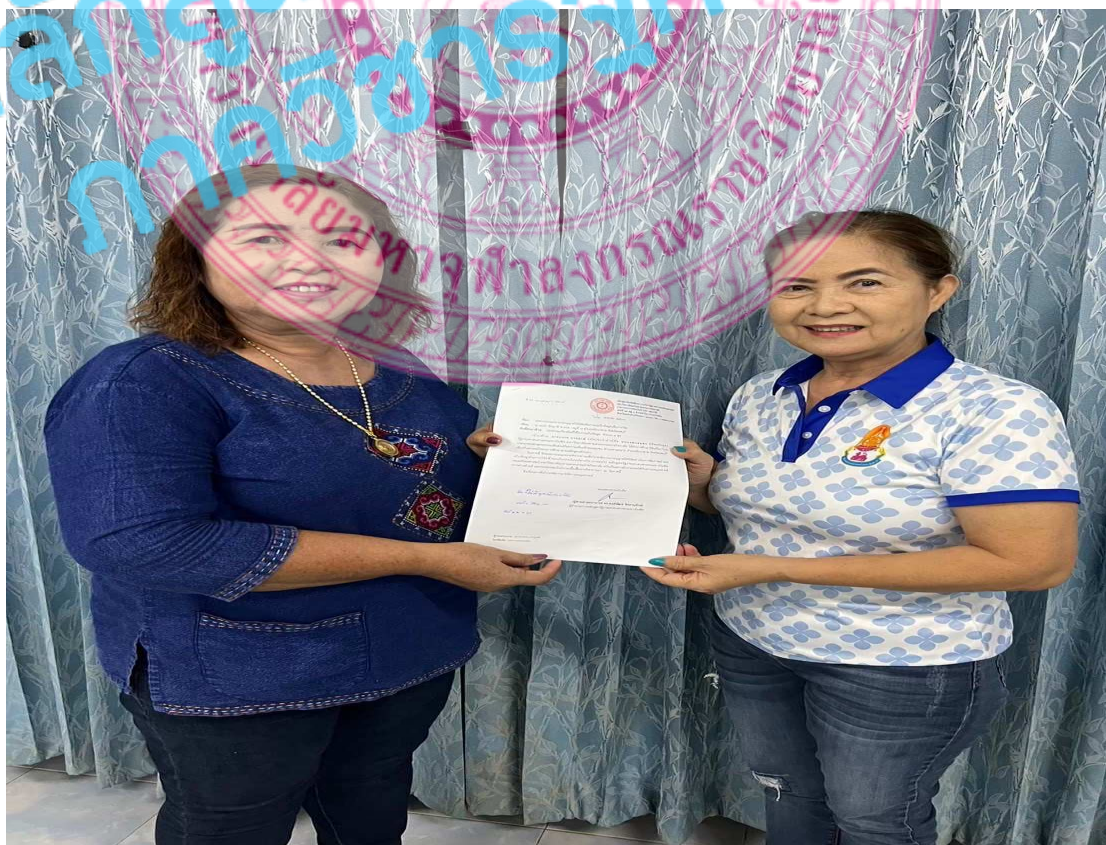

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล : นางบงกช บวรฤกษ์
วัน/เดือน/ปีเกิด : วันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๐๑
ภูมิลำเนาที่เกิด : ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
การศึกษา

ประสบการณ์ทำงาน

: บริษัท พรหมไทรคุณ จำกัด ๑๐๔/๑๔๑ หมู่ ๑๐ ตำบลบางกร่าง อำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี

ปีจบการศึกษา

: ปีการศึกษา ๒๕๖๗

ที่อยู่ปัจจุบัน

: เลขที่ ๖๐ ซอย ๒๔ ถนนติวานนท์ ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง จังหวัด
นนทบุรี ๑๑๐๐๐

